

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı/Yönetim Bilimleri Bilim Dalı

**TÜRKİYE'DE SPOR YÖNETİMİ SORUNLARI:
FUTBOL SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ**

İbrahim Gökhan GÜRSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nagehan Talat ARSLAN

Sivas
Mart 2014

**TÜRKİYE’DE SPOR YÖNETİMİ SORUNLARI:
FUTBOL SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ**

İbrahim Gökhan GÜR SOY

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yönetim Bilimleri Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas
Mart 2014

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Yönetim Bilimleri
Tezin Başlığı : Türkiye’de Spor Yönetimi Sorunları: Futbol Sektörü Örneği
Savunma Tarihi : 05.03.2014
Danışmanı : Prof. Dr. Nagehan Talat ARSLAN

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı: **Prof. Dr. Nagehan Talat ARSLAN**

Üye : **Doç. Dr. Gülay ERCİNS**

Üye : **Yrd. Doç. Dr. Raci KILAVUZ**

Oy Birliği

Oy Çokluğu

İbrahim Gökhan GÜRSOY tarafından hazırlanan Türkiye’de Spor Yönetimi Sorunları: Futbol Sektörü Örneği başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../.../.....

Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

TEŐEKKÜR

Bu tez çalıŐmasının planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, sayın hocam Prof. Dr. Nagehan Talat ARSLAN'a sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

İngilizce çevirilerde yardımını esirgemeyen Giresun Üniversitesi Öğretim Elemanı Okutman Koray ŞAHİN'e teŐekkür ederim.

Sevgili aileme maddi manevi hiçbir yardımını esirgemedен yanımda oldukları için tüm kalbimle teŐekkür ederim.

ÖZET

GÜRSOY, İbrahim Gökhan, Türkiye’de Spor Yönetimi Sorunları: Futbol Sektörü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2014

Spor, gerek ulusal düzeyde olsun gerekse uluslararası düzeyde olsun çeşitli yarışmalarla süreklilik arz eden sosyal olaylar zinciri şeklinde görülmektedir. Bu yüzden, dünyadaki bütün spor organizasyonları, teşkilatları, ligleri, yarışmaları vs. spor olgusunun getirdiği kural ve değerler etrafında birleşirler.

Spor yönetimi hemen hemen bütün yönetimlerin alanlarına girmekte ve geniş bir kesime hitap etmektedir. Spor organizasyonlarının diğer yönetim türlerine göre farklı bir yapı ve işleyişe sahip olması, spor işlerinin kendi ihtiyaç ve şartları doğrultusunda yürütülmesi, sporun temel amaçlarına uygun bir biçimde yönetilme zorunluluğunu gerekli kılmış ve bu zorunluluktan da spor yönetimi doğmuştur.

Dünyadaki spor örgütlenmelerinin içinde en büyük pay futbol sektörüne aittir. Hemen her ülkede futbol, en çok taraftar bulan ve en büyük ekonomik değere sahip bir sektör olma özelliğini taşımaktadır. Bu büyüklük beraberinde bir takım sorunları da getirmektedir. Bu çalışmada Türk spor yönetiminin sorunları futbol yönetimi örneği ele alınarak incelenmiştir. Çalışma sonunda futbolun en önemli sorunları arasında, altyapı, şike, doping, bahis, siyaset, mali sorunlar, hukuksal düzenlemeler, yönetim zafiyetleri gibi sorunları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor Yönetimi, Futbol, Spor Örgütlenmesi, Futbol Sektörü.

ABSTRACT

GÜRSOY, İbrahim Gökhan, The Problems of Sport Management in Turkey: Football Industry Exemplary, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2014

Sport is seen as a chain of social instances which occurs via national and international competitions. Thus, all the sport organizations, events, leagues, competitions etc. around the world unite around the rules and values that are created by the phenomenon of sport.

Sport Management is related to almost all of the different management areas and addresses to a large audience. The facts that sport organizations have different structure and operation and the running of the sport events in accordance with its own needs and conditions required that sport should be managed correspondingly with its own objectives and as a result of this need, sport management showed up.

Football industry represents the largest share in the sports organizations in the world. In almost every country, football is an industry which continues to hold the greatest economic value and have a great number of supporters. This great size comes with a number of problems. In this study, the problems of Turkish sport management on the sample of soccer management were examined. Youth system, match-fixing, doping, betting, politics, broadcasting and sponsorship revenue issues were found as the most important problems of soccer at the end of the study.

Key Words: Sports Management, Soccer, Sports Organization, Football Management

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İ
ABSTRACT.....	İİ
İÇİNDEKİLER	İİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
GRAFİK LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR VE TÜRKİYE'DE SPORUN ÖRGÜTLENMESİ

1.1. SPOR.....	3
1.1.1 Spor ve Yönetim	3
1.1.2. Spor ve Hukuk.....	7
1.1.3. Anayasada Spor	10
1.2. SPOR TEŞKİLATININ TARİHSEL ÖRGÜTLEMESİ	11
1.2.1. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı	11
1.2.2. Türk Spor Kurumu.....	14
1.2.3. Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü.....	16
1.2.4. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü	17
1.3. SPOR TEŞKİLATININ MEVCUT ÖRGÜTLENMESİ.....	18
1.3.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı	18
1.3.1.1. Spor Genel Müdürlüğü Genel Yapılanması	19
1.3.1.1.1. Merkez Teşkilat.....	19
1.3.1.1.2. Taşra Teşkilatı.....	20

1.3.1.1.3. Sürekli Kurullar.....	21
1.3.1.2. Federasyonlar.....	22
1.3.1.2.1. Türkiye Futbol Federasyonu	23
1.4. TÜRKİYE’DE SPOR KULÜPLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜ.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE FUTBOL SEKTÖRÜNDEKİ YAPISAL SORUNLAR

2.1. YASAL DÜZENLEMELERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR.....	29
2.1.1. Futbol Federasyonunun Hukuksal Statüsü	32
2.1.1.1. 3461 Sayılı Kanun Öncesi Dönem.....	32
2.1.1.2. 3461 Sayılı Kanun Dönemi (1988-2005)	33
2.1.1.3. 3524 Sayılı Kanun Dönemi (1989-1992)	35
2.1.1.4. 3813 Sayılı Kanun Dönemi (1992-2000)	35
2.1.1.5. 4563 Sayılı Kanun Dönemi (2000-2004)	37
2.2. MALİ SORUNLAR	37
2.2.1. Kulüp Yapıları ve Şirketleşme.....	37
2.2.2. Sponsorluk	41
2.2.3. Yayın geliri.....	49
2.3. TESİSLERİN YAPILANMASI	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE FUTBOL SEKTÖRÜNDE KARŞILAŞILAN İŞLEYİŞE İLİŞKİN SORUNLAR

3.1. DOPİNGLE MÜCADELE.....	62
3.4. ŞİDDET VE FANATİZM	68
3.5. ŞİKE.....	73

3.6. BAHİS.....	77
3.7. SİYASET	81
3.8. TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU'NUN UYGULAMALARINDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	85
3.9. KULÜP YÖNETİMLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR	86
SONUÇ.....	91
KAYNAKÇA.....	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1.1: SPOR YÖNETİMİNİN İŞLEVSEL YAPISI	7
ŞEKİL 2.1: TFF YAYIN HAVUZU DAĞITIM KRİTERLERİ (1996-2005 YILLARI ARASI UYGULANAN MODEL)	53
ŞEKİL 2.2: TFF NAKLEN YAYIN HAVUZU DAĞITIM KRİTERLERİ (2005-2006 YILLARI ARASINDA UYGULANAN MODEL)	54

TABLolar LİSTESİ

TABLO 2.1: 2012-2013 FUTBOL SEZONU LİGLERE GÖRE BİLET FİYATLARI VE SEYİRCİ SAYILARI	41
TABLO 2.2: SPOR-TOTO SÜPER LİG TAKIMLAR VE SPONSORLAR	43
TABLO 2.3: 2007-2012 YILLARI ARASI FUTBOL KÖYLERİ YAPILAN İL/İLÇELER.....	59

GRAFİK LİSTESİ

GRAFİK 2.1: SPONSORLUK MİKTARININ SPONSORLUK ALANLARA GÖRE DAĞILIMI (TL)	44
GRAFİK 2.2: TÜRÜNE GÖRE SPONSORLUK MİKTARI DAĞILIMI	45
GRAFİK 2.3: FEDERASYONLARA YAPILAN SPONSORLUKLAR	46
GRAFİK 3.1: 2011 YILI WADA OLİMPİK VE OLİMPİK OLMAYAN BRANŞLARA YAPILAN DOPİNG TESTLERİ ORANLARI.....	66
GRAFİK 3.2: 2011 YILI WADA DOPİNG TESTLERİNİN SPOR DALLARINA GÖRE DAĞILIMI..	66

KISALTMALAR LİSTESİ

TİCİ	: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TSK	: Türk Spor Kurumu
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
BTK	: Beden Terbiyesi Kanunu
BTGM	: Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
FİFA	: Uluslararası Futbol Federasyonu
GSGM	: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
SGM	: Spor Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
MEGSB	: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
BTSGM	: Beden Terbiyesi Spor Genel Müdürlüğü
MKE	: Makine Kimya Endüstrisi
KDV	: Katma Değer Vergisi
A.Ş.	: Anonim Şirket
TMK	: Türk Medeni Kanunu

GİRİŞ

Spor, insan sağlığına katkısının yanı sıra, insandaki centilmenlik, barış içinde yaşama, hırs gibi duyguları geliştirir, topluma, sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik katkılar sağlar. Spor, çağımızda, fert ve toplumlar için çok değişik, yoğun nitelik ve fonksiyonlara sahip bir olgudur.

Spor yönetimi, sporun temel amaçlarını gerçekteşirmeye çalışır. Bundan dolayı, spor teşkilatlarında görev alacak kişiler ve kullanılan maddi unsurlar, sporun amaçlarına uygun olmalı ve yönetilmelidir. Yönetim süreçleri tüm diğer dallarda olduğu gibi işletme, kamu, eğitim ve spor yönetimi için de aynen gerekli ve geçerlidir.

Spor yönetimi, sporda yönetimi meydana getiren unsurların kuruluş ve işleyiş biçimlerini inceleyen ve bu unsurların en iyi şekilde sevk ve idaresi için gereken yönetim tekniğini bulmaya çalışan spor biliminin bir koludur.

Spor yönetiminin temel amacı, spor faaliyetlerinin akılcı ve bilimsel bir biçimde yürütülmesinin yollarını araştırmak, bulmak ve bunları genel ilkelere dönüştürmektir. Başka bir deyişle, spor yönetimi, spor alanına ilişkin politika, karar ve hedeflerin gerçekteşirilmesine yönelik faaliyetlerle ilgilenir. Buna göre, beden eğitimi ve spor faaliyet programlarının geliştirilmesi ile birlikte, personelin sağlanması, denetimi ve spor tesislerinin yönetimi gibi konuları kapsamaktadır. Spor organizasyonlarında yöneticiler, sürekli olarak bütçe, antrenör ve personel temini ve seçimi, tesislerin işletilmesi ve yenilerinin yapımı, malzeme alımı ve sportif programlar üretmekle ilgili uzun ve kısa vadeli planlar yapmak ve rasyonel kararlar olmak durumundadırlar.

Genel hukuk kuralları kulüpleri doğrudan muhatap alarak, onların da birer kişiliği bulunduğunu kabul eder. Bu bağlamda sporcular, yöneticiler, taraftarlar ve diğer gerçek kişilerin oluşturduğu kulüpler; Federasyonlar, dernekler, vakıflar gibi kişi ve mal topluluklarından oluşan hukuk tüzel kişisidirler. Birer gerçek kişi gibi hak ve yükümlülükleri vardır, faaliyette bulunurlar, vergi öderler yahut cezalandırılırlar.

Spor kulüplerinin tüm bu yapılanması ve hukuki statüsünün çerçevesi anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, uluslararası antlaşma, ana statü, tüzük, yönetmelik, genelge/tebliğ, yargı içtihatları, bilimsel öğretiler ve gelenekler gibi yazılı ve yazılı olmayan spor hukuku mevzuatı ile çizilmiştir.

Bu çalışmada ülkemiz futbol kulüplerinin hangi yasal statülere sahip oldukları, ne şekilde kurulabildikleri belirtilerek, uymaları gereken hukuki esaslar ile kulüp türleri açıklanmış, bu bağlamda, futbolun temel problemleri olarak başta mevcut hukuki yapılanmanın spor kulüplerine yarattığı sorunlar, mali sıkıntıların getirmiş olduğu sorunlar ve tesisleşmede yetersiz olunması ve bunun öneminin farkında olunmamasının getirmiş olduğu sorunlar ile futbolun işeyişine ilişkin doping, şike, şiddet, fanatizm, siyasetin sporun içinde var olma isteği ve kulüplerin ve federasyonun kendi tercih ve uygulamalarından kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuş ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma üç bölüm olarak planlanmış, birinci bölümde Türk spor örgütlenmesi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise Türkiye’de futbol sektörünün yapısal sorunları incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise yine futbol örneği üzerinde Türk spor yönetiminin işleyişe ilişkin sorunları ele alınmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR VE TÜRKİYE'DE SPORUN ÖRGÜTLENMESİ

1.1. SPOR

Spor, insanların ferdi veya toplu olarak fiziki, ruhi ve düşünme kabiliyetini kendine ve bir rakibine karşı, önceden belirlenmiş bir düzen içinde başarı kazanmaya yönelik ve mücadele heyecanını yaşamak için yaptığı beden hareketlerinin bütününe verilen genel isimdir.

Avrupa Spor Sözleşmesi'nde yapılan tanımlamaya göre; organize veya bireysel katılımı gerçekleştiren ve fiziksel aktivitelerle zindeliği artırmak için aynı zamanda zihinsel olarak iyileşme sağlamayı amaçlayan sosyal ilişkileri kurmayı ve tüm seviyedeki yarışmalarda sonuçlar almayı amaçlayan tüm fiziksel aktivite tiplerine spor denir. (Watt, 2003:36)

Spor, ferdin tabî çevresini beşeri çevre hâline getirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdî veya toplu olarak, boş zaman faaliyeti kapsamı içerisinde veya tam zamanını alacak şekilde bütünleştirici, beden ve ruh sağlığını geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur. (Erkal, 1981:199)

1.1.1 Spor ve Yönetim

Dünya'da yaşanan küreselleşmeyle birlikte kamu yönetiminde yaşanan bir takım gelişmeler, sporun yönetsel yapısına da yansımaktadır. Küreselleşme sürecinde kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin hemen hemen tamamının ticarete konu olması, uluslararasılaşmaya açılması ve özelleştirilmesi, devletin düzenleyici rolünün ön

plana çıkarılması, kamu yönetimindeki yeniden yapılanmanın temel özelliği olarak belirtilmektedir. (Erdoğdu, 2003:4)

Yönetim, en geniş anlamda, amaçların etkili ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi maksadıyla bir insan grubunda iş birliği ve koordinasyon sağlamaya yönelik faaliyetlerin tümünü ifade eder. (Tosun, 1992:5) Daha geniş bir anlatımla yönetim; örgüt amaçlarının etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesi için plânlama, örgütlenme, yürütme, koordinasyon ve kontrol fonksiyonlarına ilişkin, kavram, ilke, teori, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir biçimde maharetle uygulanması ile ilgili faaliyetlerin tümüdür.

Yönetim, hedeflenen amaçlara kavuşmak için başta insanlar olmak üzere donanımı, parasal kaynakları, hammaddeleri, demirbaşları, yardımcı aletleri ve zamanı birbiriyle uyumlu, etkin kararlar alınması ve uygulama evresinin toplamıdır. Yönetimin ilkelerini Fayol, aşağıda şöyle sıralamıştır (Helvacı, 2007:9):

- *İş Bölümü,*
- *Yetki ve Sorumluluk,*
- *Disiplin, Kumanda Birliği,*
- *Yöneltme Birliği,*
- *Bireysel Çıkarların,*
- *Genel Çıkarlardan Sonra Gelmesi,*
- *Emeğin Karşılığını Vermek,*
- *Merkezleşme,*
- *Iskala Zinciri,*
- *İntizam, Eşitlik,*
- *Personelin İstikrarı,*
- *İnsiyatif ,*
- *Grup Çalışması.*

Yönetimin diğer ilkeleri aşağıdaki gibidir (Herbert, 1979:64-67);

- *Amaçta Eşgüdüm,*

- *Yönetimin Evrenselliği,*
- *Amaçların ve Planlamanın Birincil Oluşu,*
- *İstisnalarla Kontrol,*
- *İstisnalarla Karar Verme,*
- *Yetki,*
- *Kuvvet,*
- *Sorumluluk ve Hesap Verme Arasındaki Eşitlik,*
- *Eşgüdüm.*

Spor yönetimi ise, toplum genelinde kurumlaşmış yöneten-yönetilen ayırımını spor özelinde yönetici-sporcu ayrımı olarak sürdürülen hiyerarşik bir otoriter düzenlemeyle spor yaptıran bir makine (kurum, organizasyon vb.) şeklinde tanımlanabilir. (Fişek, 1983:84)

Spor yöneticisinin rolü koşullara bağlı olarak çok değişebilir. Spor yöneticisinin genel fonksiyonu, genel yönetim fonksiyonlarını alıp spor alanlarına uygulamaktır. (Watt, 2003:115)

Spor yöneticisinin, yönetim konusunda bilgisi olması gerekir, özellikle spor alanında bilgisi olması ve sporla alakalı olan kişiler hakkında bilgisi olması gerekir. Gerçekten etkili olabilmek içinde spor için istekli olmalı ve aynı zamanda yönetim fonksiyonu için istekli olmalıdır. (Watt, 2003:126)

Spor yönetimi aşağıdakilerin yönetimiyle ilgilidir. (Watt, 2003:126)

- *İşyeri*
- *İnsan yönetimi*
- *Günlük operasyonlar*
- *Tesis yönetimi*
- *Etkinlik yönetimi*
- *Gelişim süreçleri yönetimi*
- *Partnerlerle çalışma yönetimi*

Türkiye’de spor yönetimini üç ana bölümde incelemek gerekmektedir. Bu dönem kendi bünyesinde özetlenmiştir. Kendi bünyesinde işlenen bu dönemde de beş ana öge biçimlendirilmiştir. Bunlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Gül, 2008:7).

- *Örgütsüz ve himayeciliğe yönelik 1923 öncesinin çabaları,*
- *Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakının kuruluşu ile birlikte sporda demokrasi yolunda önemli adımların atıldığı gönüllü birlikler dönemi,*
- *Devletin 1936 yılında Türk Spor Kurumu ile yönetime ağırlığını koymaya başlaması ve sonuçta yönetimi üstlenmesi.*

Dönemin Kendi Bünyesinde Özeti:

- *Devlet ve siyasal parti denetimindeki Türk Spor Kurumu (1936-1938),*
- *Devlet otoritesinin temsilcisi olarak ortaya çıkan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü,*
- *Siyasal ağırlıklı Gençlik ve Spor Bakanlığı (1969-1983),*
- *Sporda devlet yönetiminin yeniden düzenlenmesi, sporda demokrasi arayışlarının hızlanması ve bu alanda önemli adımların atılması.*

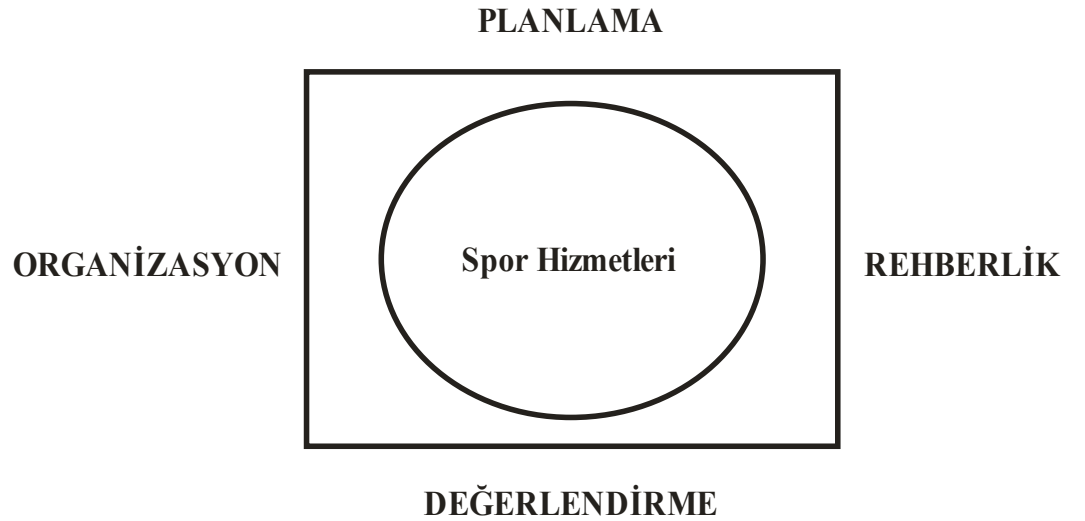
Bu Bölümün Beş Ana Öge İle Biçimlendirilmesi (Gül, 2008:7):

- *Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının oluşturulması (1983- 1989),*
- *3530 sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Yasası’nın yürürlükten kaldırılması ve yerine 3289 sayılı Beden Terbiyesi Spor Genel Müdürlüğü Yasası’nın kabul edilmesi (21 Mayıs - 18 Mart 1989),*
- *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının yeniden değiştirilerek Milli Eğitim Bakanlığının kurulması, gençlik ve spor işlerinin Başbakanlığa bağlanması (18 Mart 1989),*
- *Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü haline getirilmesi,*

- *Spor federasyonlarının özerkleştirilmesi ve demokratik bir yapıya kavuşturulması yolundaki çabalar ve Profesyonel futbolun yönetimine yeni bir düzenleme getirilmesi amacıyla yürürlüğe konan 461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu'nun kuruluş ve görevleri hakkında kanun.*

Spor yönetimi, “Sporda yönetimi meydana getiren unsurların kuruluş ve işleyiş biçimlerini inceleyen ve bu unsurların en iyi şekilde sevk ve idaresi için gereken yönetim tekniğini bulmaya çalışan spor biliminin bir koludur.” Spor örgütünün içinde bulunan insan ve madde kaynaklarını kullanarak amaçları gerçekleştirme bilim ve sanattır. Şekil 2.1’de spor yönetiminin işlevsel yapısı yer almaktadır (Eskicioğlu, 2003:22).

Şekil 1.1: Spor Yönetiminin İşlevsel Yapısı

1.1.2. Spor ve Hukuk

Toplum düzenleyen ve kamu gücü ile desteklenen kuralların bütünü hukuk olarak tanımlanabilir. Hukuk, toplum yararını veya bireylerin ve toplumun ortak çıkarlarını sağlamak amacıyla konulan, kamu gücü ile desteklenen kuralların

bütünüdür. Belli bir ülkede, belirli bir dönemde yürürlükte bulunan hukuka “olan hukuk”, veya “pozitif hukuk” ya da “dogmatik hukuk” da denilebilir. Pozitif hukuk, kural olarak yürürlükteki hukuktur. Yasa, yasa gücündeki kararname, tüzük ve yönetmeliklerde bulunan kurallar bütününe pozitif hukuk denir. Bunların tümüne “mevzuat” da denebilir. Spor Hukuku ise, sporcular ile kulüpler, kulüpler ile kulüpler, kulüpler ile federasyonlar veya sporun diğer kategorilerinde çıkan sorunların çözümüne spor ruhuna uygun hukukun genel ilkeleriyle bağdaşır çözümler bulan bir disiplindir (Helvacı, 2007:3). Hukuk Kurulları tarafından alınan kararlar kesin ve bağlayıcı olmakla birlikte, kurul tarafından alınan kararlara karşı, taraflara tebliğden veya talimatın yayınlanmasından itibaren yedi gün içinde Tahkim Kurulu’na itiraz edilmezse karar taraflar nezdinde kesin hüküm teşkil etmektedir. Bu kararlara karşı başka herhangi bir yargılama makamına başvuru kesin olarak yasaklanmıştır. Kurul üyeleri görevlerini yaparken tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde olmak zorundadırlar. Türkiye Futbol Federasyonu’nun Hukuk Kurulları, Ana Statüye göre aşağıdaki şekilde oluşmaktadır ve bu kurulların işleyişi ilgili talimatlarla belirlenmektedir (Kavak, 2011:16):

- *Uyuşmazlık Çözüm Kurulu,*
- *Disiplin Kurulu,*
- *Kulüp Lisans Kurulu,*
- *Etik Kurulu,*
- *Tahkim Kurulu*

Türkiye Futbol Federasyonu’na bağlı Hukuk Kurulu’nun görevleri aşağıdaki gibidir (Akdenk, 1989:25):

- *Kendi spor dalında doğabilecek her türlü hukuki konuda federasyonu görüş bildirmek,*
- *Federasyonun hukuk işleri danışmanlığını yapmak,*
- *Kendi spor dalında uluslararası federasyon, kalkınmış ve gelişmiş ülke federasyonlarınca yayınlanan yayınların spor hukuku açısından tercümelerini yaptırıp yayınlamak.*

Spor sahalarında baş gösteren şiddet ve düzensizlik olaylarına karşı Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, FIFA ve UEFA gibi uluslararası kuruluşların ilgili düzenlemeleri aşağıda sıralanmıştır (Orhan, 2007:29).

Avrupa Konseyinin Aldığı Önlemler:

- *Statların biçimi ve yapısı seyircilerin güvenliğini temin edecek, aralarında şiddet meydana gelmesini teşvik etmeyecek, kalabalığın daha etkin bir kontrolünü sağlayacak, yardım hizmetlerinin ve güvenlik kuvvetlerinin müdahalesine imkan verecektir.*
- *İçeri alındıklarında, misafir seyirci gruplarına ayrı bölümler tahsis edilecek şekilde rakip taraftar grupları etkili şekilde ayrılacaktır.*
- *Bu ayırım bilet satışı sırasında titizlikle kontrol edilecektir ve maçın hemen öncesinde özel önlemler alınacaktır.*
- *Hukuken mümkün olduğu ölçüde, böyle tanınmış veya olay çıkarmaları muhtemel kişiler ile alkol veya uyuşturucu etkisi altında olanlar stat ve maçlardan çıkartılacak veya girişleri engellenecektir.*
- *Statlar halkla etkili bir iletişim sistemi ile teçhiz edilerek, bu sistem tam olarak kullanılacak ve seyircilerin düzgün şekilde hareket etmesine teşvik edecek maç programları ve prospektüsler hazırlanacaktır.*
- *Seyircilerin statlara alkollü içki sokmaları yasaklanacaktır, statlarda alkollü içki satımı ve dağıtımı kısıtlanacak, tercihen yasaklanacaktır; statlarda satılan meşrubatların tehlikeli olmayan kaplarda satılması sağlanacaktır.*
- *Seyircilerin statların içerisine şiddet olaylarında kullanabilecek cisimleri, havai fişekleri veya benzer şeyleri sokmaları engellenecektir.*
- *Uygun düzenlemelerin işbirliği halinde uygulanmalarını sağlamak için maçlardan önce, irtibat görevlilerini, ilgili makamlarla kalabalığı kontrolü için alınan önlemler hususunda ortaklaşa çalışmalarını sağlanacaktır.*
- *Taraflar, toplu iletişimin geniş imkanlarını da göz önünde bulundurarak eğitici ve diğer kampanyalarla sporun amacını yayarak, spora geniş*

şekilde aktif katılmayı cesaretlendirerek, seyirciler ve sporcuların kendi aralarında karşılıklı saygıyı kuvvetlendirmek için özellikle gençlerde “fair-play” (centilmence müsabaka) mevhumunu aşılıyarak, sporda ve spor karşılaşmalarında şiddet olaylarına önlemek amacıyla, sosyal ve eğitimsel alanlarda gerekli önlemleri alacaklardır.

UEFA'nın Stadyumlarda Güvenliğin Sağlanması İçin Aldığı Önlemler:

- *Maç kategorileri ve seyirci yerleşimi,*
- *Biletler,*
- *Stadyumda alınacak önlemler,*
- *Seyirci ile ilgili önlemler,*
- *Kamu otoriteleri ile işbirliği*
- *Uygulama alanı.*

1.1.3. Anayasada Spor

Anayasamızın 59. maddesinde, “Devlet her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet, başarılı sporcuyla korur.” hükmü yer almaktadır. Görüldüğü üzere, öncelikli olarak devlete bedenen ve ruhen sağlıklı bir neslin yetiştirilmesini öngören tedbirleri alma görevi düşmektedir. Milli ve milletlerarası spor alanında da Türkiye’yi en güzel şekilde temsil edecek sporcuları koruma ve kollama görevi de Anayasamızda bulunmaktadır (Devecioğlu, 2002:21). Devletin spor alanları ve beden eğitimindeki temel spor politikasını genel çizgileriyle ortaya koyan bir anayasa hükmü dahilinde, sporun Türkiye’de tüm alanlarda gelişip yaygınlaştırılması için gerekli olan temel konulara yer verilmiştir (Sezgin, 1973:4).

1982 yılında kabul edilen Anayasa’da sporla ilgili aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir (Helvacı, 2007:4):

Madde 58. : Devlet, İstiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı, yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

Madde 59. : Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder, Devlet başarılı sporcuyla korur.

3289 Sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun: Günümüzde spor hizmet ve faaliyetleri 3289 sayılı kanun hükmü çerçevesinde, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

1.2. SPOR TEŞKİLATININ TARİHSEL ÖRGÜTLEMESİ

1.2.1. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

Farklı adlarla oluşturularak spordan çok futbola bir disiplin ve tertip getirme amacıyla olan ligler savaşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemlerinden devraldığı sayısız sorunlardan bir tanesidir. Daha çok düzensizliğe neden olan lig karmaşasını sona erdirmek için (TİCİ) Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı oluşturulmuştur (Keten, 1993:40). 1920 yılında İsviçre Spor Teşkilatı Nizamnamesini örnek alarak çalışmalar yapan Yusuf Ziya Öniş, Ali Sami Yen, Burhan Felek ve Nasuhi Baydar 20 maddeden oluşan bir nizamnamenin hazırlanmasına öncülük ederek TİCİ'yi kurmuşlar ve kulüplerin bir çatı altında toplanmasına öncülük etmişlerdir (Güngör, 2009:13).

Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe, Altınordu, Beylerbeyi, Darüşşafaka, Anadolu, Bakırköy, Hilal İdman Yurdu, Nişantaşı, Süleymaniye, Türkgücü, Vefa, Üsküdar ve Union kulüpleri Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulması için

ilk toplantılarını 26 Haziran 1920 tarihinde İstanbul'da yapmışlardır. Yusuf Ziya Öniş önderliğinde yapılan ilk toplantıdan sonra 15 Nisan 1921 tarihinde İstanbul Spor Kulübü'nde ikinci bir toplantı daha yapılmıştır. 15 Nisan 1921 gününe kadar TİCİ'nin kuruluş çalışmalarını yürüten yukarıda adı geçen kulüpler bu tarihteki toplantılarında Altınordu Spor Kulübü delegesi Mahmut Eşref beyin başkanlığında bir geçici kurul oluşturmuşlardır. 27 Kasım 1921 tarihinde 3 Ağustos 1909 tarihli Dernekler Yasası'na göre TİCİ'nin kuruluşu için resmen başvuru yapılmış, tüzel kişiliği 22 Mayıs 1922'de kesinleşmiştir. Bakanlar Kurulu'nun 16.01.1924 tarih ve 170 sayılı Kararnamesi ile "Kamu Yararını Gözeten Dernek" statüsünü almış ve ülkemizi uluslararası alanda temsil etmeye hak kazanmıştır (Fişek, 1985:83). Ali Sami Yen, Seli Sırrı Tarcan, Burhanettin Felek ve Yusuf Ziya Öniş'in geçici yönetim kuruluna getirilmesiyle 14 Temmuz 1922 tarihinde resmi ilk toplantı Fenerbahçe Lokali'nde gerçekleştirilmiştir. TİCİ'nin kurulmasının ardından Türkiye 1924 yılında ilk kez Paris Olimpiyat Oyunları'na davet edilmiş, bunun neticesinde de hükümet 17 bin TL yardım yapmış, Başbakan İsmet İnönü de ek olarak 10 bin TL ödenek çıkarmıştır (Demir, 2006:16). TİCİ, 2 Ocak 1924 tarih ve 170 sayılı hükümetin kararıyla kamu yararına çalışan dernek statüsüne kavuşmuştur. Ülkemizdeki kulüplerin bir araya gelmesiyle kurulan organizasyonun aşağıda maddeler halinde verilen kuruluş amaçları, görevleri ve organlarına bakıldığında bütünüyle milli kaygılarla hareket eden bir kuruluş olduğu görülmektedir (Gül, 2008:9).

Kuruluş Amacı;

- *Irkıma ve varlığımıza kasteden ve bir zamanlar dünyada Türk gibi güçlü adıyla anılan asil bir milleti sürükleyip götüren bir yandan hastalık diğer bir yanda hastalıkların en büyüğü olan tembellik, gevşeklik ve rahatı sevmek gibi hastalıkların dehşeti karşısında bu millete taze hayatı ve kuvveti vermek,*
- *Irkımaızı çoğaltmak, herkesi sağlığını düzeltmek ve bu sayede nüfusumuzu arttırmak,*
- *Batıda ilerlemiş olan sağlıktan başka ahlak ve maneviyata istirahatata tesir eden herkesi ilgilendiren her yerde önemle bahsedilen bu şeyin bizde unutulmuş bir milli gelenek olan sporculuğu tekâsül ettirmek,*

- *Gençlere cazip spor sahaları temin ederek onların içkiden, kumardan ve kötü alışkanlıklardan uzaklaştırılmasını sağlamak ve böylece sağlık ve genel ahlakı ıslah etmek,*
- *Millet fertlerini teşkilatçılığa ve müşterek faaliyetlere alıştırmak idare kabiliyetlerini geliştirmek,*
- *Sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip silahşorluğu, biniciliği ve denizciliği tertip ve teşkil ederek askeri teşkilata ait vazifeleri kolaylaştırmak*
- *Yurt içinde spor ve müsabakaları ve seyahatler düzenleyerek gençlere memleketlerini tanımak sevmek ve halkın gerçek ihtiyaçlarını anlama imkânını ve fırsatını vermek,*
- *Uluslararası müsabakalarda milli hisleri güçlendirmek,*
- *Türklük için yurt dışı propaganda vasıtası temin etmek,*
- *Beden Eğitimi ve Spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanması vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir amaç değil zeka ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması sureti ile milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek.*

Görevleri;

- *Amatörlüğü teşvik etmek ve kurmak,*
- *Ülke için müsabakalar tertip edip birinciliği tayin etmek ve rekorları tespit etme,*
- *Gerekli kanunların çıkarılması için girişimde bulunmak,*
- *Uluslararası müsabakalarda Türk sporunu temsil etmek,*
- *Sporlara ait yeni kuralları yayınlamak,*
- *Spor bölgelerini belirlemek,*
- *Sporda başarı elde edenlere mükafat vermek,*
- *Yavaş yavaş spor sahalarını tesis etmek,*
- *Sporla ilgili faydalı yayın yapmak,*
- *Yabancı spor teşkilatlarıyla ilişkide bulunmak,*

- *İlk Beden Terbiyesi Yüksek okul kurulması ve memlekette uzman spor adamı yetiştirilmesine vesile olmak.*

Organları;

- *Genel Merkez (Yönetim Kurulu)*
- *Federasyonlar*
- *Genel Kurul*
- *Kurucular Kurulu*

Ülkemizin ilk spor teşkilatı olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Cumhuriyet ilkelerini benimsemiş olan ilk spor kulübüdür. İdarecileri seçimle belirlenen derneğin, alt federasyonlarının (Atletizm, Futbol, Güreş) yöneticilerinin seçimi TİCİ'nin seçtiği idareciler tarafından belirlenmekteydi. Türk sporunun bir çatı altında toplanmasına ve düzen içinde yürütülmesi sonucu memnuniyetini dile getiren Atatürk, "*Esas olan, bütün, her yaştaki Türkler için beden terbiyesini sağlamaktır*" diyerek, sporda halkın sağlığı ve toplum sporu olduğuna işaret etmiştir (Durgun, 2007:26).

1.2.2. Türk Spor Kurumu

1930'lu yıllara gelindiğinde TCİ'nin gerektiğinden fazla geniş olduğu, gerekli gereksiz heyetlerden oluştuğu, Türk gençliğinin bir kısmına hitap ettiği, özellikle ilkokuldan sonra okul hayatını bırakmayı teşvik ettiği gerekçesiyle teşkilatın küçültülmesi gerektiği, Türkiye sporuna ve sporculuk ruhunu temin edecek, sporlara yön verecek, kontrol ve onları bilakis himaye edecek yetkili bir makama ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle ittifakın başına işten anlayan sporcu ve amaç sahibi insanların getirilmesi istenmekteydi (Özmaden, 1999:148). Bütün bu nedenlerden dolayı hükümet ve devlet adamları sporun düzeni ve tertibi için sekiz yıldır yürürlükte olan TİCİ nizamnamesinin spor faaliyetlerini yerine getiremediğinden dolayı teşkilatın şeklini değiştirmeye karar vermişlerdir. 1922 yılından itibaren Türk

sporunu yöneten Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kendisini lağvetmesinden sonra (TSK) Türk Spor Kurumu 18 Şubat 1936'da kuruldu (Doğan, 2003:17).

13-18 Nisan 1936 tarihlerinde yapılan Sekizinci Umum Kongresi'nde TİCİ'nin adının TSK olarak değiştirilmesi ile kurum Cumhuriyet Halk Partisi örgütüne bağlanmıştır. Devletin spor işlerine el koyması ve dönemin tek siyasi partisi olan CHP'nin Türk sporcularını çocuğu olarak bağrına basmasıyla TSK ve sporcularını partiye üye olarak kabul etmesi ile 31 Ekim 1936 tarihinde sporcuların partiye katılmaları düzenlenen büyük bir törenle kutlanmış, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, "*Partimize kayıtlı olmak memleket ve millet işlerinde vazife sahibi olmak ve hizmet almak demektir... Türk olmak, Cumhuriyet Halk partisinden olmak yer yüzünde insanlığın ve idealistliğin örneği olmak demektir. Sporcu gençler, filen Parti üyeliğine kabul edilmenizle saflarımızı bir kat daha sıklaştırdınız, bizim öz ve tabii ülkümüzü bir defa daha tahakkuk ettirmiş oldunuz. Şahıslarınızda Türklüğün en zinde kuvvetlerinden birinin daha partimize katıldığını görmekle daha ziyade emniyet ve iftihar duyuyoruz...*" şeklinde konuşarak bu önemli olayı bu şekilde anlatmıştır (Ulus Gazetesi, 31 Ekim 1936:1).

"*Türkiye'de sporun milli ve fenni esaslara göre yayılmasına ve yükselmesine çalışır, Türk sporculuğunu yurt içinde ve dışında temsil eder*" şeklinde açıklanan Kanun Nizamnamesinin birinci maddesinde halk evleri çatısı altında ve siyasi parti gözetiminde resmi bir teşkilat olarak kurulan TSK'nın organları aşağıda açıklandığı gibi sıralanmıştır (Gül, 2008:14).

- *Büyük genel kurul*
- *Genel merkez*
- *Genel merkez heyeti*
- *Federasyonlar*
- *Spor çevreleri*
- *Bölge kongreleri*
- *Bölge heyeti*

1936 yılında TİCİ'nin fiili hayatının sona ermesinden sonra kurulan TSK iki yılını tamamlayamadan fiili hayattan çekilmek durumunda kalmıştır. Sportif yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli organlarını oluşturamadığı, milli amaçlara, sağlık ve teknik şartlara uygun olarak yükseltilmesine ve yaygınlaştırılmasını sağlayamadığı, o günkü şartlar içinde bir siyasi partinin yan kuruluşu haline getirilmesi nedeniyle TSK'nın faaliyetlerine son verilmiştir (Akdenk, 1989:14).

1.2.3. Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü

TİCİ ve TSK oluşumlarının ardından sporun devlet bünyesi altına alınmasından başka bir yol kalmadığı gerekçesiyle direk hükümete bağlı bir spor teşkilatı kurmak amacıyla, 3530 sayılı (BTK) Beden Terbiyesi Kanunu çıkarılarak kamu otoritesinden sorumlu, tüzel kişiliğe haiz, katma bütçeli (BTGM) Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü oluşturulmuştur. Türk sporunu 1986 yılına kadar sevk ve idare eden bu kurum merkezîyetçi idare anlayışını benimsemiştir. Merkez Danışma Kurulu'nun 31.05.1939 tarihli toplantısında BTK'nın 7. maddesi hükmüne istinaden futbol federasyonu, atletizm, su sporları, güreş, bisiklet, atıcılık, dağcılık ve kış sporları, eskrim ve jimnastik ile spor oyunları federasyonları merkezi nitelik taşıyan BTGM'ye bağlanmıştır (Devecioğlu, 2008:7).

Ülkemiz sporunun devletleştirilmesinin önemine binaen kurulan BTGM, gürbüz, kültürü ile sağlam nesiller yetiştirmeyi benimsemiştir (Abbas, 1938:6). *"...Spor deyince, futboldan, basketboldan tutun da yelken ve atlı sporlar gibi en pahalılarını kastediyoruz. Kapı hasılatı getiren ve seyircisi çok olan sporlar müstesna (bunlar bizde olsa olsa şimdilik futbol ve güreşten ibarettir) bütün diğer sporların epey bir zaman için kendi kendilerini koruyamayacakları muhakkaktır. Yeni kanunla devlet spora azami yardımı yapacak varidat kaynakları tespit etmiş bulunuyor."* diyerek, sporun bazı milletler için halledilmesi gereken sorunların bir tanesini "pahalılık" olarak gören Nihat Abbas, BTK mucibinde oluşturulan BTGM tarafından spora destek olmak konusunda ayrıcalıklı gelir kaynaklarının tespit

edileceğini açıklamıştır. Bu noktada gelir getirmesi düşünülen kaynaklardan bahsedilirken, hükümet de BTGM için 200 bin TL'lik bütçe ayırmıştır (Güngör, 2009:18).

1.2.4. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

3530 sayılı kanunla 1938 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü, 1942 yılında Milli Eğitim Bakanlığına 1960 yılında Başbakanlığa, 1970 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığınca 13 Aralık 1983 gün ve 179 sayılı kanun hükmünde kararname ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesine geçmiştir (Devecioğlu, 1996:31).

Amaç ve Görevleri:

- *Vatandaşın fizik, moral, güç ve yeteneklerini sağlayan beden eğitimi, oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek,*
- *Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı bütün kurumların; yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerini programlamak, beden eğitimi ve spor faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak,*
- *Spor faaliyetlerini programlamak, düzenlemek, yönetmek ve gelişmesini sağlamak, spor idarecisi, antrenör, monitör, spor elemanları ve hakemleri yetiştirmek, eğitmek, sayılarını artırmak, eğitim merkezleri kurmak,*
- *Spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esasları tayin ve tespit etmek,*
- *Sporcu sağlığı ile ilgili tedbirler almak, sporcu sağlığı merkezleri açmak, açtırmak, işletmek, işletilmesine yardımcı olmak, sporcuların sigortalanması işlemlerini yapmak ve yaptırmak,*
- *Beden eğitimi ve spor alanındaki teknik bilgi ve spora ilgiyi artıracak yayınlar yapmak, faaliyetlerde bulunmak,*
- *Performans sporu yanında ayrıca her yaştaki yurttaşımızın spor yapabilmesinin mümkün olacağı spor tesislerinin yapımını sağlar. Bu yolda ülkemizin milletlerarası alanda layıkıyla temsilini sağlamaya çalışır. Bunun*

için gerekli olan milletlerarası sportif yarışma standartlarına uygun stadyum, spor salonu, yüzme havuzu, atletizm sahaları gibi spor tesislerini yaptırır,

- *Yine merkeze bağlı kuruluşları vasıtasıyla her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve akıl yeteneklerini geliştirebilmek için çeşitli tedbirler alır ve bunun için çeşitli spor faaliyetleri organize eder.*
- *Başarılı sporcuların ve çalıştırıcılarına aynı ve nakdi yardım yapılmasını sağlamak, ödüllendirmek,*
- *Okul dışı gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek ve birbirleri ile daha çok kaynaşmalarını sağlamak için gençlik ile çeşitli gençlik faaliyetleri düzenlemek.*

1.3. SPOR TEŞKİLATININ MEVCUT ÖRGÜTLENMESİ

Türk sporuna ilişkin karar ve denetim yetkilerini genel olarak elinde bulunduran, Spor Genel Müdürlüğü'dür (SGM) . Bu bağlamda, öncelikle, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı olan SGM'nin mevcut yapılanmasını kısa olarak incelemeye, sonra da, SGM'ye bağlı federasyonları ve tam özerk bir yapıya sahip tek federasyon olan, Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) mevcut yapılanmaları incelenecektir.

1.3.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması; 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 3/6/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığının görevleri şunlardır: Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde

koordinasyon ve işbirliğini sağlamak; 8.06.2011 Tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan KHK/638 nolu Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen diğer görevleri yerine getirmektedir.

1.3.1.1. Spor Genel Müdürlüğü Genel Yapılanması

SGM , Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı , merkezde katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip taşrada ise özel bütçeli il ve ilçe müdürlüklerinden oluşan bir kamu kurumudur. Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması; 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 3/6/2011 tarihinde kararlaştırıldı. Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilat yapısında değişikliğe gidilen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 3289 sayılı kanunda yer alan "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" ibaresi "Spor Genel Müdürlüğü" olarak değiştirildi (www.sgm.gov.tr). SGM teşkilatı , merkez ve taşra teşkilatlarından oluşmaktadır (3289 s.k. m. 1-3). Bir de “Sürekli Kurullar” vardır.

1.3.1.1.1. Merkez Teşkilat

SGM merkez teşkilatı ; Genel Müdürlük , Ana Hizmet Birimleri , Danışma ve Denetim Birimi , Yardımcı Birimler ve Bağlı Birimler'den oluşur.

Kuruluşun en üst amiri Genel Müdür'dür. Genel müdürlük hizmetlerinin mevzuata ve planlara uygun yürütülmesini ve faaliyet alanına giren konularda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlar. Merkez ve taşra teşkilatlarının faaliyetlerini , işlerini ve hesaplarını , spor kulüplerini , spor kuruluşlarını ve spor amacı taşıyan teşekkülleri denetler.

Genel Müdür'e bağlı dört adet genel müdür yardımcısı vardır. Genel Müdür tarafından kendilerine verilecek iş ve hizmetleri Genel Müdür adına düzenlemek ve yürütmekle görevlidirler.

Genel Müdürlük'teki 10 daire başkanlığından Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı (1 adet) bir genel müdür yardımcısına - Tesisler ile İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlıkları (2 adet) bir genel müdür yardımcısına - Sağlık , Dış İlişkiler ile Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlıkları (3 adet) bir genel müdür yardımcısına, Spor eğitimi , Gençlik Hizmetleri , Spor Kuruluşları ile Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlıkları (4 adet) bir genel müdür yardımcısına bağlıdır.

Ana hizmet birimleri, *Spor Federasyonları Başkanlıkları* , Tesisler Dairesi Başkanlığı , Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı , Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı , Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı , Spor Kuruluşları Dairesi Başkanlığı , Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlığı'ndan oluşur.

Danışma Ve Denetim Birimi, Teftiş Kurulu Başkanlığı , Hukuk Müşavirliği , Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı'ndan oluşur.

Personel ve Eğitim Dairesi başkanlığı , İdari ve Mali İşler dairesi Başkanlığı , Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı , Savunma Uzmanlığı Merkez Teşkilatın yardımcı birimlerini oluşturur. Merkez Teşkilata bağlı birim olarak da sadece Spor Toto Teşkilatı bulunmaktadır.

1.3.1.1.2. Taşra Teşkilatı

SGM Taşra Teşkilatı, İl ve İlçe Müdürlükleri'nden oluşur (3289 s.k. m. 6-7).

Spor İl Müdürlüğü başkanı validir. Hizmetleri yürütmek amacıyla valiye karşı birinci derecede sorumlu bir il müdürü vardır. Bütçesi özeldir. İllerde uygulanmakta olan spor dallarının ilgili federasyonları ile uyumlu çalışabilecek ve federasyonların taşra ile bağlantılarını sağlayabilecek birer fahri spor dalı temsilcileri vardır. Bunlar , valinin sorumluluğu altındadır.

Spor İlçe Müdürlüğü başkanı kaymakamdır. Hizmetleri yürütmek amacıyla kaymakama karşı birinci derecede sorumlu bir ilçe müdürü vardır. İl bütçesinden ilçelere , İl danışma kurulunun teklifi ve valinin onayı ile ödenek tahsis edilir.

1.3.1.1.3. Sürekli Kurullar

SGM'nün bu kurulları , Gençlik ve Spor Şuraları , Merkez Danışma Kurulu ve Ceza Kurulları'ndan (Merkez Ceza Kurulu , Genel Müdürlük Ceza Kurulu ile İl ve İlçe Ceza Kurulları) oluşur (3289 s.k. m. 8-9-10).

Spor Şuraları, doğrudan doğruya Genel Müdür'e bağlıdır. Danışma organı niteliğindedir. Gençlik ve spor faaliyetleri konusunda olmak üzere Başbakanlıkça dört yılda bir toplanır. .

Merkez Danışma Kurulu, doğrudan doğruya Genel Müdür'e bağlı olup başkanlığını da Genel Müdür yapar. Başbakan'ın (ya da spordan sorumlu Devlet Bakanı'nın) atayacağı 3 kişi ile Milli Savunma , İç İşleri , Sağlık , TMOK , TSYD , Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu'nun kendi üyeleri arasından belirleyecekleri birer temsilci ve üniversitelerin sporla ilgili en üst yetkililerinin kendi aralarında seçecekleri bir temsilciden oluşur. Genel müdürlükçe hazırlanan bütçe ile yıllık çalışma programını tetkik ve kontrol eder ve kendisine havale edilen işlerde görüş bildirir. Federasyonlar tarafından hazırlanan plan ve programları kontrol eder , özerk federasyonlar kapsam dışı kalmak şartıyla, teşkilatı ilgilendiren yönetmelikleri hazırlar , federasyon kurulması ve meşgul olacakları spor dalları hakkında görüş bildirir , spor güvenliği ile ilgili konularda yönetmelikler düzenler ve görüş bildirir , spor , müsabaka , hakem , saha , tesis ve malzemeleri gibi sporla ilgili tüm konularda temel prensipleri tespit eder ve düzenleme yapar.

Ceza Kurulları, Merkez Ceza Kurulu , Genel Müdürlük Ceza Kurulu ile İl ve İlçe Ceza Kurulları'ndan oluşur. Ceza Kurulları , görevlerinde bağımsızdır. Görev süresi içinde feshedilemez , üyeleri azil olunamaz. Boşalan üyelik yerine yedek üye

atanır. Ceza kurulları , üye sayılarının üçten aşağı düşmesi ve yedek üyelerle de üye sayısının üçe tamamlanamaması halinde , geriye kalan görev süresini tamamlamak üzere yeniden kurulurlar. SGM’de maaşlı çalışanlar , fahri mensuplar , federasyonlarda , federasyonlara bağlı kurullarda , kulüplerde , faal görev alanlar kurullarda görev alamazlar. Ceza kurulları görevlerine dahil konularda bütün cezaları vermekle yetkilidir (Ertaş ve Petek, 2005:156)

1.3.1.2. Federasyonlar

Amatör federasyonların adedi ile profesyonel dallar, sürekli kurullardan olan, Merkez Danışma Kurulu’nun görüşü alındıktan sonra, Genel Müdür’ün teklifi ve Başbakanın onayı ile kurulur. Tüm spor dalları bir federasyona bağlıdır. Bir veya daha fazla spor dalı teknik ve idari bakımdan bir federasyona bağlanabilir. SGM’ye bağlı 62 federasyon vardır. Bu federasyonları; Özerk olmayan (bağlı) federasyonlar ve Özerk federasyonlar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Özerk Olmayan federasyonlar, 3289 sayılı kanununun 19. maddesine dayanarak hazırlanmış , “*SGM Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği*” hükümlerine göre teşkilatlanmışlardır.

Bu tür federasyonlar, yukarıda belirtilen SGM teşkilatlanması içinde , Ana Hizmet Birimleri arasında bir “Başkanlık” olarak örgütlenmiş olup ayrı bir tüzel kişilikleri yoktur. Her federasyon kendi yetki alanına giren konularda teknik ve idari açıdan karar almaya yetkilidir.

Bu yönetmelikler hükümlerine göre Federasyonlar; yönetim kurulu, yürütme organı ve danışma organlarından oluşur. Bir de federasyonların faaliyetlerini denetlemek ve başarılarını ölçmek amacıyla, sportif değerlendirme kurulu vardır ki bu kurul, federasyonlar dışında ve onlardan ayrı olarak faaliyet gösterir.

Özerk Federasyonlar, Tüzel kişiliği olan , organları genel kurul tarafından seçilen , her türlü kararlarını kendi organları içinde alan , bütçesi genel kurul tarafından onaylanan ve ibra edilen , özel hukuk hükümlerine tabi federasyonlardır.

Bu federasyonlar, 3289 sayılı kanunun 2. ve Ek 9. maddelerine dayanarak hazırlanmış “SGM Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü” esaslarına göre teşkilatlanmışlardır.

1.3.1.2.1. Türkiye Futbol Federasyonu

Türkiye Futbol Federasyonu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı olmayan , tam özerkliğe sahip , kuruluşu ayrı bir kanunla düzenlenmiş bir yapıya sahiptir.

Futbol konusunda Türkiye’de tek yetkili Federasyon olan Türkiye Futbol Federasyonu (TFF), 13.Nisan.1923 yılında “*Türkiye Futbol Heyeti Müttehidesi*” adı altında kurulmuştur; bu isim 5. Aralık.1925 yılında, “*Türkiye Futbol Federasyonu*” olarak değiştirilmiştir. 1988 yılında çıkarılan 3461 sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*”la ise federasyon, Türkiye’de amatör ve profesyonel futbolu organize edip, faaliyetlerde bulunmak üzere yeniden yapılandırılmıştır. Bu Kanun’a göre, Türkiye Futbol Federasyonu, “*özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş idi*”. Daha sonra ise, 17.06.1992 tarihinde kabul edilen 3813 sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*” ile bu konuda bir takım değişiklikler yapılarak, önceki kanun yürürlükten kaldırılmış ve Federasyon’un Özerk olduğu belirtilmiştir (Ertaş ve Petek, 2005:143-144).

3813 sayılı Kanun ile , her türlü futbol faaliyetlerini milli ve milletlerarası kurallara göre yürütmek , teşkilatlandırmak , geliştirmek ve Türkiye’yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere , özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip , özerk , Türkiye Futbol Federasyonu kurulmuştur.

Federasyon'un merkezi Ankara olup , idari birimlerin görev yerleri yönetim kurulunca belirlenir.

TFF'nin 3813 sayılı Kanun'dan önceki statüsünde, 3530 sayılı Kanun'a göre katma bütçeli bir kuruluş olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne (GSGM'ye) bağlı *“bir teknik organ”* olduğu ve *“spor faaliyetlerinin denetimi ve düzenlenmesi görevinin bir kamu hizmeti olarak idareye verildiği”* kabul ediliyordu. Ertaş ve Petek'e göre, yeni düzenlemede TFF'nin statüsü tartışmalıdır. Federasyon'un dernek ve vakıf olmadığı, futbol hizmeti gören bir kamu tüzel kişisi olarak belirlenmesi gerektiği; zira, Kanun'un incelenmesi halinde Federasyon'un özel hukukla hiçbir ilgisinin bulunmadığının anlaşılacağı belirtilmiştir. Kanun'da Federasyon'un, *“özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip özel bütçeli olduğunun”* ifade edilmesinden, TFF'nin genel idare dışında kalan bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu sonucuna varılabilir. Buna karşılık, Kanun'da Federasyon'un aynı zamanda *“özerk”* olduğu da belirtilmektedir. Aynı Kanun'un 31. maddesine göre, Federasyon'un başta milli ve milletler arası müsabakalar olmak üzere, bütün faaliyet ve işlemleri spordan sorumlu Devlet Bakanlığı'nın denetim ve gözetimine tabidir. Buna bağlı olarak, TFF başkanlığı, Başbakanlığın ilgili kurulu olarak değerlendirilmekte ve devlet bakanları arasında görev bölüşümüne ilişkin Başbakanlık genelgelerinde TFF, Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın sorumluluğuna verilmektedir. Tüm bu açıklamalara göre, TFF hukuki, idari ve mali statüye sahip bir hizmet yerinden yönetim kuruluşu olarak kabul edilmelidir. (Ertaş ve Petek, 2005: 144-145)

1.3.1.2.1.1. Teşkilat Yapısı

Teşkilat, 3813 sayılı kanun ile, bu kanuna dayanarak Genel Kurul tarafından çıkarılan Ana Statü ve Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan Statü ve Talimatlarla yönetilir. TFF; Merkez, Yurtiçi ve Yurt dışı teşkilatından meydana gelir.

Genel Kurul, Başkanlık , Yönetim Kurulu , Denetleme Kurulu , Tahkim Kurulu , Merkez Hakem Kurulu , Yan Kurullar ve İdari Birimlerden meydana gelir.

Genel Kurul, 3813 sayılı kanunun 5. maddesinde belirtilen kişilerle, dört yılda bir, futbol liglerinin tescili tarihinden itibaren en geç 45 gün içinde, Mali Genel Kurul ise her yıl Haziran ayında, Yönetim Kurulunun belirleyeceği tarihte olağan olarak toplanır. Genel Kurul, üye tam sayısının %40'ının noter kanalıyla yapacağı yazılı müracaat, Federasyon Yönetim Kurulu kararı ile veya bakanın çağrısı ile olağanüstü toplanır.Genel Kurulun olağanüstü toplantıya çağırılması halinde, çağrıda bulunanlar, gündeme esas olacak toplantı sebebini de bildirmek zorundadırlar.

Olağan ve olağanüstü toplantının yapılabilmesi için, üye tam sayısının yarısından fazlasının katılımı gerekir. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde, ikinci toplantı ertesi gün üye tam sayısının üçte biriyle yapılır. İkinci toplantıda da çoğunluk sağlanamadığı takdirde, üçüncü toplantı bir hafta sonra çoğunluk aranmaksızın yapılır. Kararlar, toplantıda hazır bulunan üyelerin yarısından fazlasının oyuyla alınır (Ertaş ve Petek, 2005: 147).

Olağan veya olağanüstü toplantıda Federasyon Başkanı, Yönetim Kurulu ve diğer kurulların seçimi yenilenebilir. Başkanlık Teftiş Kurulu'nca yapılacak inceleme ve soruşturma sonucunda, görev başında kalmasında sakınca görülen Federasyon Başkanı veya Federasyon Yönetim Kurulu hakkında karar alınmak üzere, spordan sorumlu Bakan, GK'yı olağanüstü toplantıya çağırabilir.

Başkan , federasyonu temsil eder ve dört yıl için seçilir. Bir kimse en fazla üç dönem başkanlık yapabilir. Başkan seçilebilmek için , 3813 sayılı Kanunun Ek 1. Maddesinde sayılan şartlara haiz olmak ve Genel Kurul üyelerinin 1/5 inin yazılı teklifi gereklidir. Başkanın yokluğunda görevlerini, Başkanın belirleyeceği başkan vekili yürütür. Başkan Genel Kurul'a katılan üyelerin oy çokluğu ile seçilir. GSGM yönetim kademelerinde görev alanlar, asgari bir ay önce bu görevlerinden ayrılmadıkları sürece, başkanlığa aday olamaz ve seçilemezler. Başkanın ölümü veya istifası halinde üç ay içinde seçim yapılması gerekir. Genel Kurul'a altı aydan az bir

süre var ise yönetimdeki boşalmalar sebebi ile olağanüstü . Genel Kurul'a gidilemez. Başkan 3813 sayılı kanunun 8. Maddesinde yazılı görevleri yapar (Ertaş ve Petek, 2005: 149-150).

Denetleme Kurulu, dört yıl için , Genel Kurul'ca seçilecek , mali konularda ihtisas sahibi beş asil ve beş yedek üyeden oluşur.Üyeler kendi aralarında bir başkan seçer. 3813 sayılı kanunun 12. maddesinde yazılı görevleri yapar.

Merkez Hakem Kurulu, Federasyon Başkanı'nın teklifi ve Yönetim Kurulu'nun onayı ile seçilen biri başkan olmak üzere dokuz asil ve dokuz yedek üyeden oluşur. Üyelerin yedisi faal olmayan hakemlerden , ikisi ise spor alanında en az on yıl mesleki deneyim sahibi olan kişiler arasından belirlenir. Kurul görevinde bağımsızdır. Üyeler istifa etmedikçe ya da çekilmiş sayılmadıkça yerlerine yenisi atanmaz. 3813 sayılı kanunun 16. Maddesinde yazılı görevleri yerine getirirler.

Tahkim Kurulu, Federasyon ile ; kulüpler , hakemler , futbolcular , teknik direktörler ve antrenörler , kulüpler ile ; oyuncular , teknik direktörler , antrenörler , oyuncu temsilcisi ve masörler , Kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflar hakkında , Yönetim Kurulu'nca verilecek kararlar ile Disiplin Kurulu kararlarının, ilgililerinin itirazı üzerine inceleyerek kesin karara bağlar. (3813 sk. m.14).

İki asil ve iki yedek üyesi üniversitelerin hukuk fakülteleri veya spor yüksekokullarında görev yapan öğretim üyelerinden olmak üzere toplam beş asil ve beş yedek hukukçu üyeden dört yıl süre ile görev yapmak üzere Genel Kurul tarafından seçilir. Üyeler aralarında bir başkan seçer. Kurul görevinde bağımsız olup , üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yerlerine yenisi görevlendirilemez. Kurul, beş üyenin katılımıyla toplanır; kararlar oy çokluğu ile alınır. Asıl üyenin katılmadığı toplantıya yedek üye katılır. Tahkim kurulunun kararları kesindir (3813 sk. m.14).

Federasyonun yurt içi bağlantılarını sağlamak amacıyla , tüm illerde fahri futbol temsilcileri vardır. Ayrıca , Yönetim Kurulu tarafından gerekli görülen illerde

yeteri kadar personelden oluşan birer temsilcilikleri de vardır ve Dış İşleri Bakanlığı'nın görüşü alınarak , Bakan'ın kararı ile Yönetim Kurulu tarafından gerekli görülen ülkelerde yeteri kadar personelden oluşan temsilcilikler kurulabilmektedir.

1.4. TÜRKİYE'DE SPOR KULÜPLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜ

Hukuki açıdan “hak ehliyetine” sahip varlıklara kişi denilir ve yine hukuki anlamda kişiler, gerçek ve tüzel kişi olarak ikiye ayrılır. Hukuk statüsü bakımından insan, yani hak ve borçlara sahip olabilen insan gerçek kişidir. Dernek, vakıf, federasyon gibi belirli amaçlar etrafında kurulan, hukuk sisteminin hak sahibi saydığı insan veya mal topluluklarına ise tüzel kişi adı verilir.

TMK'da tüzel kişilik hakkında “başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar. Amacı hukuka veya ahlaka aykırı olan kişi ve mal toplulukları ise tüzel kişilik kazanamaz” açıklaması yapılmıştır.

Tüzel kişiler özel hukuk tüzel kişisi ve kamu hukuku tüzel kişisi olarak ikiye ayrılır. Özel hukuk tüzel kişileri hakkında genel hukukun ana dallarından olan Medeni Hukuk, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku gibi özel hukuk hükümleri geçerli olur ve kendilerine Medeni Kanun, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu maddeleri uygulanır.

Bu açıdan bakıldığında tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara sahip olabilirler. Buna “hak ehliyeti” denilir. Yine tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip oldukları anda “fiil ehliyetini” kazanırlar. Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Yani fiil ehliyeti organlar eliyle kullanılır. Türk Medeni Kanunu'na göre organlar, hukuki işlemleri ve diğer bütün

fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına soktukları gibi, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak da sorumludurlar.

Birer tüzel kişiliği olan spor kulüplerinin kuruluşuna ilişkin hukuk kuralları da Türk Medeni Kanunu'nda yer alır. TMK ise özel hukuk alanında geçerli olan kurallar bütünüdür. Bu açıdan spor kulüpleri için özel hukuka tabi tüzel kişilikler demek mümkündür. Spor kulüplerinin zorunlu organları ise aşağıda da açıklanacağı üzere Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu'dur.

Ülkemizde spor kulüpleri dernek veya şirket statüsünde kurulabilirler. Bunun yanında dernek statüsünde kurulan spor kulüplerinin profesyonel branşlarını şirketlere devretmelerine veya satmalarına yahut bu branşlarını doğrudan şirket halinde kurmalarına, kiralamalarına da imkan tanınmıştır.

Spor kulüpleri eğer dernek statüsünde kurulacak ise TMK ve buna paralel olarak düzenlenmiş olan 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda yer alan yasal hükümlere tabi olurlar. Eğer şirket şeklinde kurulacak iseler bu spor kulüpleri ile şirketlere devrettikleri veya sattıkları yahut doğrudan şirket halinde kurdukları profesyonel branşları hakkında geçerli olacak hukuki düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu hükümleridir.

Ülkemizde tüzel kişinin yerleşim yeri, sona eren tüzel kişinin kişiliği ve malvarlığı ile diğer tüm hususlarda TMK'nın ilgili maddeleri geçerli olup, kişiliğin sona ermesi esnasında spor kulüpleri açısından belirtmekte fayda görülen husus TMK maddeleri yanında ticaret şirketleri hakkındaki kanun hükümlerinin de saklı kaldığıdır. (<https://www.academia.edu.tr>).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE FUTBOL SEKTÖRÜNDEKİ YAPISAL SORUNLAR

Çalışmanın bu bölümünde Türk Futbol sektörü içinde ülkemiz kulüplerinin hangi yasal statülere sahip oldukları, uymaları gereken hukuki esaslar ile spor kulüplerinin temel problemleri olarak başta mevcut hukuki yapılanmanın spor kulüplerine yarattığı sorunlar ile kulüplerin süreklilik arz eden mali sorunları ve tesis sorunları gibi yapısal nitelikteki sorunlar üzerinde durulmuş ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

2.1. YASAL DÜZENLEMELERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Hukuki yapılanmasını Türk Medeni Kanunu ve dolayısıyla Dernekler Kanunu çerçevesinde “dernek” şeklinde gerçekleştiren spor kulüplerinin gelir kalemleri kısıtlıdır, faaliyet alanları dardır. Bu kulüpler dernek olmanın bir sonucu olarak ticari faaliyette bulunamadıkları, ticari gaye güdemedikleri için mali yönden güçsüzdürler. Zira Dernekler Kanunu ve diğer mevzuatın çizdiği çerçeve bu amatör spor kulüplerinin gelir getirici kalemlerini, faaliyet alanlarını sınırlamaktadır. Dernek yapılanması içerisinde mali yönden güçlenmek mümkün değildir. Kulüp hedeflerine ulaşmak, başarılı olmak için ise mali yönden güçlü olmak şarttır. Günümüzün dev rekabet koşullarında, sporun bir endüstri haline geldiği ortamda, büyük bahislerin ve sponsorlukların gerçekleştiği bir sektörde sporun ana unsuru olan kulüplerin dernek statüsünde hedeflerine ulaşması zor görülmektedir (İmamoğlu, Karaoğlu, Erturan, 2007:18).

Vergi oranlarının yüksekliği spor kulüplerinin başlıca şikayet konularından birisidir. Örneğin sporcuların net ücret talep etmeleri nedeni ile stopaj vergi yükü tamamen spor kulüplerinin üstünde kalmaktadır. Sporculara yapılan ödemelerin

stopajı ise halen % 15'tir. Yine yüksek oranlı (%18) KDV, spor kulüplerinin maç hasılatı gelirlerini azaltan unsurlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Diğer yandan şirketleşen kulüpler bir nevi cezalandırılmakta, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b-i bendi uyarınca Sportif AŞ'lerden kulüplere ödenen kar payları %25 oranında gelir vergisi kesintisine tabi tutulmaktadır (İmamoğlu, Karaoğlu, Erturan, 2007:18).

Spor kulüplerinin sorunlarından bir diğeri noterlerde düzenlenen kağıtlar için ödenen noter harçları ve damga vergisidir. Spor kulüpleri için bu yönde istisnalar getirilmeli ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Her ne kadar SGM açısından önemli bir gelir kalemi ve ihtiyacı olduğu bilinse de SGM'nin spor malzemeleri ile araç ve gereçlerine alınacak reklamlar üzerinden sözleşme bedelinin %5'i oranında pay talep etmes ve mülkiyetindeki tesislerin reklam bedellerini kendisinin alması spor kulüplerinin gelirleri açısından negatif etki yapmaktadır.

Yasada yapılan değişiklik ile gerekli yasal zemin hazırlanmış olmakla birlikte şimdilik sadece futbolda düzenlenmekte olan müşterek bahislerde futbol takımlarının yaptıkları mücadele ile sağlanan gelirden futbol dışı kaynaklara, yaklaşık 5 ayrı fona kesinti yapılmaktadır. Bunun haricinde Maliye Bakanlığı'nın brüt gelir üzerinden futbolda % 5, diğer spor dallarında %10'luk bir vergi talebi ve bayilerin elde ettikleri kar da yine bu gelirden sağlanmaktadır. Bu gelirden futbol dışındaki fonlara kesinti yapılması, bayi payı ve Maliye Bakanlığı'nın vergi talebi dikkate alındığında futbol kulüplerine ayrılan pay kulüplerce yeterli görülmemekte ve kesintileri ismi kullanılan kulüpler tarafından tepkiyle karşılanmaktadır (İmamoğlu vd., 2007:20).

Spor kulüplerinin tesisleşerek sporu tabana yaymaları çalışmalarında gayrimenkullere duydukları ihtiyaç fevkalade önemlidir. Bu amaçla söz konusu gayrimenkullerin tahsisi, satılması, kiralanması, intifa hakkının alınması esnasında talepte bulunan spor kulübünün diğer kişi, kurum/kuruluşlara uygulanan genel hükümlerle karşılaşması spor kulüpleri açısından sıkıntı doğurmaktadır. Benzer şekilde üzerlerinde spor tesisleri yaptıkları arsa ve araziler için de Milli Emlak Genel

Müdürlüğü'ne, SGM'ye ve diğer kamu kurum/kuruluşlarına çok yüksek miktarlarda intifa, irtifak ve kira bedelleri ödemektedirler. Suiistimal edilmemek şartıyla, diğer kurum/kuruluşlar da mağdur edilmeksizin ve sporda eşitlik ilkesi çerçevesinde kulüplerin bu yöndeki profesyonel ve mantıklı talepleri değerlendirilmelidir

Spor kulüplerinin vergi borçları haricinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na (eski adıyla SSK) yüklü miktarda sigorta borçları bulunmaktadır. Bu borçlar için tıpkı vergi borçlarının yeniden yapılandırılması ve taksitlendirilmesi gibi bir program da uygulanmamıştır. Ayrıca hesapsız ve ani yönetim kararlarıyla müsabaka yaptıkları tesisleri kiralamalarından, uzun süreli kullanım hakkını almalarından dolayı yine yüklü miktarda kira borçları söz konusudur.

Kulüpler sportif alanın olmazsa olmazlarıdır. En önemli unsurlarıdır. Buna karşın her ne kadar Dernekler Kanunu ve Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği değiştirilmiş olsa da, kulüplerin kuruluşu ve faaliyetlere devamı ile üst örgütlenmelerinde yerine getirilmesi gereken bürokratik işlemler oldukça fazladır ve örgütlenmeyi caydırıcı, zorlaştırıcı niteliktedir. Sağlıklı bir hukuki yapılanmaya imkan verecek Devlet desteği de yeterli görülmemektedir.

Toplumların yapmadığı, yapamadığı girişimlerin ve etkinliklerin devlet, kamu kurum/kuruluşları tarafından yapılması ve bu konularda Devletin öncülük etmesi doğaldır. Spor alanında çeşitli sebeplerle kulüpleşme yönünde yeterli olmayan girişimler de devlet organlarının bu yönde attıkları adımlarla tamamlanmaktadır. Örneğin özellikle 1990'lı yıllardan sonra kulüpleşmenin önemini fark edilmesiyle tüm Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerine, İl Müdürlükleri bünyesinde spor kulübü kurulması talimatı verilmiş, okul kulüpleri kurulması desteklenmiş ve kulüp sayıları arttırılmaya çalışılmıştır.

Ancak yine çeşitli sebeplerden dolayı zamanla kamu kurum/kuruluşlarının spor kulüpleriyle çeşitli yönlerden bağlarının kesilmesi ve kaynak aktarımının sona erdirilmesine ilişkin tedbirler getirilmiştir. Haklı yönleri de bulunmakla birlikte

alınan bu tedbirler bazı branşlarda uluslararası alanda başarıyı dahi yakalamış spor kulüplerinin kapanmasına, zor durumlara düşmesine meydan vermiştir.

TFF tarafından SGM'ye ait tesislerde düzenlenen (intifa hakkı verilen tesisler hariç) resmi ve özel profesyonel her türlü futbol müsabakalarında ve yurt içindeki temsili ve milli futbol müsabakalarında bilet satışlarında elde edilen hasılatın SGM'ye kesinti yapılmaktadır. İntifa hakkı verilen tesislerde ise müsabakaların net hasılatının sadece %7'si Genel Müdürlük payı olarak Genel Müdürlük hesabına gönderilmektedir. Bilet satış gelirinin, yani bilet hasılatının spor kulüpleri açısından çok önemli bir gelir kalemi olduğu açıktır. Dolayısıyla hasılatın sahibi olan kulüpler açısından bakıldığında bu kesinti büyük bir sorundur. Ancak yapılan bu kesintinin hangi amaçla kullanıldığına bakıldığında ve bu payın o İl'deki amatör sporlara harcanarak, kalan hasılatın konuya ilişkin Yönetmelik çerçevesinde müsabakalara dağıtıldığı göz önüne alındığında yapılan kesintinin haklılık payı ortaya çıkmaktadır (İmamoğlu vd., 2007:22).

İnternet üzerinden veya yasal olmayan yollardan oynatılan bahis oyunlarında spor kulüplerinin isimleri kullanılmakta, mücadeleleri bahis oyununun konusunu teşkil etmektedir. Ancak bu durumun spor kulüplerine hiçbir maddi getirisi bulunmamaktadır. Aksine şike, teşvik primi gibi hukuka aykırı davranışlar sergilenerek kulüplerin veya sporcularının isimleri yıpratılmaktadır. Bu konuda yasal düzenlemeler yapılmakla birlikte, caydırıcılıktan uzaktır. Yasaklamaya ilişkin emsal teşkil edecek yargı kararı da yok denecek kadar azdır. (www.resmigazete.gov.tr).

2.1.1.Futbol Federasyonunun Hukuksal Statüsü

2.1.1.1. 3461 Sayılı Kanun Öncesi Dönem

Ülkemizde sporu temsil eden ilk teşkilat olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın oluşturulmasının ardından 1923 senesinde "Futbol Heyet-i Müttehidesi"

adıylı ilk Türk Futbol Federasyonu kurulmuştur. Ardından bu kurum tarafından Uluslararası Futbol Federasyonu'na (FIFA) başvurulmuş ve Türkiye 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'nın 26. üyesi olmuştur (Kavak, 2011:4). Futbol Heyet-i Müttehidesi ismi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından, 1925 senesinde Türkiye Futbol Federasyonu olarak değiştirilmiştir. Bu dönemde Futbol Federasyonu başkanı ve üyeleri, futbol kulüp temsilcileri tarafından seçilip iş başına getirilmekteydi. 1938 yılında futbol yönetimi kulüplere devredilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasındaki genel politika gereğince 1938 yılında Türk sporunun kilometre taşı olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, futbolu da bünyesi içerisinde almış ve böylece futbol, kulüplerin yönetiminden çıkarak devletin himayesi altına girmiştir. Ülkemiz futbolunu ilerleyen süreçte Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün (GSGM) bünyesine girmiş; bu dönemde devlet futbolunu doğrudan doğruya yönlendiren ve denetleyen kurum olmuştur (www.tff.org.tr).

2.1.1.2. 3461 Sayılı Kanun Dönemi (1988-2005)

Geçmiş yıllarda olduğu gibi futboldaki yaşanan başarısızlığın sebebi, teşkilatlanmadaki aksamalara bağlanmış ve bunun sonucunda da, Futbol Federasyonu'nun özerk olarak yönetilmesi düşüncesi, spor kamuoyunun gündeminde yer almaya başlamıştır. 18 Ocak 1985 tarihinde, devrin Başbakanı Turgut Özal, kendi başkanlığında "*Spor Danışma Toplantısı*" adı altında bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıya katılan Tamer Güney, "*Profesyonel Futbolun, İngiltere örneğinde olduğu gibi, Lig Komitesi tarzında bir kurul tarafından yönetilmeli ve federasyonun ekonomik ve idari özerkliği olması gerekir*" şeklinde açıklama yapmış, Ulvi Yenal ise "*Futbolun, amatör ve profesyonel olarak ikiye ayıramayacağını*" görüşünü savunmuştur. Sonra, "*BTGM Federasyonlarının Kuruluş Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği*"nin 7. Maddesi değiştirilerek, sadece TFF için geçerli olmak koşulu ile, "*Profesyonel Futbol Genel Kurulu*" oluşturulmuştur (Kavak, 2011:16). Fakat, başkanın değişmesi ile bu kurulunda görevine son verilmiştir. Profesyonel futbolun idaresinin bu teşkilatlanma içerisinde sürdürülemeyeceği gerekçesi ile, 28 Mayıs 1985'de Gaziantep Milletvekili Ata Aksu, profesyonel futbolun mali ve idari açıdan

özerk hale gelmesi ve amatör futbolun da çağdaş seviyeye yükseltilmesi amacıyla, hazırlanmış olduğu “*TFF Kuruluş Kanunu*” tasarısını Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’ne sunmuştur. TBMM’ne sunulan, ancak yürürlüğe girme imkanı bulmadan spor tarihine bir belgesel çaba olarak geçen önerilerden bir tanesi olarak hazırlanan tasarıda profesyonel futbola yasal dayanak hazırlanması yanında, futbolun yönetimine yeni bir yön verilmek istenerek bir yapılanma içerisinde TFF kurulması planlanmıştır. Aksu’nun 28 Mayıs 1985 tarihinde TBMM başkanlığına sunduğu “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş Yasa Önerisinde*” genel gerekçede; “*1951-52 senelerinde Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Merkez Danışma Kurulu tarafından benimsenerek yürürlüğe konulan ve Danıştayın (Fiilen tatbik edildiği için hukuki fiili durum doğmuştur) sekindeki içtihat kararıyla hukuki temele oturtulmaya çalışılan profesyonellik bazı küçük değişikliklerle bu güne kadar gelinmiştir. Bu itibarla profesyonel futbolun mali ve idari açıdan özerk hale gelmesine imkan tanıyacak, profesyonelliği, dünyadaki benzerlerine ve milli bünyemize uygun bir yapıya kavuşturacak, böylelikle yalnız profesyonelliğin değil, aynı zamanda amatör futbolunda çağdaş düzeye yükselmesine devletin daha fazla kaynak ve imkan ayırmasını sağlayacak bir yasaya ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır*”. ifadeleri yer almaktadır (Devecioğlu, 2002:8). “*Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı*” (MEGSB) TFF’nin özerkliğine dair bir kanun hazırlamaya başlamış ve sonuçta da hükümet, profesyonel futbolun profesyonelce yönetilmesi ve futbolumuzun daha ileri seviyeye götürülebilmesi maksadıyla 27.05.1988 tarihinde, 3461 Sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Teşkilat ve Görevleri hakkındaki Kanun*” kabul edilmiştir. 7.6.1988 gün ve 19835 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren bu kanunla, TFF, BTSGM’den ayrılarak, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine ve Başbakanlığın gözetimi ile denetimine tabi olması öngörülmüştür. (3461 Sayılı Kanun, m.1, m.27). Amatör futbolu da, bu kanun içinde ancak BTSGM’ye bağlı bir kurulun yönetimine bırakmıştır. Anılan kanunda TFF’nin görevleri, Türkiye’de profesyonel futbol faaliyetlerini milli ve milletlerarası kaidelere göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve Türk futbolunu yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek (m.2) olarak belirlenmiştir (Devecioğlu, 2002:10).

2.1.1.3. 3524 Sayılı Kanun Dönemi (1989-1992)

Futbol Federasyonu başkanı ve diğer kurulların başbakan tarafından atanacağı hakkında 3524 Sayılı kanun teklifi TBMM Genel Kurulu'nda görüşüldükten sonra 02.03.1989 tarihinde kabul edilmiş, 18.03.1989 tarih 20112 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun gereği TFF başkanlarının başbakan tarafından dört yıl süreyle atanmaya başladıkları dönem olarak değerlendirilmiştir. 3461 Sayılı Kanununun 26. maddesinde yer alan; *"Teşkilatın çalışma usul ve esasları ile ilgili kanunun uygulanmasına dair diğer hususlar, yönetim kurulunca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe konulacak Ana Statü ile belirlenir."* hükmü doğrultusunda, Ana Statü üzerinde yapılan çalışmalar sonunda, TFF'nin çalışma usul ve esasları belirlendiği 16.06.1989 tarih, 20197 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan *"Ana Statü"* yürürlüğe girmiş, böylece TFF'nin çalışma usul ve esasları belirlenmiştir (Kavak, 2011:18). 3524 Sayılı Kanununun 1. maddesi ile, 27.05.1988 tarihli 3461 Sayılı Kanununun 29. Maddesi değiştirilmiş; *"5,7,9,11 ve 13. maddelerin seçimle ilgili hükümleri bu kanununun yayımından dört yıl sonra, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer."* şeklinde belirtilmiş, 3461 sayılı Kanununun 5,7,9,11, ve 13. maddelerinin seçimle ilgili hükümleri yürürlüğe girinceye kadar; *"Federasyon başkanı başbakan tarafından seçilir", "Başkan vekillerini, Yönetim Kurulunu, Genel Sekreter ile Federasyon yan kurullarını, Federasyon başkanı seçer", "Denetleme kurulunun asil ve yedek üyelerini, Genel müdürün teklifi üzerine Başbakan seçer", "Tahkim kurulunun asil ve yedek üyelerini ise, TFF başkanının teklifi üzerine başbakanın seçmesi ve seçilenlerin görev sürelerinin dört yıl olması ve bu kanun hükümlerini Başbakan yürütür."* şeklindeki değişiklikler, 3524 Sayılı Kanununun yürürlüğe girmesiyle kabul edilmiştir (Milliyet Gazetesi, 9 Mart 2000).

2.1.1.4. 3813 Sayılı Kanun Dönemi (1992-2000)

Türkiye Futbol Federasyonu'nun, tam anlamıyla demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması, amatör futbolun da TFF bünyesine katılarak, Türk futbolunun

iki başlıktan kurtarılması, Merkez Hakem Kurulu ile ilgili bir teşkilatlanmaya yer verilmesi, kulüplerin futbol ile ilgili televizyon, radyo, basılı yayın ve reklam konularında, ticari-mali haklarının düzenlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi amacıyla hazırlanan, 3813 Sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun*” 17.06.1992 tarihinde kabul edilerek 03.07.1992 gün ve 21273 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle, TFF'nin özerkliği tam anlamıyla ve açık olarak tanımlanmıştır. 1988 yılında çıkarılan 3461 sayılı kanun, TFF’yi “*özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip*” bir kuruluş olarak nitelendirirken, 1992 yılında 3813 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle “*özerk*” olduğu da ifade edilmiştir. Ayrıca, bu yasa ile federasyon başkanı seçimi genel kurula bırakılmış ve gerekli şartların oluşturulması genel kurulun yapacağı ana statü ile yönetim kurulunun yapacağı statü ve talimatlarla belirleneceğini öngörülmüştür. 3461 sayılı yasa, federasyonun “*bütün faaliyet ve işlemlerini*” başbakanlığın gözetimine verirken, 3813 sayılı yasa bu yetkiyi “*Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığına*” vermektedir (Özden, 2010:13). Futbol Federasyonu Başkanlığının, Başbakanlığın “*İlgili Kurulu*” olarak görünmesi ve devlet bakanları arasında görev bölüşümüne ilişkin başbakanlık genelgelerinde, Merkezi Spor Teşkilatı ile beraber bir devlet bakanının sorumluluğuna verilmesi de, 09.10.1984 tarih ve 18540 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 3046 sayılı yasanın “*ilgili kuruluş*” tanımına göre hukuki, idari ve mali statüye sahip hizmet yerinden yönetim kuruluşu kabul edildiğinin bir göstergesidir. Dolayısıyla, TFF kamu hizmetine bir tüzel kişilik verilmesi suretiyle yerinden yönetim kurulu oluşturulduğu ve her ne kadar özel hukuka tabi olsa da, sonuçta bir kamu tüzel kişisi olduğu, personelin ve mali statüsünün diğer kamu tüzel kişilerinden biraz farklı olmasının sonucu değiştirmedığı, bir hizmet yerinden yönetim kuruluşu olarak idari bir kurum olduğu ve bu kurumun özel hukuk hükümlerine tabi olsa dahi, esas bağlı olduğu hukuk düzeni idare hukuku kuralları olduğu vurgulanmıştır (Devecioğlu, 2002:12)

2.1.1.5. 4563 Sayılı Kanun Dönemi (2000-2004)

17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun*”un bazı maddeleri 14.04.2000 tarihinde kabul edilerek 20.4.2000 gün ve 24026 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 4563 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Bu kanuna göre 3813 sayılı kanunun; 5.6.(b),7.,9.,10.(f),15.,20.,29. maddeleri değiştirilmiş 8.(h),(ı),18.,23.,31.maddelerine fıkralar eklenmiştir. Bu düzenlemelerde de öncekine benzer Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın denetimi ve gözetimi ilkesine sadık kalındığı, (m.1,3,9,12,) yurt dışında yeteri kadar personelden oluşan temsilciliklerin açılması ve kapatılması Dışişleri Bakanlığı’nın görüşü alınarak Spordan Sorumlu Devlet Bakanı’nın kararına tabi olması (m.9) federasyonun henüz özerkliğin bir ilkesi olan kesin karar alma yetkisine sahip olmadığını birer göstergeleridir. 4563 sayılı yasayla yapılan değişiklikler daha önceki ihtilafları nispeten giderici özellikler taşımaktadır (Özden, 2010:15).

2.2. MALİ SORUNLAR

Mali sorunlar içerisinde kulüplerin şirketleşmesi ve yöneticilerinin bu şirketler içerisinde atmış oldukları halka arz, transfer ve borçlanma politikaları ile futbol kulüplerinin en büyük gelir kaynaklarından olan sponsorluk ve yayın geliri en belirgin sorunlardır.

2.2.1. Kulüp Yapıları ve Şirketleşme

Kulüpler için dernek olmanın getirdiği dezavantajları bertaraf etmenin yolu olarak görülen ve özellikle 1990’lı yıllardan sonra hız kazanan şirketleşme yöntemi de futbol kulüplerince yanlış anlaşılmış ve uygulanmış; şirketleşme, spor kulüplerinin ana hedefi haline gelmiştir. Sadece şirketleşmek yeterli görülür. Üstelik şirketleşme esnasında futbol kulübünün yapısı, elindeki imkanları, menkul ve

gayrimenkullerinin çeşit ve miktarına bakılmaksızın doğrudan şirketleşme yoluna gidilmiş, örneğin ürün şirketi mi, yatırım şirketi mi yoksa Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı (GYO) mı olunacağı yönünde yanlış tercihlerde bulunulmasına sebebiyet vermiştir. Oysa şirketleşme hiçbir zaman ana amaç olmamalıdır. Sportif alanda mücadele eden kulüplerin ana amacı eşitlik ilkesi içerisinde, spor etiği çerçevesinde başarıyı yakalamak olmalıdır. İşte şirketleşme de bu ana amaca hizmet eden bir araç olmalı ve öyle görülmelidir. Mesela bir şirketin nasıl yönetildiği irdelenerek bu yönetim şekli spor kulübüne uygulanmalıdır. Yine bir şirketin mali yönden nasıl güçlendiğine bakılarak bu yöntemler spor kulübüne yansıtılmalıdır. Dahası kulübün ekonomik ve sosyal potansiyeli göz önüne alınarak şirket tercihleri yapılmalıdır. Zira şirketleşmede tercih edilen yol bazı faaliyetlerde bulunulmasını engelleyici niteliktedir. Şirketleşen kulüp yeri geldiğinde ticari faaliyetlere girmeme avantajını da kullanabilmeli, şirket hisselerinin mutlaka halka arz edilmesi gerektiği düşüncesi içerisinde şirketleşen kulübün hisseleri hemen halka arz edilmemeli, halka arz gelir getirici alternatif bir finansman aracı olarak görülmeli, atılacak ekonomik adımların ve elde edilen başarıların neticesine göre bu duruma profesyonelce karar verilmelidir (İmamoğlu vd., 2007:21).

Bu bağlamda hemen hemen bütün spor kulüplerinin büyük bir finansman sorunuyla karşı karşıya olduklarını söylemek mümkündür. Bu durum amatör spor branşlarıyla uğraşan spor kulüplerinde daha belirgindir. Kulüplerin birçoğu borç ve haciz içerisinde. Yöneticilerine şahsi malvarlıkları için haciz ve yurtdışına çıkışları için yasak uygulanmaktadır. Ayrıca kulüp üyelerinin ve yönetim anlayışının muhafazakar düşünce yapısı, kulüp tüzüklerinin günümüz şartlarına uygun olmaması, özellikle tüzüklerin değiştirilebilmesinin önündeki hukuki güçlükler gelir getirici kalemlerin çeşitlendirilmesine engel teşkil eden başkaca unsurlardır.

Ülkemizdeki spor kulüplerinin büyük bir kısmında kulüp bütçeleri zengin yöneticilerin maddi desteğine göre yapılmaktadır. Varlıklı yöneticiye dayalı bir mali sistem bulunmaktadır. Bu durum ise modern yönetim anlayışları ve bütçe prensipleriyle uyumsuzdur. Kurumsallaşmaya da engel olmaktadır. Üstelik bu yöneticinin kulüp yönetiminden ayrılması yahut yönetim ile ters düşmesi halinde

yaptığı yardımlar eline koz olarak geçmekte, yeri geldiğinde kulüp gelirlerine temlik dahi koydurmaktadır.

Amatör spor kulüplerinin gelirlerinin büyük bölümünü -eğer mevcutsa- profesyonel futbol şubelerinin elde ettiği gelir oluşturmaktadır. En büyük geliri sağlayan futbolun elde ettiği gelir diğer branşları da finanse etmekte, bu branşların giderlerini karşılamak amacıyla kullanılmaktadır. Futbol branşından elde edilen gelirin yine futbola harcanmaması, futbola yatırım olarak kullanılmaması ise bu branşın da gelirini düşürmekte, dolayısıyla kulübün gelirleri düşmekte, bir nevi kısır döngü yaratılmaktadır. Olması gereken, futboldan gelen gelirin yine futbola harcanmasıdır. Bu durumda özellikle amatör dallar için çıkış yolu sponsorluk çalışmalarının arttırılmasıdır.

Tüm spor branşlarında fakat özellikle profesyonel kabul edilen branşlardaki yüksek rakamlı sporcu ve teknik heyet sözleşmeleri kulüplerin mali yükünün ve dolayısıyla maddi sorunlarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Kulüplerin sağlıklı ve profesyonelce yürütemedikleri transfer görüşmeleri ve ayrıca gerçekleştirilen transferlerde kendi aralarında anlaşamamaları transfer ve bonservis bedellerinin çoğu zaman gereksiz yere artmasına sebep olmaktadır (İmamoğlu vd., 2007:22).

Son yıllarda kurumsallaşma yolunda önemli adımlar atan ve halka açılan büyük futbol kulüpleri, bundan sonra gelirlerini arttırmak ve daha fazla büyümek için stratejik kararlar vermek durumundadır. Halka açık dört büyük futbol kulübü (Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor) basında sıkça dile getirilen transfer haberleriyle dikkat çekerken, futbolseverler şirketlerinin mali durumları ve bunların nasıl sağlıklı şekilde sürdürülebilirliği hakkında yeterince bilgiye sahip değiller. 2012-2013 yıllarında UEFA, mali konularla ilgili Disiplin Komitesi'ne sevk edilen Beşiktaş Kulübü'ne, bir yıl Avrupa kupalarından men cezası verdi. Ankaragücü spor kulübü mali durumundaki bozukluklular nedeniyle geçen sezon ligde devam etmekte dahi zorlanmıştı. Bu örnekler büyük küçük her kulübün sportif

başarı hırslarını ekonomik gerçekliklerden uzaklaşmadan belirlemelerinin önemi gösteriyor.

Türkiye’de tüm kulüplerin temel gelir kaynağı yayın haklarıdır. Avrupa’da kulüpler ise temelde maç gelirleri ve ticari(özellikle sponsorlardan) faaliyetlerden kazançlar elde etmektedir. Bunun nedeni ise görüldüğü üzere Türkiye’de maç biletlerinin İngiltere ve İspanya hariç Avrupa ligi biletlerinden daha yüksek olmasıdır. Bilet fiyatların yüksekliği ve altyapı sorunları nedeniyle Türkiye’de yılda 3,2 milyon insan maç izlerken, ortalama bir maçta 11 bin seyirci bulunmaktadır. Nüfus olarak çok daha küçük olan ülkelerde bile izleyici sayısı Türkiye’den çok daha fazladır.

Kulüplerin yüz milyonlarca liralık borçları ve her yıl açıkladıkları zararlar, yayıncı kuruluşun 100 milyon dolara yakın olduğunu iddia ettiği zararı ve futbola konu olan davalar devam ettikçe bu endüstrinin uzun vadeli istikrarının uluslararası başarılar gelmeden gerçekleşmesi mümkün değildir. Yapısal değişim olmadan son dönemde yapılan büyük transfer anlaşmalarının da bunu sağlayıp sağlayamayacağını ise çok şüphelidir. (<http://www.ankarastrateji.org>)

Tablo2.1: 2012-2013 Futbol Sezonu Liglere Göre Bilet Fiyatları ve Seyirci Sayıları

Ülke	Lig Seyirci Ortalaması	Toplam Seyirci Sayısı	Ortalama Bilet Fiyatı (Euro)
Almanya	42.665	13.055.592	30
İngiltere	35.294	13.411.720	49
İspanya	28.221	10.723.790	50
İtalya	24.306	9.236.375	20
Fransa	19.742	7.501.998	19
Hollanda	19.296	5.904.695	19
İskoçya	13.670	3.116.760	26
Rusya	12.250	2.939.940	8
İsviçre	11.365	2.045.772	30
Türkiye	11.013	3.369.904	34
Portekiz	10.080	2.419.095	15
Ukrayna	9.225	2.214.105	3
Belarus	8.720	2.616.001	25
Polonya	8.496	2.039.070	11
Norveç	8.117	1.948.125	21
Avusturya	7.953	1.431.522	22
Danimarka	7.049	1.395.746	9
İsveç	6.547	1.571.370	16
Yunanistan	6.424	1.541.865	34
Romanya	5.022	1.535.865	12

2.2.2. Sponsorluk

Modern dünyada spor endüstrisi çok önemli bir konuma gelmiştir. Spor sadece eğlenmek için yapılan bir boş zaman aktivitesi değildir. Spor çok büyük bir iş sektörüdür, iş imkanı sağlar ve aynı zamanda politik bir araç olarak kullanılır. (Bill, 2009:5)

2006 yılında İngiltere'deki spor pazarı 19,5 milyar pounddu. 2011 yılına kadar bu değer 24 milyar poundu geçeceği tahmin edilmiştir. Spor giyim ve

ayakkabılar spor pazarındaki sektörün en dinamik elemanları olarak göze çarpmaktadır (2006 yılında 4 milyar pound olarak görülmüştür.).

Uluslararası alanda ve Türkiye’de meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel olaylar, ülkeler içi ilişkilerdeki artış ve çeşitselliğe yol açmıştır. Bunların en önemli bölümünde de sportif faaliyetler göze çarpmıştır (Hacıköylü, 2011:67). Sporun etkili gücü karşısında, bütün gelişmiş ülkeler ve iş çevreleri propagandalarını ve ürünlerinin reklamını spor karşılaşmaları aracılığı ile yapmaya başlamışlardır. Sporun insanların en büyük hobileri arasında olması ve bu etkili güçten istifade etmek isteyen sanayi, ticari ve tarım sektörü de ulusal ve uluslararası spor karşılaşmalarında ürünlerinin pazarlanmasından faydalanmak istemektedirler. Devletin spor kuruluşlarına ayırdığı kaynağın dışında sponsorlar vasıtası ile kulüpler büyük gelirler elde etmektedirler (Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5894 numaralı Kanun, 5.5.2009). Liglerin reklam gelirleri konusunda futbol kulüplerinin sponsorlukları da önem arz etmektedir. Liglerin resmi sponsorlukları dışında kulüplerinin teknik ve forma sponsorlukları da vardır (Aydın,, 2008:65).

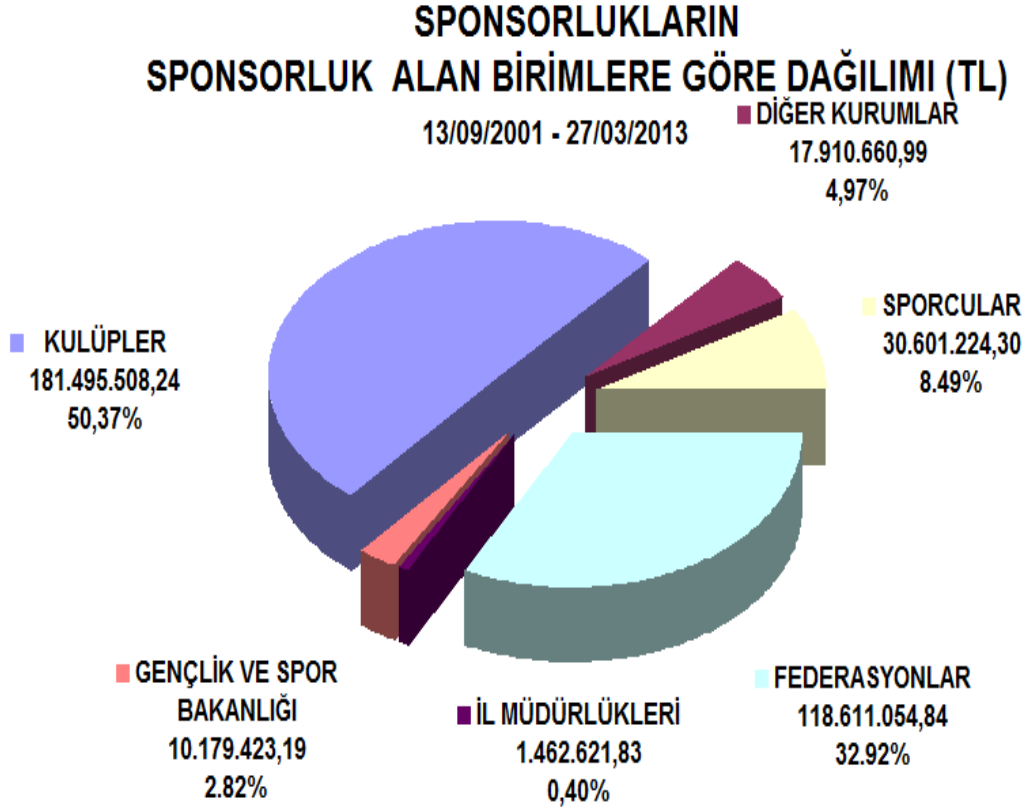
2005/2006 sezonundan 2010 yılına değin adı “Turkcell Süper Lig” olarak geçen Türkiye Profesyonel 1. Ligi olmuş, Turkcell, Süper Lig’deki 12 Anadolu kulübünün de sponsorluğunu üstlenmiştir. Bu takımlar, Antalyaspor, MKE Ankaragücü, Ankaraspor, Bursaspor, Denizlispor, Gençlerbirliği, Gaziantepspor, Kayserispor, Konyaspor, Sivasspor, Sakaryaspor, Rizespor’dur. Türkiye Kupası’nın adı da “Fortis Türkiye Kupası” sponsor ismiyle yapılmaktadır. 2010 yılı sonrası Türkiye Süper Ligi sponsoru Spor Toto Teşkilatı, Türkiye kupası sponsoru Ziraat Bankası olmuştur (Çakmak, 2007:109). Aşağıdaki çizelgede kulüplerin geçmiş zaman sponsorlukları gösterilmiştir:

Tablo 2.2: Spor Toto Süper Lig Takımlar ve Sponsorlar (www.wikipedia.com)

Takım	Göğüs	Sırt	Kol	Şort
Bursa	Intercity	Ülker		
Kayseri				
Beşiktaş	Toyota	Ülker	Avea	
İBB	Medipol	Ülker	Viko	
Gaziantep	Riga			
Sivas				
Trabzon	Türk Telekom	Ülker		
Karabükspor	Kardemir	Çelik-İş		
S.B Elazığspor	Kolin	Armin		
Fenerbahçe	Türk Telekom	Ülker	Avea	
Kasımpaşa	UCZ		Skorist	
Galatasaray	Türk Telekom	Ülker	Avea	Nikon
Antalya		Aksa	Medical Park	
G.Birliği				
Eskişehirspor	ETİ	ETİ		
Akhisarspor		Aksa		
Ordu	Spor Toto	Aksa	Tadelle	
Mersin İ.Y		Soil		

Grafik 2.1: Sponsorluk Miktarının Sponsorluk Alanlara Göre Dağılımı (TL)

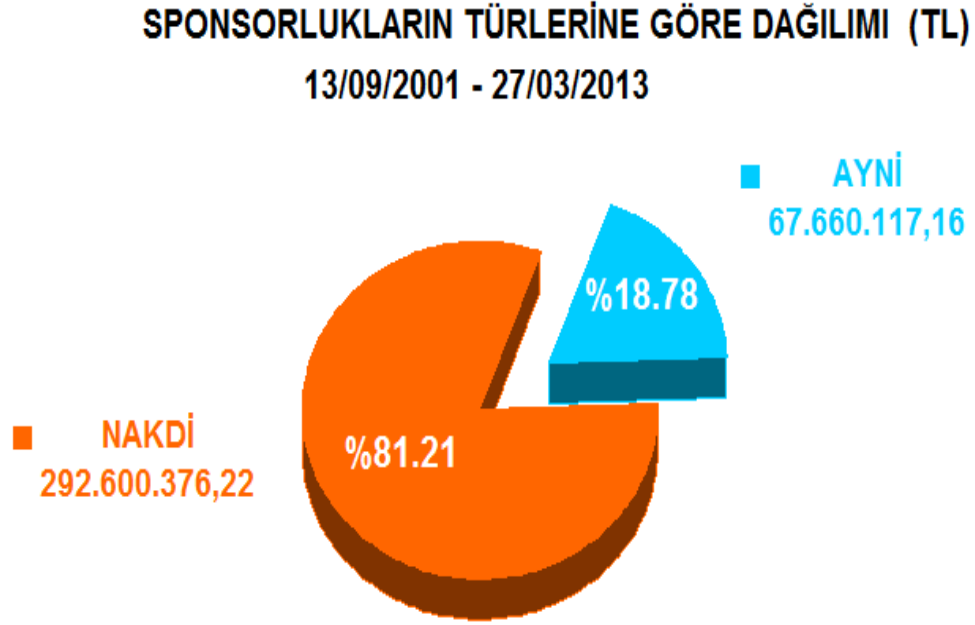
(www.sponsorluk.gov.tr)

TOPLAM SPONSORLUK : 360.260.493,38TL

NOT: SGM Sponsorluk Şubesi verilerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 2.1’de görüldüğü üzere kulüplerin 2001-2010 yılları arası sponsorluktan aldıkları pay 181.4951508,24 TL gibi hatırı sayılır bir rakamdır. Federasyonların aldıkları paya bakıldığında 118.611.054.84 TL gibi bir rakam görülmektedir. Bu yüzden sponsorluk faaliyetleri kulüpler ve federasyonlar açısından en önemli mali kaynaklar arasında sayılabilmektedir.

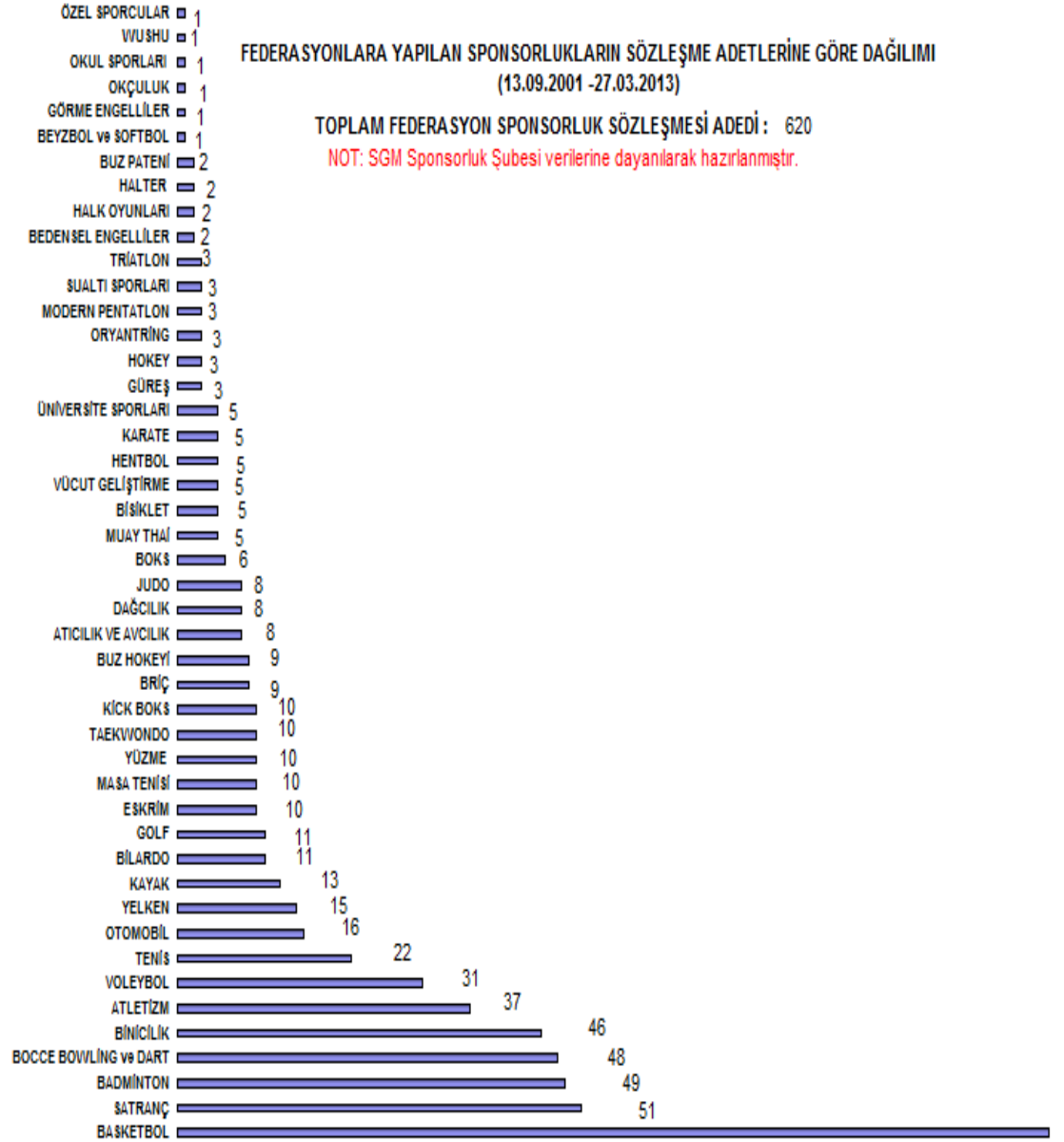
Grafik 2.2: Türüne Göre Sponsorluk Miktarı Dağılımı (www.sponsorluk.gov.tr)

TOPLAM SPONSORLUK : 360.260.493,38 TL

NOT: SGM Sponsorluk Şubesi verilerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Nakdi sponsorluk, desteklenene doğrudan parasal yardım aktarılarak yapılan sponsorluktur. Ayni sponsorluk, desteklenenin belirli bir organizasyon/faaliyet ya da iş gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu spor malzemesi, araç-gereç, ulaşım ya da iletişim araçları, oyuncu hakları gibi konularda yardım görmesidir Grafik 2.2’de görüldüğü üzere 2001-2013 yılları arasında yapılan sponsorlukta nakdi sponsorluk %81,21 gibi yüksek bir paya sahiptir.

Grafik 2.3: Federasyonlara Yapılan Sponsorluklar (www.sponsorluk.gov.tr)

Grafik 2.3'te görüldüğü üzere sponsorluk dağılımı içerisinde basketbola yapılan sponsorluk miktarı diğer branşlara göre çok daha fazladır. Futbolla ilgili sponsorluk rakamları -amatör ve profesyonel olmak üzere- bu rakamların çok daha üzerinde olduğu bilinmektedir ancak net bir veriye ulaşılamamıştır. Futbol ve basketboldaki sponsorluk sayılarının diğer branşlara göre çok daha fazla olmasının nedeni Türkiye'de bu iki spor dalına özellikle futbola duyulan ilgidir.

Ülkemizde ulusal veya uluslararası gençlik ve spor faaliyetlerini desteklemek amacıyla çalışan birçok gerçek ve tüzel kişi bulunmaktadır. Bunlar genel olarak aşağıda ifade edilmiştir (Gül, 2008:93);

- *Genel Müdürlüğün yıllık faaliyet programında yer alan ulusal ve uluslararası gençlik ve spor organizasyonları,*
- *Sporcuların transfer bedelleri hariç olmak üzere spor kulüpleri ile federasyonların yıllık programlarında bulunan sporun yaygınlaştırılması ve sporcuların desteklenmesine yönelik resmi sportif faaliyetleri,*
- *Kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimler ile spor kulüplerine ait spor tesislerinden Genel Müdürlükçe uygun görülenlerin yapımı, bakımı ve onarımı,*
- *Federasyonların ve spor kulüplerinin sportif hizmet ve faaliyetlerinin yürütülebilmesi için gerekli olan spor organizasyonları ile sportif araç, gereç ve malzemelerin temini,*
- *Ferdî lisanlı sporcuların, Genel Müdürlük veya federasyonlarca ferdî olarak katılmalarına izin verilen ulusal veya uluslararası organizasyonları,*
- *Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ile Paralimpik Komitesi'nin sportif faaliyetlerine ilişkin hizmetleri kapsamında sponsorluk yapabilirler.*
- *Futbol Federasyonu, Süper Lig'de mücadele eden kulüplere daha fazla kaynak yaratmak için, Süper Lig'in isim hakkını Türkcell'e sattı. Böylece Türkcell, Birinci Süper Futbol Ligi'ne 2005-2006 sezonundan başlayarak, beş sezon boyunca isim sponsoru oldu. Türkcell bu sponsorlukla, isim hakkı için her sezon 10 milyon dolar ödemeye başladı ve kulüplere ciddi manada kaynak yaratıldı.*
- *Fortis, Türkiye Futbol Federasyonu ile anlaşarak, 2005-2006 ve 2006-2007 sezonları için 7.5 milyon dolar karşılığında Türkiye Kupası'na sponsor oldu.*

- *Tadım Gıda, Basketbol Federasyonu ile yaptığı işbirliğiyle, Bayanlar ve Erkekler Türkiye Kupası'nın isim sponsoru oldu. "Tadım Türkiye Kupası" adı altında organize edilen müsabakalar, Kayseri ve Adana'da oynandı.*
- *Sponsorluk yasası ile Türkiye Güreş Ligi'ne ismini veren Vakıf Bank amatör sporumuzun en başarılı branşlarından birine önemli bir destek vermiş oldu.*

Futbol sektörünün hitap ettiği kitlenin büyüklüğü beraberinde büyük bir ekonomik değer de yaratmıştır. Bu sayede futbol kulüpleri harcamalarının bir kısmının finansmanı için sponsorları kullanmaya başlamışlardır. Sponsorlar futbol kulüplerine nakdi veya ayni yardım yapmaktadırlar. Bir diğer ifade ile finans sağlama şeklinde olabildiği gibi ulaşım, malzeme, ekipman, sağlık vb. şekillerde de kulüplere destek olmaktadır. Bu desteklerinin karşılığında ise işletmelerinin reklamını yapmaktadırlar. Burada karşılıklı bir faydalanma durumu söz konusudur. Ülkemizde büyük kulüpler açısından sponsorluk ile ilgili pek sorun yaşanmamaktadır. Büyük kulüp olarak tabir edilen özellikle 4 büyük takım (Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor) hitap ettikleri kitlenin büyüklüğü nedeniyle çok kolay sponsor bulabilmektedirler. Ancak taraftar sayısının çok az olduğu ulusal düzeyden çok yerel düzeyde bir taraftar kitlesine sahip olan küçük takımlar sponsor bulma konusunda zorlanmaktadır. Bu takımlara sponsor olmak isteyen firmalar nispeten ekonomik büyüklükleri fazla olmayan ve imkanları dahilinde destek olmaya çalışan firmalardır. 1. lig açısından sponsorluk konusunda çok fazla sorun yaşanmasa da 2. ve 3. lige doğru indikçe kulüpler sponsor konusunda çaresiz kalmaktadırlar. İl veya ilçe bazında taraftar kitlesine sahip böylesine küçük takımların büyüme yönündeki en büyük engel ekonomik güçtür. Ekonomik gücü zayıf olan bu kulüpler, yeterli transferleri gerçekleştirememekte, dolayısıyla üst liglere çıkmakta zorlanmaktadır. Bu takımlara genelde ilin veya ilçenin en büyük firması sponsor olarak destek olmaya çalışmaktadır. Ancak onların da ekonomik büyüklükleri çok büyük olmadığından yaptıkları destekler de büyük olamamakta, malzeme desteği veya ulaşım desteği gibi desteklerle sınırlı kalmaktadır. Bu durum ülkemizde futbol sektöründe beklenen veya gerçekleşmesi gereken ilerlemenin

önünü tıkamaktadır. Bu konuda bir öneri getirmek gerçekten zordur. Ancak büyük firmaların sponsorluk tekelinin önüne geçilmesi bu konunun çözümüne yönelik atılabilecek adımlardan ilkidir. Bir firmanın aynı ligden birden çok spor kulübüne sponsorluk yapması kanaatimizce adil değildir. Bu sorunun çıkarılabilecek bir yönetmelikle çözülebileceği düşünülebilir.

2.2.3. Yayın geliri

Yayıncı kuruluşların bir anda bu ilgi çeken spor olayına yatırdıkları paralar gün geçtikçe daha da artmıştır, bir anda bütçelerine bu önemli kaynağı aktaran futbol kulüpleri ilk başlarda para bolluğu içinde yüzmeye başlamıştır. Ancak aralık 1995 yılında yürürlüğe giren Bosman Kararları ile giderek artan futbolcu maliyetleri, kulüplerin yayıncı kuruluşlardan daha fazla para talep etmelerine neden olmuştur. Bu arada yayıncı kuruluşların arasındaki rekabette giderek kızışmaya başlamış, liglerin ve kulüplerin yayın haklarını satın alabilmek için astronomik rakamlar önermeye başlamışlardır. (<http://library.cu.edu.tr/tezler/6367.pdf>)

Futbolun bugünkü noktaya gelmesindeki en büyük etken TV'ler ve onların sağladığı yayın geliridir. Bugün çoğu kulübün neredeyse tek gelir kalemi bu yayın gelirlerinden oluşmaktadır. Ancak şunu da belirtmekte yarar var ki, bu gelirlerden de aslan payını, yine bu endüstrinin önde gelen kulüpleri almaktadır. (İnan, 2007:25) Televizyon yayınlarının naklen yayın gelirleri ile spor kulüplerine sağladığı ekonomik katkı ile reklam ve sponsorluklarla sporu büyük bir değişime sevk ettiği bilinmektedir.

Sporun geleceğini elinde tutanların TV idarecileri ve pazarlamacılar olması kabul edilebilir bir olgu değildir (İnan, 2007:35). Otoriteler, futbol ile televizyon arasındaki ilişki konusunda sürekli şüpheli olmuşlardır. Stadyum gelirlerini kaybetme korkusu, spor ve taraftarlarının sadakatinin kontrolü, televizyonun yarattığı direk ve dolaylı yardım aracılığıyla gelişmesine yardımcı olduğu oyuna, oyunculara ve kulüplere giden gelir ile orantılaştırılmıştır (Aydın, 2008:57). Futbol sektöründe

söz sahibi olmuş kulüpler maçlarının paralı kanallarda yayınlanması sonucunda kulüplerin gelirleri artmış, bu alanda çalışmalar yürüten medyanın üye sayılarını arttırmasına yardımcı olmuştur. “*Futbol ve Gizli Zum*” başlıklı yazısıyla olaya farklı bir bakış açısı getiren İslam Çipi, “*Maçları kamuya açık olması gereken bir umumilikten alıp kendi paralı kutusuna kilitleyen bir özel TV kanalı, her hafta her statta ne kadar kalabalık varsa, tümünden öfkeli protestolar yayılıyor. Türkiye’nin düne kadar her para verip TV alan vatandaşa, bol reklamlarla birlikte sunduğu maçlar, nasıl lig futbolunu seyircisiz bıraktığı için benden menfi sinyaller almışsa şimdi aynı olayı yeniden para talep edilen bir kutuya kapatıp, gözle görülen bir tekelcilik taratan bir yayın anlayışına da şiddetle karşıyım ben...*” demiştir (Evren, 2007:99).

Futbol kulüplerinin UEFA tarafından sağlanan yayın gelirleri de vardır. UEFA Şampiyonlar Ligi gelirleri performans ücreti ve yayın havuzu gelirleri olarak ikiye ayrılmıştır. Yayın havuzu gelirleri, ulusal yayın kuruluşunun UEFA’nın yayın havuzuna yaptığı katkının büyüklüğüne, turnuvada yer alan takım sayısına, aynı ülkeden katılan takım ve kulüp sayısına, kulübün önceki sezon ülkesinde sağladığı başarısına, Şampiyonlar Ligi performansına, aynı ülkeden katılan diğer kulüplerin Şampiyonlar Ligi başarısına göre belirlenmektedir (Aydın, 2005:25). Ülkemizde naklen yayın rekabeti Erol Aksoy’un Cine5, Uzan Grubu’nun Teleon televizyonu ile başladı (Aydın, 2005:59). Bu gelişmeyle birlikte Türk futbolu yayın hayatında çoğu ilklerin yaşandığı Cine5 döneminin başlangıcı oldu. 3 sezonluk ihaleyi 140 milyon dolara kazanan Cine5, daha sonraki yayın hakkını 2 yıllığına 120 milyon dolara Teleon’a kaptırdı. Teleon televizyonu ilerleyen zaman içerisinde ödemelerinde aksatmaya gidince TFF, Teleon’un teminat mektubunu nakde çevirerek, kulüplerin paylarını ödemiş ve arkasından yeni bir ihaleye gitmişti (Akşar, 2007).

2001-2004 futbol sezonunda yapılan bu ihalede, Türk futbolu Digitürk kanalı ile tanışmış oldu. Önceki ihaleye göre yüzde 288’lik artışla 465 milyon dolara ihale Digitürk firmasında kalırken, 15 Temmuz 2004 yılında yapılan ihaleyi yıllık artış oranı yüzde 58’le yine Digitürk kanalı kazandı. TRT konsorsiyumu ile kazanılan bu ihalenin yıllık bedeli 94.4 milyon dolar olarak gerçekleşti (Akşar, 2007:100). 2010

yılında yapılan son ihaleye Digitürk ve Türk Telekom katıldı ve yıllık 321 milyon dolara Digitürk yayın hakkını dört yıllığına kazandı.

Yeni ihale sistemine göre üç pakete ayrılan ve 214 milyon 300 bin ABD doları muhammen bedelle başlayan A Paketi ihalesinde Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi 215, Digital Platform İletişim Hizmetleri Anonim Şirketi 220 milyon ABD doları teklif verdi. Bunun ardından açık artırma şeklinde gerçekleşen ikinci tura geçildi. Açık artırma, Digital Platform İletişim Hizmetleri'nin 220 milyon dolarlık teklifi üzerinden başladı ve 3.5 saat sürdü. Kıran kırana geçen ihaleyi, 321 milyon dolarlık teklifle Digital Platform İletişim Hizmetleri A.Ş. kazandı.

A Paketi: Yayın Hakkı Sahibi, ihale dönemi süresince TFF Süper Lig müsabakalarından her hafta en az 4 (dört) adedini yurtiçine şifreli ve canlı olarak yayınlamak zorunda. Yayın Hakkı Sahibi'nin bu hakkı münhasır. Yayın Hakkı Sahibi, bu hakkı kullanırken gerçekleştireceği görsel ve işitsel yayınlarını karasal vericiler, kablo, uydu, IPTV / Internet (Web) TV, 3G mobil telefon şebekeleri üzerinden yapabilir. Yayın Hakkı Sahibi bu hakkın kullanımını açısından herhangi bir coğrafi sınırlamaya tabi değil. Yayın Hakkı Sahibi, ihale dönemi süresince TFF Süper Lig'e ait "İsim Sponsorluk Hakkı"nı ve bu hak kapsamında bulunan sair hakları kendisi kullanabilir veya 3. şahıslara devredebilir. (www.tff.org)

B Paketi: Süper Lig'in geniş ve kısa özetleri ile TFF 1. Lig'in canlı yayını şifresiz olarak içeren B Paketi için sadece 1 teklif verildi. TRT, 40 milyon 210 bin dolarlık teklifiyle B Paketi ihalesini kazandı. B Paketi'nin kapsamı şöyle:

Yayın Hakkı Sahibi, ihale dönemi süresince TFF 1. Lig müsabakalarından her hafta en az 3 (üç) adedini yurtiçine canlı, şifreli veya şifresiz olarak yayınlamak zorunda. Yayın Hakkı Sahibi'nin bu hakkı münhasır. Yayın Hakkı Sahibi, bu hakkı kullanırken gerçekleştireceği görsel ve işitsel yayınlarını karasal vericiler, kablo, uydu, IPTV / Internet (Web) TV, 3G mobil telefon şebekeleri üzerinden yapabilir. Yayın Hakkı Sahibi bu hakkın kullanımını açısından herhangi bir coğrafi sınırlamaya tabi değildir. Yayın Hakkı Sahibi, ihale dönemi süresince TFF 1. Lig'e ait "İsim

Sponsorluk Hakkı"nı ve bu hak kapsamında bulunan sair hakları kendisi kullanabilir veya 3. şahıslara devredebilir. (www.tff.org)

C Paketi: Süper Lig ve TFF 1. Lig'in mobil haklarını içeren C Paketi için de tek teklif verildi. İhaleyi, 13 milyon 500 bin dolarlık teklifiyle Türk Telekomünikasyon A.Ş kazandı. C Paketi'nin kapsamında şu hükümler bulunuyor:

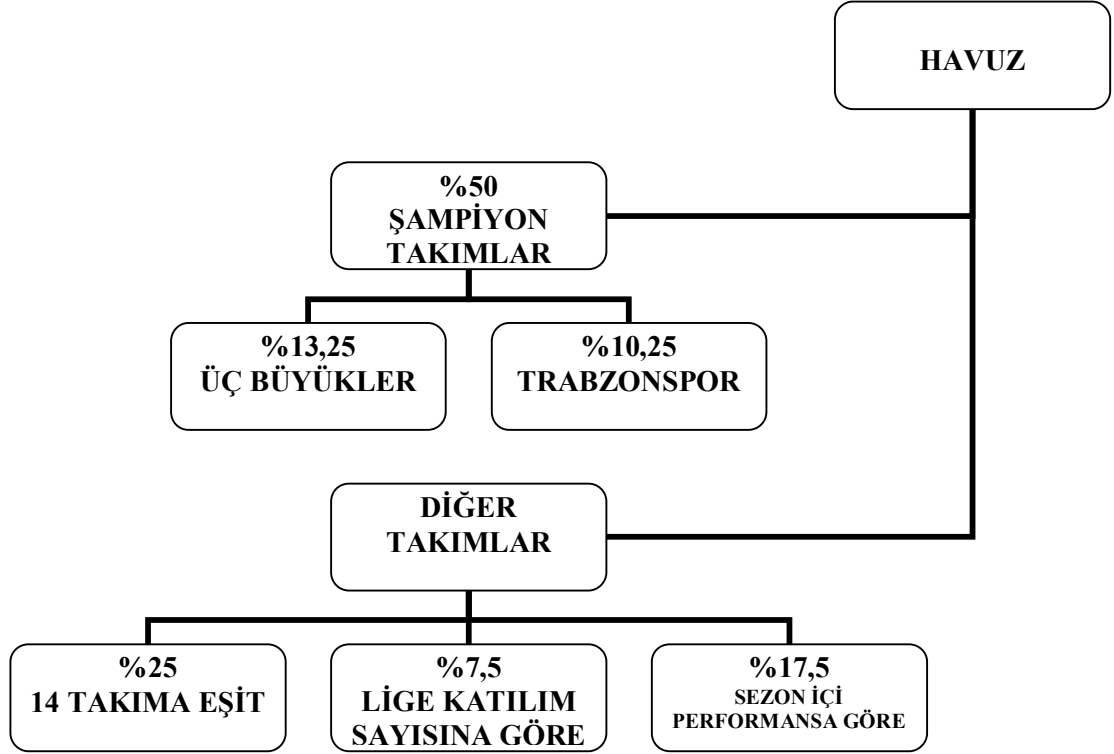
Yayın Hakkı Sahibi, ihale dönemi süresince tüm TFF Süper Lig ve TFF 1. Lig müsabakalarının haber amaçlı görüntülerini 3G mobil telefon şebekeleri üzerinden münhasıran yayımlayabilecek veya yayımlatabilecek. Söz konusu haber amaçlı görüntüler herhangi bir sayı sınırlamasına tabi olmaksızın ve canlı yayınlanan müsabakaların tamamlanmasının üzerinden 45 (kırkbeş) dakika geçtikten sonra yayımlanabilir. Haber Amaçlı Görüntülerin mobil iletişim operatörleri dışındaki üçüncü kişilere devri mümkün değildir (www.tff.org).

Günümüzde bütün takımların maçları yayıncı kuruluş tarafından yayınlanmaktadır. Bu bağlamda bu sorun ortadan kalkmaktadır ancak, maçların yayınlanmasının taraftar çekme konusunda ne derece etkili olduğu tartışılır bir konudur.

Türk futbol kamuoyunda "Havuz Sistemi" adı ile tanınan ve ilk olarak 1996/1997 futbol sezonunda başlanıp 2005-2006 futbol sezonuna değin uygulanan bu örneğe göre TFF naklen yayın gelirlerini kulüplere aşağıdaki kriterlere göre dağıtmakta idi. 1996-2005 yılları arasında uygulanan eski modelde ihaleyi alan yayıncı firma tarafından toplam ödemelerin yüzde 50'si havuz sistemi aracılığıyla daha önce Türkiye Profesyonel 1. Futbol Ligi'nde şampiyonluğa ulaşmış Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor takımları arasında paylaştırılıyordu (Aydın,, 2005:26). Yapılan sözleşme ile yayın bedellerinin yüzde 50'si şampiyon olmuş kulüplere (Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray'a yüzde 13.25'ser oranında, Trabzonspor'a ise yüzde 10.25 oranında) dağıtılmakta idi. Geriye kalan yüzde 50'lik dilim ise diğer 14 kulübe yüzde ellinin yarısı yani yüzde 25'lik kısım eşit; yüzde 17,5'u sezonda sergilenen performansa göre, kalan yüzde 7,5'luk dilim de lige

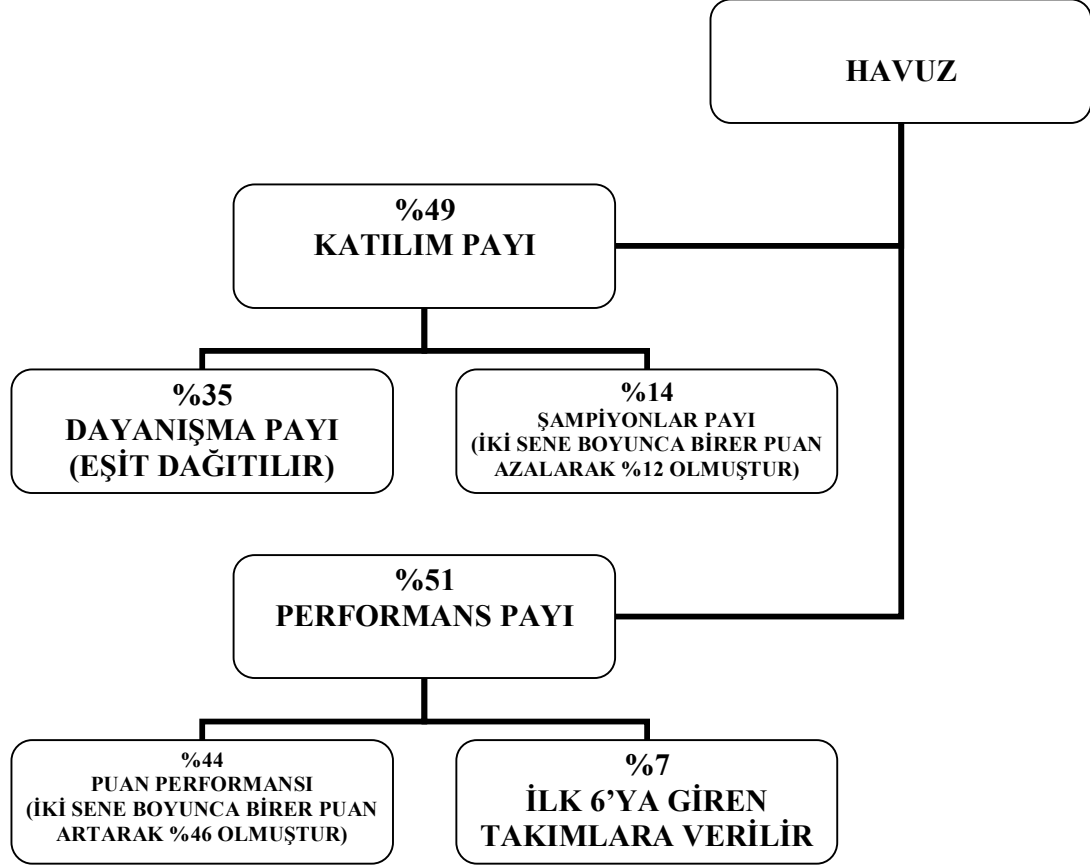
katılıma göre ödeniyordu. Adı geçen model Şekil 2.1'de görülmektedir (<http://www.verkac.org>)

Şekil 2.1: TFF Naklen Yayın Havuzu Dağıtım Kriterleri (1996-2005 Yılları Arasında Uygulanan Model) (<http://www.tff.org>)

Şekil 2.2: TFF Naklen Yayın Havuzu Dağıtım Kriterleri (2005-2006 Sezonu)

(<http://www.tff.org>)

Yeni Havuz Sistemine göre, takım başına dayanışma payı 3 milyon TL olacak. Bu rakam geçen sezon Akçaabat Sebatspor'un aldığı toplam para seviyesindedir. Yüzde 44 ise takımların sezon içi performansına göre puan başına dağıtılacak rakamdır. Puan başına yaklaşık 78 bin 500 TL dağıtılacak. Yani bir puan 78 bin 500 TL, 3 puan alan takım ise 234 bin TL para alacak. Şampiyonlara ayrılan yüzde 14'lük pay ise 2 yıl boyunca 1'er puan düşürülerek yüzde 12'ye çekilecek. Sezon sonunda ilk 6'ya giren takımlar, 152 milyon TL'nin yüzde 7'sini paylaşacak. Birinci olan 10 katsayı, onu takip eden 5 takım sırasıyla 8, 6, 4, 2 ve 1 katsayı alacak. İki sene sonunda performans payı yüzde 51'den yüzde 53'e çıkarken, katılım payı yüzde 49'dan yüzde 47'ye düşecek.

Spor olaylarının yayın hakkının televizyon kanalları tarafından satın alınması meselesi bütün dünyada tartışmalara konu olan bir durumdur. Örneğin Avrupa Yayın Birliği'nin (EBU) üyesi bulunan devlet televizyonları adına büyük spor olaylarının yayın hakkını satın alması, özel televizyon kanalları tarafından eleştirilmektedir. Avrupa Kupası maçları ve ardından yapılan Atlanta Olimpiyatları, 1998 Dünya Kupası maçları ve 2008 yılı sonuna kadar yapılan bütün yaz ve kış olimpiyat oyunlarının yayın hakları EBU tarafından devlet televizyonlarına verilmiştir. EBU'nun bu hakları elinde bulundurması ve üyeleri olan devlet televizyonlarına yayın hakkını vermesi özel televizyon kuruluşları tarafından rekabetin pek adil olmadığı konusunda eleştirilmektedir.

Ülkemizde de özellikle futbol maçlarının yayın hakkı meselesi medya kuruluşları arasından önemli bir sorun olmaya devam etmiştir. Özel Televizyonlar arasındaki mücadele paylaşılmayan reklâm pastasından kaynaklanmaktadır. Bu reklam pastasından pay kapmada futbol maçları çok önemli bir unsurdur. Futbol maçlarının yayını konusunda ilk tartışma ve kavgalar özel televizyonların ülkemizde ilk yayına başladıkları döneme dek uzanmaktadır. Bu dönemde izlenme oranlarını yükselten bir unsur olarak görülen futbol maçları birçok spor kurumu ve yayın kuruluşu arasında çekişmelere sebep olmuştur. Bu konudaki asıl mücadele bu maçların yayın haklarıyla ilgili iki büyük medya kuruluşu arasında ortaya çıkmıştır. Cine-5 ve BİMAŞ kanalları arasındaki bu mücadele hak hukuk tanımayan, kanunlara ve yönetmeliklere rağmen herkesin kendini haklı gördüğü bir savaşa dönüşmüştür. Spor geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Bu özelliğinden dolayı yazılı basının tirajını, televizyonun izlenme oranını artırmada bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Spor medyaya bu imkanı sağlarken, medyanın da sporun yaygınlaşmasında katkısı vardır. Spor çok geniş kitlelere hitap eden bir uğraş alanı olarak, gene kitlelere hitap eden medyayla ayrılması mümkün olmayan bir etkileşim ve ilişki içindedir. Çünkü sporun yaygınlaşması ve kitleler tarafından izlenmesi ister yazılı olsun, ister sözlü ve görüntülü olsun medyayla mümkün olduğu gibi, özellikle futbol gibi geniş kitlelere hitap eden spor dallarına yer vererek izlenme oranını artırabilen ve böylece çok büyük reklâm gelirlerine sahip olan medya da spora bağımlıdır (Demir, 1998:421).

Futbolun televizyonlar bakımından tüketici sadakatine, yüksek reytinge ve de dolayısıyla daha fazla reklam gelirine dönüşen cazibesi, futbol maçlarının yayın hakkı için her ülkede televizyon kanalları arasında kıyasıya bir rekabet oluşturmuştur. Bu rekabet sayesinde futbol maçlarının yayın hakları için gözden çıkarılan paralar önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu para da futbol ekonomisindeki hızlı büyümeyi sağlamaktadır. Bu gelirin diğer bir kısmı ise spor kulüpleri arasında paylaştırılmıştır. Böylelikle futbol kulüpleri daha yüksek bütçelere kavuşmuşlardır. Ancak diğer taraftan, futbolun bu şekilde bir eğlence sanayi haline gelmesi, futbolcuların değerini de yükseltmiştir. En iyi futbolcular gelirlerini artıran kulüplerden daha fazla para talep etmeye başlamışlardır.

Ülkemizde radyo televizyon alanında devlet tekelinin ortadan kalkmasıyla birlikte ortaya çıkan her özel televizyon ilk olarak büyük futbol kulüplerinin maçlarının yayın haklarını satın alarak ve bu maçları yayınlamaya başlamışlardır. Bu maçların yayınları televizyonlar arasından kavga konusu olmuştur.

Futbol maçlarının yayın hakkı konusu Avrupa'da yürürlükte olan rekabet kuralları ışığında değerlendirilmektedir. Münhasır olarak tek bir yayın kuruluşuna satılan bu haklar ile, söz konusu yayın kuruluşu sözleşme dönemi süresince futbol maçlarının naklen yayını alanında bir tekel oluşturmaktadır. Bu uygulama prensip olarak rekabet kurallarına aykırıdır. Ancak futbolun gelişmesi, ligdeki takımlar arasında rekabet dengesinin sağlanması gibi gerekçelerle Avrupa ve Türkiye'deki rekabet otoriteleri bu uygulamaya izin vermişlerdir. O aşamada rekabet otoritelerinin dikkat ettiği temel husus münhasırlık içeren bu nitelikteki sözleşmelerin süresi olmuş ve üç yıldan uzun sözleşmelere genel olarak izin verilmemiştir. Zira bu sorun ortaya çıktığı zaman temel mesele televizyondan yayın haklarıydı. Oysa ki günümüzde internet ve mobil telefon gibi benzer nitelikteki yayınları futbol seyircisine ulaştıracak başkaca ortamlar da mevcuttur. Bu nedenle yayın hakları meselesi AB'de yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulmuş ve bundan böyle her bir medya için yayın haklarının ayrı ayrı satılması ve de televizyonla ilgili yayın haklarının da tek bir yayıncı kuruluşuna verilmemesi yönünde bir tutum oluşmuştur.

Maç yayın haklarının Türkiye’de gelecekte nasıl şekil alacağıyla ilgili yorumlara geçmeden önce, yayın gelirlerinin dağılımı ile ilgili tekrardan bilgi vermekte fayda vardır. 2005-2006 sezonuna kadar olan dönemde, yayın gelirlerinden kulüplere ödenen miktarın yarısı daha önce şampiyon olmuş 4 büyüklere (Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray %13.25, Trabzonspor %10.25) verilmekteydi. Kalan %50 ise 14 diğer kulübe dağıtılmaktaydı (%35 puan esasına göre, %15 lige katılım oranına göre, %50 ise eşit). Başarıyı ödüllendirmeyen bu paylaşım sistemi nedeniyle Türkiye liginde naklen yayın gelirlerinden az pay alan Anadolu takımlarının çok pay alan takımlarla mücadele edebilmesi ve ligde belirli bir rekabet seviyesinin korunabilmesi pek de gerçekçi gözükmemektedir. 2005-2006 sezonu ile yürürlüğe giren yeni dağıtım sistemi ise daha önceki havuz sistemine göre başarıyı ödüllendiren ve toplam yayın gelirlerinin %51’inin performansına göre dağıtıldığı bir yapıya sahiptir. Yeni sistemde naklen yayın gelirlerinin %35’i 18 takıma eşit olarak dağıtılmakta, %44’ü takımların aldığı puana göre dağıtılmakta, %14’ü takımların şampiyonluk sayılarına göre dağıtılmakta ve kalan %7 ise ilk 6 takıma katsayı hesabına göre dağıtılmaktadır (*Deloitte,2007:25-27*). Takımların başarılı oldukça daha fazla gelir ettiği yeni dağıtım sistemi, futbol kulüpleri arasında gelir bakımından uçurumlar yaratan eski sisteme göre daha adil gözükmemektedir. Futbolu çekici kılan unsurların başında rekabet gelmektedir. Unutulmamalıdır ki liglerde rekabet seviyesini yükseltmenin ve kaliteli futbol izlemenin şartı, bu zenginliğin takımlar arasında mümkün olduğu kadar eşit dağıtılmasıdır.

Kulüplerin bu imkandan tam anlamıyla yararlanabilmeleri için televizyon dışındaki medyalarla ilgili belirsizliklerin de aşılması gerekmektedir. Futbol seyirciye televizyon dışında da ulaşabilmelidir. Açıkçası Türkiye bu alanda AB ülkelerine oranla oldukça geride kalmıştır. Genişbant Internet kullanıcısı bakımından Türkiye geri plandadır, zira uzun süre boyunca telekomünikasyon mevzuatı bu hizmetin özelleştirme öncesinde kamu operatörü dışındaki operatörler tarafından da rahatça sağlanmasını teminat altına alacak şekilde gelişmemiştir. Keza DSL dışında örneğin telsiz genişbant erişimi konusunda da düzenleyici mevzuat gecikmektedir. Benzer bir durum bugün için mobil telefonlara yapılacak yayınlar bakımından da söz konusudur. Bütün bu alanlardaki düzenleyici çerçevenin biran önce açıklığa

kavuşması, futbol maçlarının daha fazla seyirciye daha farklı ortamlarda ulaşmasını mümkün kılacaktır. Toplumdaki futbol sevgisi göz önüne alındığında bu teknolojik gelişmelerden tam manasıyla faydalanabilmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki bu sayede kulüplerin de daha sağlıklı bir mali yapıya kavuşmalarına katkıda bulunacak yeni gelir kaynakları yaratılmış olmaktadır. Türkiye’de futbol böylelikle daha kaliteli, daha sağlam ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşabilecektir (*Deloitte,2007:38-40*). Bu düşünceden hareketle günümüzde son bir yıllık geçmişe baktığımızda internet ve mobil üzerinden yayın yapma çalışmalarının ve uygulamalarının başladığını görmekteyiz.

2.3. TESİSLERİN YAPILANMASI

Ülkemizde kulüpleşmenin oluşmasıyla birlikte karşılaşmalar Kadıköy’de Papazın Çayırı ve Kuşdili Çayırı’nda oynanmaya başlamıştır. 1909 yılına gelindiğinde İstanbul Şehriemini Operatörü Cemil Topuzlu Paşa tarafından Papazın Çayırı olarak anılan sahanın yanına ilk futbol stadı yapılmış, İttihat Spor Kulübüne tahsis edilerek Türk futbolunun hizmetine sunulmuştur (*Özmaden, 2009:84*). 2004 yılında 23 spor tesisi hizmete sunulurken, 2004 yılında da 23 spor tesisi tamamlanarak Türk sporuna hizmet vermek üzere açıldı. 2005 yılında 11 spor tesisi tamamlanarak hizmete sunulurken, bu yıla dek Artvin ve Şırnak illerinde spor salonu bulunmuyordu. Bu iki ilimiz de 2005 yılında spor salonlarına kavuştu. 23. Dünya Üniversitelerarası Yaz Spor Oyunları için İzmir ve Manisa’da bulunan spor tesislerimiz modernizasyondan geçirildi. 2003 yılında başlayan Haziran 2005 tarihine kadar devam eden bu çalışmalar neticesinde 26.938.500 TL harcandı. Tesislerimiz yapılan bu modernizasyonla Avrupa standartlarına uygun hale getirildi (*Gül, 2008:106*).

Türk Spor Tesis Politikası genel olarak ve yasal çerçeveler konusunda aşağıdaki gibi belirlenmiştir (*Şahin, 2011:5*):

Genel Olarak;

- *Politik Yatırım,*
- *Planın Uygulanabilirliği,*
- *Mali Yük,*
- *Genel Bütçeden Spora Tahsisatta Zorluklar,*
- *Eğitim kurumlarıyla ortak politikalar,*
- *Her kesime, uygun nitelikte, yeterli sayıda, ihtiyaca göre spor tesisi.*

Yasal Çerçevesinde;

- *Gençliğin Korunması,*
- *Sporun Geliştirilmesi.*

Tablo 2.3: 2007-2012 Yılları Arası Futbol Köyleri Yapılan İl/İlçeler
(www.tff.org)

BOLU	MALATYA
ERZİNCAN	NEVŞEHİR-AVANOS
ERZURUM	SAKARYA-KIRKPINAR
GÜMÜŞHANE	SİNOP
ISPARTA	SİVAS
İSTANBUL-RİVA	TRABZON-BEŞİKDÜZÜ
KARABÜK-OVACIK	VAN
KOCAELİ-DERBENT	ZONGULDAK
KÜTAHYA	

Tesis Bakım ve Onarım İşleri (Eskicioğlu, 2003:46):

- *İlin, ilçenin ve köylere kadar tüm mahalli idarelerin sportif amaçlı arsa temini ve toplu işlemlerini takip etmek ve yürütmek,*
- *Tüm tesislerin il ve ilçe imkanları dışında küçük yapıların bakım ve onarımları için lüzumlu keşif ve ihale işlemlerini yürütmek,*
- *Bakım ve onarım işleri için gerekli araç ve gereçleri temin etmek ve atölye kurmak.*

Tesis İşletmeleri Kısmı (Eskicioğlu, 2003:46):

- *İl ve ilçedeki tüm tesislerin, spor faaliyetlerinin gerektiği sağlık kurulları içerisinde her an hizmete hazır bir şekilde bulunmasını sağlamak,*
- *Müsabakada seyircilerin can ve mal güvenliğine, muhtemelen aşırı eylemlerine karşı önceden gerekli asayiş ve diğer tedbirleri almak, bu konuda tesis şefine yardımcı olmak,*
- *Tesislerin kullanılması ile ilgili antrenman, eğitim, idari, teknik ve yardımcı hizmetler personeline görev ve çalışma talimatı hazırlamak,*
- *İl ve ilçeye ait olmayan spor tesislerinden yararlanma imkanları araştırmak,*
- *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce reklamlarla ilgili olarak gönderilen talimatlara uygun olarak reklam almak,*
- *Tesisleri tüm tüketim malzemelerinin eskiyenlerinin değiştirilmesi ve il ile ilçenin ana deposundaki tükenen malzemelerin yerine yenisini almak,*
- *Spor tesisinden faydalanacak olanların, çalışmalarından önce ve sonra istirahat ve diğer ihtiyaçlarını*

karşlamak için gerekli kütüphane, kafeterya ve büfe gibi sosyal tesisleri ilgili yönetmelik hükümlerine göre faaliyete geçirmek.

Günümüzde her ilde ve ilçede futbol sahaları bulunmaktadır. Bunların elbette ki kapasitesi ve kalitesi tartışılabilir. Ancak diğer spor dallarında bu kadar yaygın bir tesis yapılanması yoktur. Futboldaki tesis yapılanması konusunda ise kapasite ve kalite konusunda sorunlar bulunmaktadır. Avrupa’da çok büyük kapasiteli ve kaliteli stadyumlar bulunurken, Türkiye’deki kapasitesi yüksek ve kaliteli stadyumların sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Ancak onlarda da sorunlar yok değildir. Futbol tesislerinde devlet yardımları yapılmaktadır. Anadolu kulüpleri olarak tabir edilen küçük takımların spor tesislerinde devlet yardımı ile son yıllarda modern tesisleşmeye sağlanmaya başlanmıştır. Tesislerin kapasitesinin yüksek olması ve kalitelerinin iyi olması, futbol izleme keyfini artıracığı gibi güvenlik açısından ve şiddet olaylarının önlenmesi açısından da önemlidir. Dünya kupası müsabakalarına talip olan Türkiye’nin bu noktada nicelik ve nitelik olarak yetersiz olan başta stadyumları olmak üzere tüm spor dallarındaki tesislerin iyileştirilmesi gerekmektedir. Gerekli altyapıları gerçekleştirilmeden Dünya kupası müsabakalarına talip olamayacağımız, olsak bile Türkiye’nin tercih edilmeyeceği aşıkardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE FUTBOL SEKTÖRÜNDE KARŞILAŞILAN İŞLEYİŞE İLİŞKİN SORUNLAR

Çalışmanın bu bölümünde gerek ülkemizde ve gerekse de dünyada sporun yerine getirilmesinde temel sorunlar olarak göze çarpan doping, şiddet ve fanatizm, şike, bahis, tesislerin yapılanması ve siyasetin spordan çıkar elde etme çabaları gibi işleyişe ilişkin sorunlar ile ülkemiz futbol kulüplerinin ve Türkiye Futbol Federasyonu’nun uygulamalarından kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuş ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

3.1. DOPİNGLE MÜCADELE

Profesyonel ve amatör spor organizasyonlarında, yanlış yönlendirme ve ilaç suiistimallerinden doğan sorunlarla ilgili büyük sıkıntılar oluşmaktadır. Doping maddelerinin kullanımının tarih öncesinden beri yapıldığı tarih kitaplarından elde edilen verilerden de anlaşılmaktadır (Öztürk, 2009:10). M.Ö. 6. yüzyılda gladyatörlerin denemeleriyle başlayan doping kullanımı, orta çağda şövalyelerin kullanımını ile devam etmiştir (Yıldırım, 2001:4). Ülkemizde “Sportif Doping Mücadele Yönetmeliği” 1971 yılında kabul edilmesine rağmen Doping Kontrolü Merkezi 1990 yılında Spordan Sorumlu Devlet Bakanı İsmet Özarslan’ın çalışmalarıyla “Hacettepe Kontrol Merkezi” olarak kurulmuştur. Anti-Doping Dünya Konferansı’nda hazırlanan ve ülkemizde de uygulanabilirliği düşünülen “Ulusal Anti-Doping Program Modeli”nin ana temaları aşağıdaki gibi düşünülmüştür (Eröz, 2007:22):

- *Basılı bir ulusal Anti-doping politikasının oluşturulması,*
- *Ulusal koordinasyonun sağlanması,*

- *Anti-doping Danışma ve Uzmanlar Grubunun oluşturulması*
- *Ulusal spor federasyonlarının Anti-Doping programlarının hazırlanması,*
- *IOC tescilli doping kontrol laboratuvarlarının kurulup işletilmesinin sağlanması,*
- *Doping kontrolü ile ilgili olarak araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi,*
- *Doping kontrol testlerinin yapılması,*
- *Yasal dava hakları ve temyiz mekanizmasının işletilmesi,*
- *Eğitim programlarının geliştirilmesi,*
- *Gümrük ve sivil otoritelerle işbirliği yapılması,*
- *Uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesi olarak sıralanabilir.*

Doping Kontrol Merkezi, ülkemizde amaçları doğrultusunda aşağıdaki şekilde çalışmalarını yürütür:

- *Sporcuların haksız rekabetini önlemek, sağlıklı bir şekilde spor yapmalarını sağlamak ve dopingi kontrol etmek için haberli ve habersiz olarak alınan doping kontrol numunelerinin analizinin ve dopleyle etkin mücadele çalışmalarının yapılmasını sağlamak,*
- *Doping değerlendirmesi ve diğer kimyasal analizler konusunda araştırma-inceleme-geliştirme ve uygulama projeleri yapmak, yaptırmak, bu konudaki çalışmalara katılmak ve desteklemek,*
- *Spor dan Sorumlu Devlet Bakanlığına bağlı kurumlardan ve yurtiçi ve yurtdışındaki bu nitelikte veya bu amaca yönelik kişi, kurum ve kuruluşlardan gelecek doping kontrol numunelerinin kimyasal analizlerini yapmak, yaptırmak,*
- *İhtiyaca yönelik olarak tanımlanacak araştırmaları yapmak, teşvik etmek, eşgüdümünü sağlamak, danışmanlık hizmeti vermek,*

- *Yurtdışında ve yurtiçinde doping kontrolü ile ilgili gelişmeleri izlemek ve bu gelişmeleri ülkemize aktarmak ve bu konulara ilişkin yayınlar hazırlamak,*
- *Kamuoyunu doping konusunda aydınlatmak amacıyla ulusal ve uluslararası nitelikteki panel, kongre, konferans ve bunun gibi toplantılar düzenlemek, temsilci ve/veya konuşmacı getirmek ve yollamak,*
- *Hacettepe Üniversitesinin ilgili Fakülte, Enstitü, Yüksekokul ve Uygulama-Araştırma Merkezleri ile Üniversite dışındaki kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak doping ve diğer kimyasal analizler ile ilgili tüm konularda her düzeyde öğrenci, öğretim elemanı ve diğer personelin eğitiminde yardımcı olmak, bu amaçla uluslararası düzeyde sertifikaya yönelik eğitim ve öğretim programları düzenlemek,*
- *Yurtiçi ve yurtdışındaki ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde çalışmak.*

Yürürlükte bulunan mevzuat aşağıdaki gibidir (Eröz, 2007:23):

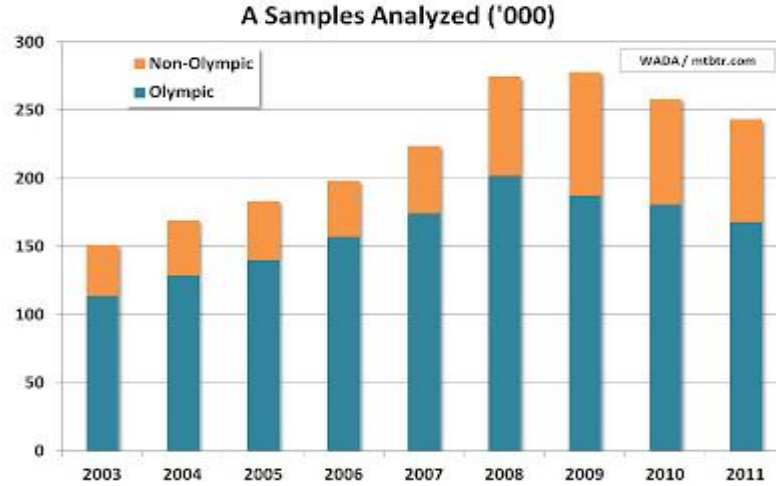
- *Dünya Doping Mücadele Kodu,*
- *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Doping Mücadele Yönetmeliği,*
- *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin Doping İlgili Cezalara İlişkin 48. Maddesi,*
- *Türkiye Futbol Federasyonu Futbolda Doping Mücadele Talimatı,*
- *Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatının Doping ilgili cezalara ilişkin 38. maddesi,*
- *Türkiye Futbol Federasyonu Doping Kontrol işlemleri İç Talimatı,*
- *Türkiye Futbol Federasyonu Yasaklı Maddelerin Kullanım izni Verilme İç Talimatı,*

- *Hacettepe Üniversitesi Bünyesinde Bir Doping Kontrol Merkezi kurulmasına ilişkin Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında 07.04.1988 tarihinde imzalanan protokol.*

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı federasyonların doping kontrolleri 3885 sayılı Avrupa Konseyi Doping Mücadele Sözleşmesi'nin onaylanmasının uygun bulunduğu kanun ve 26 Ağustos 1993 tarih ve 21680 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Doping Mücadele Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak yapılmaktadır (Öztürk, 2009:63). Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile Hacettepe Üniversitesi arasında 1988 yılında imzalanan protokolle faaliyete geçen WADA ve Birleşik Krallık Akreditasyon Servisi tarafından akredite edilen Türkiye Doping Kontrol Merkezi, uluslararası alanda ün yapmış bir merkezdir. Teknolojisi, hızı ve personeliyle bu konuda yurtdışına döviz çıkışına son veren laboratuvar dünyanın sayılı tesisleri arasında gösteriliyor.

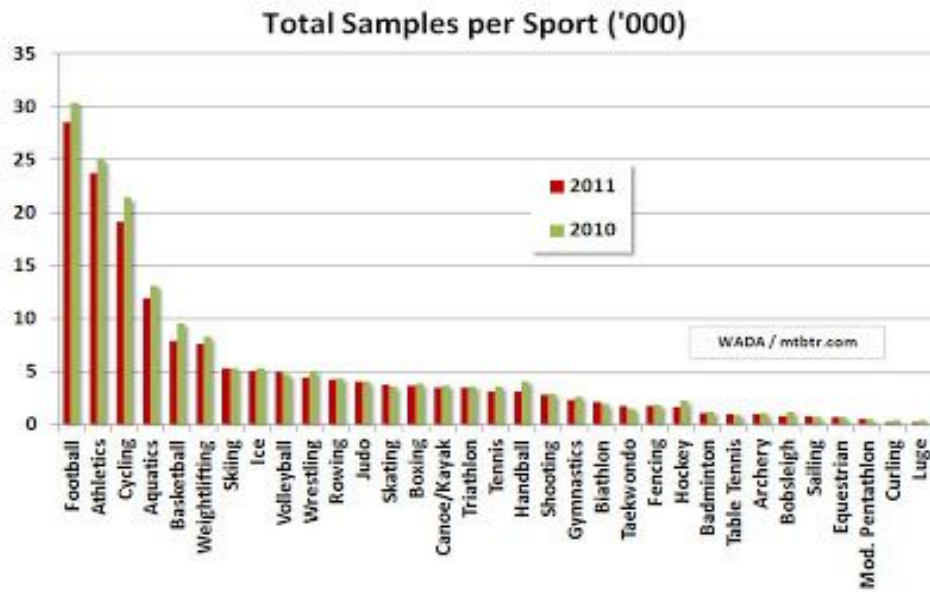
2011 yılında dünyada olimpik sporlarda 167.820, olimpik olmayan sporlarda 75.373 A numunesine doping testi yapılmış. Bunlardan %1'i (olimpik sporlar) ile %1.5'unda (olimpik olmayan sporlar) olağandışı bulgulara rastlanmıştır. Aslında bu dopingli bulgu demek değildir, çünkü bu rakamlar terapi amaçlı istisnaları da içeriyorlar. 2003'ten beri bakıldığı zaman doping testlerinin sayısında 2009'a kadar sürekli bir artış vardır, 2009'dan beri bir nebze gerileme (www.wada-ama.org).

Grafik 3.1: 2011 Yılı WADA Olimpik ve Olimpik Olmayan Branşlara Yapılan Doping Testleri Oranları

Tahmin edileceği üzere en çok doping testi futbolda yapılıyor. Bunda dünyada lisanslı futbol oynayan sporcu sayısının lisanslı bisikletçi sayısından çok daha fazla olmasının etkisi yadsınamaz elbette. 2010-2011 yıllarında futbolda ortalama 30 bin civarında test yapılmış, bisiklette ise 20 bin civarındadır.

Grafik 3.2: 2011 Yılı WADA Doping Testlerinin Spor Dallarına Göre Dağılımı (www.wada-ama.org)

Sporda doping sorunu hemen hemen tüm dünya ülkelerinde yaşanmaktadır. Bu sorunun önlenmesine yönelik çeşitli uluslararası spor örgütlenmeleri bulunmaktadır. Bu örgütler genellikle doping yapan sporcuları cezalandırma yönünde hareket etmektedirler. Doping ilaçları kullanan sporcuların büyük çoğunluğu kullandıkları ilacın ya da maddenin doping etkisi yaptığını bilerek kullanmaktadırlar. Ancak az da olsa bir grup sporcu ise kullandıkları ilacın ya da maddenin doping maddesi olduğunu bilmeden kullanmaktadır. Diğer bir ifade ile sporcuların bu konudaki bilgileri yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle de yanlış madde alımları nedeniyle doping ilacı kullanma suçuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu noktada geliştirilebilecek önerilerden ilki aydınlatma-bilgilendirme dir. Sporcular doping sayılabilecek maddelerin neler olduğu konusunda kesinlikle daha fazla bilgilendirilmelidir. Bazen masum görünen bir baş ağrısı hapının, bir öksürük şurubunun ya da vitaminin doping maddesi içerebileceği ve kendisini zor durumda bırakabileceği sporculara bilimsel olarak anlatılmalıdır. Ayrıca doping maddesi kişiye anlık olarak bir performans artışı sağlasa da sağlığa zararlı olabileceği de hatırlatılmalıdır. Sporcuya bu konu ile ilgili olarak etik kavramı da hatırlatılmalıdır. Kaybedilecek bir maç özellikle futbolda her zaman olasıdır. Bu kayıptan takım olarak herkes, teknik direktörler dahil tüm camia sorumludur. Ancak etik olmayan yollara başvuru haksız elde edilecek bir galibiyetin tüm spor camiasını derinden üzeceği kuşkusuzdur. Bunun dışında doping maddesi kullanan sporcunun tespit edilmesi halinde sporcunun kulübünün de bir itibar kaybına ve kamuoyu algısında bir imaj düşüşüne neden olacağı da unutulmamalıdır. Hatta daha da ileriye götürürsek tüm ülke olarak imaj kaybına neden olabilir. Böyle büyük bir sorumluluğun bilince olan sporcunun böyle bir şeye tenezzül etmeyeceği düşüncesi aşılmalıdır. Bu bilgilendirme önerisi profesyonel futbolculardan başlanarak, paf takım futbolcularına, minikler futbol takıma kadar her kesimdeki futbolculara uygulanmalıdır. Spor okullarında bu konu ile ilgili müfredatlar geliştirilmeli ve ders olarak verilmelidir. Aydınlatma – bilgilendirme önerisinin dışında bir diğer öneri de cezalandırma sistemi ile ilgili olabilir. Sporcunun doping maddesi kullandığının tespit edilmesi durumunda söz konusu spor kulübünün tamamına ceza uygulaması yapılarak takımda sporcular arasında bir otokontrol sisteminin inşa edilmesi mümkün

olabilir. Böylece herhangi bir futbolcunun doping maddesi kullandığının belirlenmesi halinde kendisinin ve diğer arkadaşlarının da cezalandırılacağını bilen bir futbolcu bu konuya daha dikkatli yaklaşacaktır. Ayrıca transfer sözleşmelerinde yer alacak bir madde ile futbolcuya ödenecek ücretten de kesintiler yapılabilir.

3.4. ŞİDDET VE FANATİZM

Futbol fanatizmi bir maçı durdurmak için kasıtlı olarak tasarlanmış gibi görünen, şiddet içerebilen saha işgallerini kapsar ve rakip taraftar grupları aralarında, değişik ölçeklerde sık sık tahribata yol açan türden meydan kavgalarını da ifade eder.

Futbol fanatikleri için futbol ya da futbolla ilgili bir konuda bir çeşit savaş heyecanı arayışı paylaşılan ve toplumsal olarak yerleşmiş bir arayıştır. Bu anlayışın temelinde bireysel saldırganlık fikri, sosyo-ekonomik faktörlerle birleşerek fanatizme dönüşmektedir. Futbol seyircisini saldırganlığa iten tutum ve davranışlarını etkileyen başlıca faktörler, bireylerin yaş, cinsiyet, aile yaşantıları, öğrenim durumları, danışma (referans) grupları, toplum içinde buldukları sosyal gruplar, iş düzeyleri ve gelir seviyeleri olarak bilinmektedir. Futbol sahalarında gençlerin saldırganlık eğilimlerinin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Kişinin değişik yaşlarda ilgi merkezleri oluşmakta, ileriki yaşlarda yeni ilgiler ortaya çıkmakta ve bu süreç ömür boyu devam etmektedir. Aile içinde, kuşaklar arasında bu tür çatışmaların olması, hoşgörünün bulunmaması, bireyler üzerinde bir baskı oluşturmakta, onların asi ve hırçınlaşmalarına sebep olabilmektedir (Hünerli, 2011:104-105).

Günümüzden bir asır önce Sorel'in umutsuzca, "*Şiddet sorunu hala hayli karanlıktadır.*" sözünü hatırlatan Arendt, 40 yıl önce bu konu hakkında görüşlerini belirterek, bu yargının geçmişte olduğu gibi günümüzde de doğru olduğuna işaret etmektedir. Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de şiddet ve onunla başa çıkma zorunluluğu önemini korumaktadır. Çok yönlü bir olgu olan şiddetle ilgili farklı bakış açılarından önem sürülen tanımlar, onun özel bir eylem biçimi olduğunu göstermektedir (Kazan, 2009:76-77).

Günümüzde büyük kitleleri peşinden koşturarak futbol, çok ciddi sorunları ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada son yıllarda ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası müsabakalarda çok büyük problemler ortaya çıkmakta ve bunun sonucunda da saha içi ve saha dışı şiddet olayları artmaktadır. Futbol stadyumlarındaki şiddetin en önemli kaynağı “iyi takım-kötü sonuç” çelişkisinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle futbolda şiddet, bireyin bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine psikolojik veya fiziki olarak zararlar vermeye yönelik bir davranışta ise, kişide saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilimi anlatır.

Tüm dünyada ve ülkemizde futbolla ilgili olarak yaşanan şiddet olaylarının tarihine baktığımızda, son derece acı veren bir manzarayla karşılaşmaktayız. Futbol tarihinin en büyük şiddet olayları, birbiriyle savaşan iki ülkenin savaş sonrasındaki futbol karşılaşmalarında yaşandığı gibi, kimi zaman da iki ülkenin yaptığı futbol karşılaşması sonraki bir savaşa neden olabilmektedir. Örneğin 1982 İngiltere-Arjantin savaşı iki ülke halkı ve futbol takımları arasında gerilimlere neden olmuş, Honduras-El Salvador savaşı ise, bu iki ülkenin futbol takımlarının, 1969 yılı futbol karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları sonucu yaşanmıştır.

Başarıyı kriter koymuş takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres taraftar ile sporcuların centilmenlik dışı eğilimlerini de arttırmaktadır (Var, 2008:44). Şiddet aşırı duygu birikimini, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba kuvvet eylemi olarak nitelendirilmektedir. Şiddet, yakan, yıkan, yok eden yaklaşımları, taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemler bütünü kapsamaktadır (Dervent, 2007:4). Futbolda şiddetin ırkçı-milliyetçilik benzeri eğilimlerinden kaynaklanan boyutu ise; kent taraftarlığı yerine; geniş ölçekli bir taraftarlıktan, tutulan bir takımın taraftarlığından kaynaklanan boyutudur. Balibar, ırkçılığı aşağıda özetlemiştir (Kazan, 2009:68):

“Belirli bir ırkçı biçimlenmenin sabit sınırları yoktur. O kendi potansiyelinin, aynı zamanda tarihsel durumların, toplumsal oluşumdaki güç ilişkilerinin olası ırkçılıklar spektrumunda yer değiştireceği bir

evrimin bir anıdır.(...) Son noktada ırkçılığın var olmadığı çağdaş ülkeler bulmak(...) güçtür.”

Diğer bir seyirci türü fanatikler olarak ifade edilmektedir. Gönül verdiği takıma her ne olursa olsun ölesiye bağlanan ve takımının kazanması için her yolu mübah gören kişiye fanatik denir. Günümüz yaşamında tercih görmese de taassup ve bağnazlık kelimeleri için de fanatizm sözcüğü kullanılmaktadır. Fanatizm her ne kadar futbol olgusu ile iç içe değerlendirilse de, sadece futbol veya spor içerisinde değil, ideoloji, din ve siyaset alanında da kendine yer bulabilmektedir (Var, 2008:16). Taraftarlar arasındaki ırkçı davranışların sınırlarını belirlemek imkansız olarak görülmektedir. Konu üzerinde yapılan aşırı spekülasyonlar ve tartışmalar, güvenilir bir bilgilendirmeye desteklenmemektedir. Futbol fanatikleri arasındaki ırkçılık, bilhassa ülkeler arası müsabakalarda şiddetin ortaya çıkmasında da ciddi bir sorun olarak gösterilmiş ve suçlanmıştır. Şiddet kullanımında işsiz seyircilerin ve öğrenci gençlerin ilk sırada geldiği görülmektedir (Adiloğulları, 2008:28).

Örnek verecek olursak bir takımın seyircilerinden oluşan grup ya da takımın amigosu veya takımın oyuncularının gösterdiği tepki veya taraftarların attığı olumsuz slogan, takımlardan birinin bayrağının yere atılması gibi benzer olaylar kitledeki şiddet içeren hareketlerle ilgili dinamikleri harekete geçirebilmektedir. Bahsettiğimiz konuyla ilgili eski milli futbolcumuz Saffet Sancaklı şunları söylemiştir:

“Maçlardan sonra bakıyorsun insanların ellerinde döner bıçaklar, baltalar vs. bunların bir öncesi var. Yıllarca bunları beslemenin sonunda şimdi bunlar bir güçler. Hiçbir kulüp başkanı bunları istemez bunlardan da kurtulmak istiyor ama kurtulamaz çünkü bunlar artık bir güçler. Güç olmuşlar. Türkiye de eğitim şart sözü çok söyleniyor ama pek uygulanmaz. Ben size de söylüyorum. Antrenörleri oyuncuları onu bunu eğitiyorlar. Ya bu idarecileri niye eğitmiyorlar. Futbol federasyonu bir kurs açsın bizi de eğitsin ya! Biz her şeyi biliyoruz diyemeyiz ki. Bunu da ben hepsinden çok bilen bir adam olarak söylüyorum yani. Eğitim için o amigoları bir çağırın bakalım? Bir kere gelirler bakarlar burada para

yok bir şey yok, rahat yok ne anlatıyor bu deli der gider. Bir daha da gelmez yani. Eğitemezsiniz ki. Ama tabi maddi problemler, sıkıntılar, bu kaos da var tabi sebepler arasında.”

Ayrıca, ülkemizde spor medyası adı altında ‘futbol magazinciliği’ yapan bir grup medya vardır ki, çoğu zaman futbol şiddetini besler durumdadır. Bu konuda en özenli çalışmayı yapan Talimciler, ‘Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi’ adlı çalışmasında Türk futbol medyasının sıkça şiddet, milliyetçilik, cinsiyetçilik ve argo içeren söylemler ürettiğinden bahsetmektedir. ‘Aslan ava hazır’, ‘Vur cim bom dağıt şu İngiliz’i’, ‘Gidin, vurun, gelin’, ‘ Trabzon boğayı gebertir’, ‘Çak Roma’ya sok komaya’ ‘Kafadan koparın şu işi’, ‘ İnönü’de boğarız’, ‘Manchester’i imha planı’ ‘ Silahlar bileniyor’, ‘Kartal horozu parçaladı’, ‘Ya istiklal ya ölüm’, ‘Türkiyem yolla füzelerini’, ‘Eleyeceksiniz çünkü Türk’sünüz’, ‘Türkiye için vur Trabzon’um’, ‘Yavşaklar’, ‘ Sevgilim seni özlemişim’, ‘ Ölümüne oynamayan yavşaktır’, ‘ Balık kavağa çıktı’, ‘ Sıradaki 7’si de oyulacak’, ‘ O kartalı yolacağız’, ‘ Yakalarsam affetmem’, ‘ Olur olur bal gibi olur’, ‘Bandıra bandıra ’, ‘Böbürlenme Avrupa’, ‘ Macarlara gözdağı’, ‘Savulun Türkler geliyor’, ‘Avrupalı bizden korksun’, ‘O gol şehitlerimize armağandır. Huzur içinde yatın Mehmetçikler’gibi ifadeler, Talimciler’e göre şiddeti yeniden üreten ifadelerden sadece birkaçıdır. Medya kullandığı dil aracılığıyla milliyetçiliği kışkırtmamalı, belden aşağı sözler kullanmamalıdır. (Talimciler, 2003:97-120).

Futbolda şiddet ve fanatizmin önlenmesi için Ahmet Talimciler aşağıdaki önerileri sıralamaktadır:

- Kulüp yönetimleri ile çeşitli tribün liderleri ve grupları arasında kurulan organik bağlantı ortadan kaldırılmalıdır,
- Tüm tribünler numaralı hale getirilmeli ve kulüplerin ücretsiz bilet dağıtımı engellenmeli, buna uymayan kulüpler ve kulüp yönetimlerini önce ağır para cezası, aynı suç tekrarlandığı takdirde küme düşürülme cezası getirilmelidir,

- Stadyumların fiziki yapısı yeniden düzenlenmeli ve bu çerçevede tüm tribünler numaralı koltuklardan oluşturulmalıdır. Stadyumun giriş ve çıkış kapıları rahat giriş ve çıkışları sağlayabilecek şekilde düzenlenmelidir. Kapılarda aramalarda x-ray cihazları bulundurulmalıdır,

- Ülke futbolunun üç büyük kulüp egemenliğinden kurtarılabilmesi, daha adaletli ve kaliteli bir lig organizasyonunun gerçekleştirilebilmesi için naklen yayın bedellerinin dağıtımında yeni bir yapılanmaya gidilmeli, alt yapılardan oyuncu yetiştirip oynatan kulüpler federasyon tarafından desteklenmelidir,

- Sporun gerçek anlamı kitlelere yeniden hatırlatılmalı,

- Yaşanan olaylara karşı net bir biçimde kuralların altı çizilmeli, stadyumlarda olay çıkartan kişi ya da kişiler için standart yaptırımlar geliştirilmeli,

- Taraftarlara yönelik kampanyalarla şiddetin futbol üzerindeki etkileri anlatılmalı,

- Kulüpler-Federasyon-Taraftarlar ve devlet yetkililerinden oluşan, taraftarların eğitilmesine dönük proje ve uygulamalar bir an önce hayata geçirilmeli,

- Ülkemizde federasyon bünyesinde, futbol sahalarında yaşanan şiddetle ilgili olarak bir birim kurulmalı ve bu birimin Türkiye'nin her yerinden elde ettiği verileri bir merkezde toplanması sağlanmalı. Bunun için taraftarların stadyumun içinde ve dışındaki davranışları gözlenmeli, özellikle şiddet çıkaran grupların hareketleri izlenmeli,

- Taraftar ve taraftar topluluklarının kulüplerle olan ilişkileri güçlendirilmeli, bu grupların daha aktif bir biçimde kulüplerde yer almalarının yolları açılmalı,

- Futbolda Fair Play anlayışının yerleştirilmesi ve ödüllendirilmesi doğrultusunda çeşitli etkinlikler düzenlenmeli. Örneğin her hafta sonu en çok gol atan oyuncu, haftanın takımı

seçildiği gibi, o hafta fair play ruhuna en çok yaklaşan isim ya da isimler belirlenmeli ve sezon sonunda bu isimler ve takımlar federasyon tarafından ödüllendirilmeli,

- 30-11-1990 tarihinde imzaladığımız Taraftar Şiddetine Karşı Avrupa Sözleşmesine ve UEFA'nın stadyum güvenliği ve konforuna ilişkin şartlar bir an önce uygulanmalıdır (Talimciler, 2012).

3.5. ŞİKE

Türk Dil Kurumuna göre şike, “Bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için maddi veya manevi bir çıkar karşılığı varılan anlaşma”; teşvik ise, “Belirli bir iktisadi veya sosyal amaca ulaşabilmek için maddi destek ve hukuki kolaylıklar biçiminde verilen ödül”dür. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>) Sportif anlamda teşvik primi de, bu tanıma paralel olarak, başka bir takımın oyuncularına oynayacakları müsabakayla ilgili, üçüncü takımlar yararına bir performans ortaya koymaları ile oynayacakları maçı kazanmaya yönelik motive etme çalışmasına karşı verilen kayıt dışı para veya menfaatlerdir.

Sporda şike, ilk çağlardan başlayıp günümüze kadar devam eden bir olgudur. Danışıklı olarak yapılan spor gerek izleyenlere, gerekse bu işten zarar gören taraftarlarda nefret uyandıran bir söylemdir. Sporun ilginçliğini kılan en önemli etken sonucun önceden bilinmezliğidir. Toto, Loto şans oyunları ile sporseverlere sonuçları üzerine tahminler yürüterek bahis oynama hakkı tanındı. Bahis oyunları ile kolay yoldan para kazanmanın da önü açılmış oldu. Bunun sonucunda sosyo ekonomik yapılara bakılmadan pek çok kişi bahis oynamaya başladı. Bahis oyunlarını devlet gözetim ve denetim altında tutsa da kötü niyetli kişiler bu konuda açıklar bularak spora gölge düşürüyorlar. Sporda şike futboldan atletizme, sporcudan hakeme, yöneticiden antrenöre kadar uzanan geniş bir yelpazede yaşanan, tartışılan bir olgudur. Önceden hazırlanmış ve bir çıkar karşılığı, sonuç birilerinin lehinde değişecek olursa, yarışma tarafları sorumluluğa ortakır. Kulüp yöneticilerinin,

basının, taraftarların böyle bir olay karşısında alması gereken tutum, demokrasi ve hukukla uyum içinde olmalıdır. *“1963-1964 sezonu sonunda birden bire şike iddiası spor dünyamızı karıştırıverdi. Ligi sonuncu olarak bitiren Kasımpaşalı futbolcular İzmir’de oynadıkları Karşıyaka-Kasımpaşa maçında Karşıyakalılardan para aldıklarını ve maçı 4-0 kaybederek İzmir takımını küme düşmekten kurtardıklarını açıklayınca olay, spor çevrelerinde bomba gibi patladı. Karşıyakalı bir idareci de Kasımpaşalı futbolcuların sözünü doğrulayınca Karşıyaka küme düşme cezası aldı.”* Sporun içinde yer alan karanlık güçler şike olgusuna her zaman başvurabilir, şike ile kirlenen insan yaşamı, toplum yaşamı ve spor ahlakıdır. Bu tür olayların eğitimle, sporla ilişkileri yasal yollarla durdurulmalıdır. Şike yapan amatör veya profesyonel ünlü veya sıradan bir sporcu ömür boyu spordan men edilmelidir (Şahin, 1995:32).

Şikenin ve teşvik primi fiilleri, 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 11. maddesi ile suç olarak kabul edilmişlerdir. Bu suçlar için Kanunun 14/04/2011 tarihinde yürürlüğe giren ilk halinde öngörülen ağır cezalar, 15/12/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6250 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu hafifletilmiştir.

6222 sayılı Kanun’un “Şike ve teşvik primi” başlığını taşıyan 11. maddesine göre;

“(1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılmadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunur.

(4) Suçun;

a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle,

b) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla,

b) Spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla, prim verilmesi veya vaadinde bulunulması halinde uygulanmaz.

(7) Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk Lirasından az olamaz.

(8) Müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez.

(9) Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez.

(10) Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolünür?.

(11) Bu maddede tanımlanan suçlardan dolayı cezaya mahkûmiyet halinde, kişi hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi hükümlerine göre, spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmasına hükmolunur.

Hukukumuzda şike ile ilgili olarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ancak son düzenlemelerle cezalarda yapılan hafifletmeler, cezaların caydırıcılığını azaltmaktadır. 15 Aralık 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6259 sayılı “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”’a göre, bir spor karşılaşmasının sonucunu etkilemek için bir başkasına kazanç veya başka menfaat sağlayan kişiye verilen hapis cezası indirildi. Bu kişilere verilen hapis cezasında 12 yıla kadar olan üst sınır 3 yıl, 5 yıl olan alt sınır da 1 yıl olarak uygulanacak.

Suç, federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri; teknik, idari yöneticileri, kulüplerin, sporcuların menajer veya temsilciliğini yapan kişiler işerse ceza yarı oranında artırılabilecek.

Şike ve teşvik primi kapsamına giren suçlarla ilgili olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyecek, verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemeyecek ve ertelenemeyecek.

Bu suçların değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza, 4’te 1’den 4’te 3’üne kadar artırılarak tek ceza olarak uygulanacak.

Bu suçlardan cezaya mahkum olan kişi; ayrıca TCK’nın 53. maddesi hükümlerine göre, spor kulüpleri ve federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler yapılan tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapamayacak. Böylece spor federasyonları ve kulüplerinin başkan ve üyelerinin, soruşturma

sonucunda açılacak davada beraat etmeleri halinde, yargı yönünden görevlerine devam etmelerinin önünde bir engel kalmayacaktır.

3.6. BAHİS

Futbol kulüplerinin en önemli gelir kaynaklarından bir tanesi taraftarların oynanan müsabakalar üzerinden yaptıkları bahislerdir. Futbol kulüpleri müsabakalar üzerinde oynanan bahisler ile isim haklarından dolayı gelir elde etmektedirler. Ülkemizde bahis, Spor Toto Teşkilatı aracılığıyla yapılmaktadır. 29 Nisan 1959 tarihinde resmi kanunla spor kulüplerine kaynak sağlamak amacıyla kurulmuş olan Spor Toto Teşkilatı bünyesinde “Spor Toto” ve “İddia” olmak üzere iki oyun bulunmaktadır. Spor Toto’dan sonra 2004 yılında taraftarlar “İddia” oyunuyla tanışmışlardır. Spor Toto’nun yaygınlaşmasının ardından, Türkiye genelinde futbol ile ilgilenmeyen insanlar, kazanma umuduyla futbol ile ilgilenmeye başlamışlardır. Teşkilatın kurulması ve oyunun Türkiye genelinde yaygınlaşması ile illerdeki futbol stadyumlarının ve spor merkezlerinin sayısı bu yolla elde edilen gelirler ile artış göstermiştir. İngiltere’de, futbol sektöründeki bahis oyunları internet aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde olduğu gibi devlete ait bir resmi bahis kuruluşu bulunmamakta, futbol bahisleri özel bahis kuruluşlarınca yapılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir (Aydın, 2008:66);

- *Ladbrokes (www.ladbrokes.com)* ,
- *Paddy Power (www.paddypower.com)*,
- *Football Select (www.footballselect.co.uk)*,
- *Football Pools (www.footballpools.com)*,
- *Betson (www.betson.com)*,
- *Bwin (www.bwin.com)*.

Türkiye’de futbol sektöründe Spor Toto kuruluşu vasıtasıyla oynanan bahis oyunlarından elde edilen gelirlerden belirli kurumlara kaynak aktarılmaktadır (www.sportoto.gov.tr).

2007 yılı bilançosuna göre Spor Toto ve İddia oyunlarından toplam 1.894.475.247 TL hasılat elde edilmiştir. Elde edilen bu hasılat üzerinden 362.889.000 TL KDV, şans oyunları vergisi, damga ve kurumlar vergisine kaynak aktarılmıştır. Oyun hasılatından 909.014.000 TL de iştirakçilere ikramiye dağıtılmıştır. Bunun yanında, 60.696.000 TL sosyal ve kamu alanlarında faaliyet gösteren kurumlara kurum payı, 125.043.000 TL bayilerine bayi satış komisyonu ve futbol kulüplerine de 140.399.000 TL isim hakkı bedeli ödenmiştir. Teşkilat, kuruluş amacı olan spor tesislerine kaynak aktarmak için de aynı yıl 27.327.000 TL ödeyerek 120 tesisin onarım ve inşasını gerçekleştirmiştir. 2008 yılında ise Spor Toto ve İddia oyunlarından toplam (1.01.2008 – 13.10.2008 tarihleri arasında) 1.736.424.904 TL hasılat elde edilmiştir. Bu hasılat üzerinden 264.878.375 TL KDV, 73.577.326 TL şans oyunları vergisi ve futbol kulüplerine de 119.728.437 TL isim hakkı payı ödemiştir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne de 47.429.120 TL pay aktarılmıştır. Bunların yanında federasyonlara 70.400.000 TL, tesis yatırımlarına 26.744.417 TL ve amatör spor kulüplerine 1.890.000 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (www.sportoto.gov.tr).

28.08.2008 tarihinde, Spor Toto Teşkilatı'na bağlı İddia oyunu, yapılan ihale ile birlikte Yunanlı Intralot ve Turkcell'den oluşan Inteltek İnternet Teknoloji Yatırım ve Danışmanlık A.Ş. ortaklığına, oyunun 10 yıl süreyle işletilmesi esasına göre verilmiştir. İhalede Spor Toto Teşkilatı'na hasılatın % 1.4'lük pay önerilmiştir. Sadece İddia oyunundan 17 Nisan 2004-25 Ağustos 2008 yılları arası yaklaşık 6.783.000.000 TL hasılat elde edilmiş ve bu hasılat üzerinden futbol kulüplerine 478.000.000 TL isim hakkı geliri aktarılmıştır. İddia oyunundan Süper Lig'de yer alan futbol kulüplerine 2007-2008 sezonunda ise 45.651.494 TL kaynak aktarılmıştır. Futbol kulüpleri, aktarılan söz konusu kaynağın büyük bir kısmını borçlarını kapatmak için kullanmıştır. Kapatılan borçlardan sonra ise kulüplere çok az miktarda gelir kalmıştır. Aktarılan bu kaynaktan kendisine en fazla gelir bırakan kulüp, 2.938.292 TL ile dört büyüklerden Galatasaray Futbol Kulübü olmuştur. Bu gelirinin yarısını borçlarına kullanmıştır. Fenerbahçe Spor Kulübü 2.910.287 TL, Beşiktaş Spor Kulübü 2.759.563 TL iddia geliri elde etmiştir (Aydın, 2008:107).

İddaa oyununun hasılatı, 2011 yılının sonuna kadar yaklaşık 21 kat artarak, 4 milyar 895 milyon 265 bin 815 TL'ye ulaştı. 8 yıllık süreçte İddaa en yüksek hasılat artışını 2007 yılında gerçekleştirdi. Oyunun bu dönemdeki hasılat artışı yüzde 31'e yükseldi. İddaa, 2006'da ise yüzde 8'lik düşüş yaşadı. Sarı-lacivertli kulüp, geride kalan 8 yıllık bölümde, 24 milyon TL'yi aşkın geliriyle sıralamada öne çıktı. F.Bahçe'nin ardından G.Saray, Beşiktaş ve Trabzonspor sıralandı. Anadolu kulüplerinden Gençlerbirliği, Gaziantepspor ve Sivasspor en fazla isim hakkı geliri sağlayan kulüpler oldu. Üç kulübün gelirleri 2011 yılı sonuna kadar 19 milyonu aşan rakamlara ulaştı. (<http://www.bahismedya.com>)

Futbol ile bahis oyunları arasındaki ilişki her zaman sorunlu olmuştur. Bahis oyunları futbolun finansmanı bakımından önemli bir kaynaktır. Türkiye'de Spor Toto örneğinde olduğu gibi birçok ülkede futbol maçlarına ilişkin bahis oyunlarından elde edilen gelir futbolun gelişmesi için bir kaynak olarak kullanılmaktadır. Ancak futbol maçlarının sonuçlarıyla ilgili bahis oynanabilmesi, futbolda şike iddialarını da gündeme getirmektedir. Diğer taraftan internetin yaygınlaşmasıyla, bahis oyunları ulusal otoritelerin denetiminden çıkmıştır. TBMM Sporda Şiddet, Şike ve Haksız Rekabet İddialarını Araştırma Komisyonu'nun 2005 yılında yayınladığı rapora göre internet üzerinden düzenlenen yasadışı organizasyonlar aracılığıyla yıllık 600-750 milyon Dolar tutarında kaynak, vergilendirilmeden ülkemizden yurtdışına akmaktadır. İddia oyununun 2005 yılı genel hasılatının 340 milyon Dolar civarında olduğu göz önüne alınacak olursa, İnternette oynanan bahis oyunlarının ne kadar büyük bir boyuta ulaştığı daha rahat anlaşılabilir.

Şimdiye kadar Türkiye de dahil olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde, bahis oyunları kamunun tekelinde kalmıştır. Ancak artık AB başta olmak üzere bu tekelin kırılmakta olduğunu görülmektedir. Gerçekten de yalnızca kamunun bahis oyunlarını oynatabilmesi, AB içinde sermayenin serbest dolaşımı prensibine aykırı bulunmaktadır. Kamunun özelleştirme suretiyle bahis oyunları sektöründen çekilmesi istenmemekle beraber, en azından bu sektörü rekabete açması talep edilmektedir. Nitekim bu doğrultudaki AB kurallarına uymakta geciken Danimarka, Finlandiya, Almanya, Macaristan, İtalya, Hollanda ve İsveç'e karşı Avrupa

Komisyonu bir soruşturma başlatmıştır. Bu ülkeler ise şans oyunlarının kamu bütçesine sağlamış olduğu desteği kaybetmemek için, söz konusu sektörü serbestleştirmekte acele etmemektedirler. Hatta İtalya, İnternet üzerinden bahis oynanmasını dahi engellemeye çalışmaktadır. İtalya içinde İnternet üzerinden İtalyan hükümetine ait olmayan bir sitede futbol maçlarıyla ilgili bir bahis oyunu oynanması durumunda, bu bağlantıyı sağlayan İnternet Servis Sağlayıcı şirketi cezalandırılmaktadır. İtalya'daki bu uygulama de mahkemelik olmuştur. Sermayenin serbest dolaşımı ilkesi, Türkiye ile AB arasında yürütülmekte olan tam üyelik müzakerelerinde ele alınan başlıklardan biridir. Dolayısıyla bu başlık ile ilgili AB içindeki gelişmelerden Türkiye de etkilenecektir. Söz konusu müzakere başlığının kapatılabilmesi için Türkiye'nin bahis oyunlarını kamunun tekeline çıkarması talep edilecektir. Bunun sonucunda Türkiye'de futbol maçları başta olmak üzere, spor müsabakalarıyla ilgili bahis oyunlarının düzenleyecek yeni oyuncular faaliyete geçebilecek ve bu alanda yeni iş modelleri yaratılması mümkün olacaktır. Bu sayede ülke çapında bahis oyunları oynatacak bayiliklerin kurulması mümkün olacağı gibi, İnternet, mobil telefon ve dijital televizyon gibi ortamları kullanarak da bu sektöre giriş yapılabilecektir. Sektörde faal olabilmek kamu otoritesinden alınacak olan lisansa bağlı kalacaktır. Ancak lisans prosedürünün açık, şeffaf ve herhangi bir ayrımcılığa sebebiyet vermeden uygulanması gerekecektir. Bu durumda kamu aslında bu alandaki lisans koşullarını objektif kriterlere dayalı olarak belirleyecek ve bu koşullara uyan bütün işletmelere lisans verecektir. Başka bir deyişle bu alanda faal olacak firma sayısına sınırlama getirilemeyecektir (*Deloitte,2007:29-32*).

Bahis oyunları sektörünün bu şekilde rekabete açılması ile futbol federasyonlarının bu alana girmeleri dahi önerilmektedir. Böylelikle bahis oyunlarından elde edilecek gelirin en azından bir kısmının futbolun gelişmesi için kullanılması mümkün olabilecektir. Bu doğrultuda gündeme getirilen bir diğer öneri ise futbol maçlarına dair fikstürlerin fikri mülkiyet hakları kapsamına alınmasıdır. Halihazırda bahis şirketleri bu fikstürleri herhangi bir ücret ödmeden kullanabilmektedir. Bu durum bahis oyunları ile ilgili fikstürlere sayfalarında yer veren basın yayın kuruluşları bakımından da geçerlidir. Oysa ki söz konusu öneri, bu fikstürlerin asıl sahibi konumundaki futbol federasyonlarının bundan böyle

fikstürlerin kullanımı için para talep etmelerini içermektedir. Böylelikle serbestleşen pazarda bahis oyunlarından elde edeceği geliri azalan kamunun farklı bir kaynak yaratması söz konusu olacaktır (*Deloitte,2007:37*).

3.7. SİYASET

Sporun politik bir araç olarak kullanılması eski Roma'ya dayanan bir tarihe dayanır. Örneğin eski Roma'da Roma vatandaşları çeşitli politik haklarından vazgeçmeleri ve imparatoru desteklemeleri karşılığında beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi ve gladyatör oyunlarıyla halkın eğlendirilmesi amaçlanmıştır. (Bill, 2009:7)

Spor, toplumun inşasında yada ulusu birleştirmek amacıyla kullanılabilir. Örneğin eski Güney Afrika Başkanı Nelson Mandela bu amaçla Rugby ve Kriket dünya kupalarını kendi ülkesinde yapmıştır. (Bill, 2009:7)

Spor politik değişimi teşvik etmek amacıyla bir baskı aracı olarak da kullanılmıştır. (Bill, 2009:7) Sporun politikaya ve genel uluslar arası çatışmalara ve münakaşalara karıştırılmasıyla ilgili son yıllarda çok fazla örnek vardır. Örneğin 1979 da Sovyetlerin Afganistan'ı işgal etmesinin ardından Moskova'daki Olimpiyat oyunları birçok ülke tarafından boykot edilmiştir. (Huxley, 2011:7)

Güney Afrika yıllar boyunca uluslar arası spor müsabakalarından men edilmiştir. Bunun amacı ırk ayrımcılığı yaşanmasından dolayıdır. Güney Afrika'da siyahlar politik haklardan yararlanamıyorlardı. Bu boykotların Güney Afrika'nın politikalarını değiştirmesi üzerinde etkili olduğu şüphe götürmez. Güney Afrika beyazlarının sporlarda yer almak için sonunda ülkelerini yönetme hakkından bile vazgeçme istekleri çok şaşırtıcıdır. (Huxley, 2011:7)

Hemen hemen her dönemde kişisel ve toplumsal olaylar, siyasal faaliyet içerisine dahil edilmiştir. Siyasal kesim, egemenliğini sürdürmek için her dönemde,

her yola başvurmuştur. Kitlelerin kendiliğinden yarattığı akımlar, siyasal çıkar çevreleri tarafından yönlendirilmiş, geniş tabanlı her girişim karşısında liderler kayıtsız kalmamıştır (Karasüleymanoğlu, 1989:55). Asırlar boyunca toplumsal olgulardan yararlanarak egemenliklerini sürdürmek isteyen kişiler ya da kadrolar sporu kendi amaç ve çıkarları için değerlendirmişlerdir. Geniş bir kitleye hitap eden spor, her dönemde siyasal kesimlerin oluşumunda temel unsur sayılmış ve parti tüzüklerinde yerini almıştır. Oluşan bu durum karşısında spor alanında yöneticilik yapan kişilerin ve yasaların alınmasında yetkili olan kişilerin spora karşı bakış açılarının olumlu olması gerekmektedir (Hacıköylü, 2011:6).

13-18 Nisan 1936 tarihlerinde toplanan Sekizinci Umum Kongresi'nde Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın adı Türk Spor Kurumu olarak değiştirilmiş, kurum kurultayın son gününde de Cumhuriyet Halk Partisi örgütüne bağlanmıştır (Fişek, 1985:95). CHP'nin Genel Başkanlık Kurulu'nun ve Parti Genel Sekreterliği'nin TSK'nın bütçe ve çalışma programlarını onaylaması, karar alma aşamasında partiden talimat alınması, spor teşkilatının “parti-devlet” idaresine dönüşmesi konumuna gelmiştir (Keten, 1993:76). Devletin siyasetteki tek sesi, dönemin tek partisi olan CHP'nin, Türk sporcularına partinin öz çocuğu olarak bağrına basması ve Türk Spor Kurumu ile sporcularını partiye aza olarak kabul etmesiyle sporda siyasetin ağırlığı hissedilmeye başlamıştır (Türk Spor Kurumu Dergisi, sayı: 20, 15.11.1936). Bunun sonucunda partililerin şahsi hırs ve amaçları spora bulaşmış, spordaki bazı olumsuz hadiseler de partiye sızramıştır. Türk Spor Kurumu döneminde kulüpçülük yapıldığına dair güzel bir örnek Ahmet Bahtiyar'ın Genel Merkez Asbaşkanı Adnan Menderes'e hitaben Tan Gazetesi'nde yazdığı yazısında şu ifadeler yer almıştır (Bahtiyar, 1937:10): *“Türk Spor Kurumu teşkilatı geniştir. Her şeyle, en ufak noktalarla bizzat meşgul olamazsınız. Bunun için teşkilatın disiplin ve nizam severliği, ciddiyeti, sürati bazı hallerde adamına göre, kulübüne göre işliyor; yani Kurumun elindeki terazi her zaman aynı şekilde tartmıyor. Şu aşağıdaki sorulara cevap vermek lutfunda bulunursanız bu terazinin her zaman aynı şekilde tartmadığını siz de göreceksiniz ve bize hak vereceksiniz... Kurumda ilk teşekkülünden itibaren dahili ve harici anlaşmazlıklar ve acemilikler yüzünden birçok azasını ve aza arasındaki vahdeti kaybederek son günlerde*

müteaddit federasyon işlerini birden üstüne almak cesaretini gösteren birkaç zatın elinde kalmıştı...” Spor ve siyasetin birbirine karıştığı TSK döneminde devletin sporu tekelinde tutup her şeyi kontrol etmeye çalışması Türk sporu için farklı bir model olmuş, bu model bir çok sorunu da beraberinde getirmiştir (Güngör, 2009:16). Kuruluş aşamasında kendine özgü bir yapısının olması ile özerk bir teşkilat olan Türk Spor Kurumu, devrin tek yönetici partisi olan CHP’nin genel başkanlık kurulunun ve genel sekreterliğinin TSK’nın bütçe çalışma programlarını onaylaması, onu yarı resmi bir yapıya büründürürken sporun içerisine de siyasetin karışmasına neden oldu. Kurumun bu yapıya bürünmesi neticesinde partililerin kişisel hırs ve amaçları sporun içerisine girmiştir. Bu durum sosyal ve siyasal kesimlerde gruplaşmalara yol açmış, hizmetlerin idrak edilmesinde “fırsat eşitliği” ilkesi ihmal edilmiştir (Kayalarlı, 2007:13). Spor ve siyaset ilişkisinin medyada spor yayınları artışına paralel olarak çoğaldığı bilinmektedir. Bu husustaki en çarpıcı örnek ise Berlusconi’dir. 1994 seçimlerinde İtalya Başbakanlığına seçilen Silvio Berlusconi’nin futbola çok şey borçlu olduğunu ifade eden Teknik Direktör Hector Kuper, “Birçok İtalyan vatandaşının Berlusconi’ye oy vermesinin nedeni, Milan kulübünün başındayken yaptığı çalışmaları” demiştir (Çakmak, 2007:79).

Spor örgütlenmeleri ve hizmetlerin topluma ulaştırılması çoğu ülkede kamu hizmeti olarak yürütülmektedir. Tarihi süreç içerisinde devletin yerine getirmek zorunda olduğu eğitim, sağlık, güvenlik vb. görevler sürekli değişim içerisinde olmuştur. Birçok örgütte olduğu gibi spor örgütlerinde de kendini gösteren bu değişim, ülkelerin benimsemiş oldukları siyasi ve ekonomik sistemlere bağlı olarak gerçekleşebildiği gibi çağın getirdiği yeni ihtiyaçlara paralel olarak da şekillenmektedir (Devecioğlu,, 2004:3). Doğal olarak da spor ve siyaset birbirleri ile ilişki içerisinde olmuşlardır.

Futbol-siyaset ilişkisi için Gören (2009), şöyle demektedir;

“Milyonları peşinden sürükleyen futbolun geçmişten günümüze değin geçirdiği evrimde, siyasetle yaşadığı platonik ve sevimsiz ilişkiler belleklerden asla silinmiyor. Tarihler boyunca birçok ülkenin yaşamında

önemli roller üstlenen evrensel boyutlu ayaktopunun uluslararası sınırları aşarak bir başka ülkenin topraklarında zıplaması hep savaş nedeni olmuştur. Zıplayan sihirli kürenin karanlığa gömülen ve bilinmeyen yapısında, Truva Atı'nın içinde saklanan egemen güçler gibi birilerinin var olduğu da gerçektir." (Gören, 2009).

Ülkemizde Siyaset'in futbolla ne denli iç içe olduğuna dair birçok örnek verebiliriz:

1980-1981 sezonunda, Türkiye'de 12 Eylül darbesi olmuş, Kenan Evren, Devlet Başkanlığı'na getirilmiştir. O yıllarda Başkent'in köklü kulübü Ankaragücü ise 2'nci Lig'dedir. Sarı-Lacivertli ekibin Birinci Lig'e çıkma şansı ise yok denecek kadar azdır. Ancak ne oluyorsa oluyor, o dönem yönetmelik bir anda değişiyor ve "Türkiye Kupası'nı kazanan takım otomatikman Birinci Lig'e çıkar" maddesi, talimatlara giriyor ve değişen maddeden sonra, kupada yer alan Ankaragücü'ne sihirli bir değnek geliyor. Başkent ekibi, Fenerbahçe'yi eleyerek başladığı serüvende finalde Boluspor'u 2-1 yenerek kupanın sahibi oluyor ve otomatikman Birinci Lig'e yükseliyor. O dönemin Gençlik ve Spor Genel Müdürü Yücel Seçkiner, Ankaragücü'nün Birinci Lig'e çıkmasını yıllar sonra şöyle anlatmıştır; *"Ne zaman Kenan Evren'in yanına gitsem Ankaragücü konusunu duyuyordum. Birçok kez bana Ankaragücü'nün 1. Lig'e çıkması için ne yapılması gerektiğini soran Evren Paşa, emir verilerek bu işin çözülemeyeceğini biliyordu. Yakın zamanda Türkiye Kupası finali vardı. Benim aklıma 'Kupayı kazanan takım hangi ligde olursa olsun 1. Lig'de oynama hakkı tanınsın' fikri gelmişti. Evren Paşa bu fikri hemen kabul etmişti. Ankaragücü finalde Boluspor'u yenerek kupayı kazandı. Bu, yönetmeliğe işlendi. Evren, Ankaragücü'nün Devlet Başkanlığı Kupası'nı almasını da çok istiyordu. "Kupayı kazansınlar da kararımız sağlam olsun" diyordu. Başkent'in Sarı-Lacivertli ekibi, Trabzonspor'u yenerek Devlet Başkanlığı Kupası'nı da müzesine götürmüştü."* (<http://www.ekonomikspor.com/turkiyede-futbol-ve-siyaset-iliskisi>).

Yine örnek verecek olursak, 2005-2006 sezonunda AK Parti Samsun Milletvekili Ahmet Yeni ile D.Bakır Milletvekili İrfan Rıza Yazıcıoğlu, 2005-2006

sezonunda tüm profesyonel liglerden küme düşmenin kaldırılması için TBMM'ye kanun teklifi vermiş, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal da, Süper Lig'den düşmeleri kesinleşen Diyarbakırspor ve Samsunspor'un ligde kalmasını istediklerini söylüyordu. Ama iki takım birden ligde kalınca bu fikir de hemen rafa kalkmıştı. Şöyle geriye doğru gidip bir bakıldığında, siyasilerin emriyle Birinci Lig'de küme düşmenin daha önce iki kez kaldırıldığı da hemen gözler önüne geliyor. 1962-63 sezonunda dönemin Başbakanı İsmet İnönü, 1986-87 sezonunda da Başbakan Turgut Özal'ın talepleri doğrultusunda ligden düşen takımlar (Kocaelispor, Bursaspor) tekrar lige alınmıştı (<http://www.ekonomikspor.com/turkiyede-futbol-ve-siyaset-iliskisi>).

3.8. TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU'NUN UYGULAMALARINDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Spor kulüpleri ile ulusal ve uluslararası spor federasyonlarının çıkarlarının çatışması spor kulüplerini zor durumda bırakmaktadır. Örneğin federasyonlar elde ettikleri gelirleri kulüpler ile yeterince paylaşmamaktadır. Veya kulübün milli takıma verdiği sporcusunun hazırlık kampında yahut milli maç esnasında sakatlanması, yaralanması spor kulübünün sporcusundan mahrum kalmasına neden olduğu gibi, tedavi giderleri de maddi yük olarak kulübün üzerinde kalmaktadır. Bu tür giderlerin ilgili federasyonlar tarafından karşılanması yönündeki kulüp talepleri ise ulusal ve uluslararası federasyonun tepkisiyle ve olumsuz yaklaşımıyla cevaplandırılmaktadır.

TFF Futbol Disiplin Talimatı'nın 31.maddesinde çirkin, kötü tezahürat ve davranışa ilişkin yasakların ihlali halinde Profesyonel Futbol Disiplin Kuruluna sevk edilen kuruluşa para cezasından, küme düşürme cezasına kadar geniş bir yelpazede ceza öngörülmekte olup, taraftarın cezalandırılmasının yanında, kulübüne de bu cezadan pay çıkarılma ihtimali vardır (www.resmigazete.org.tr). Konunun bu yönü tartışmaya değer ayrı bir durum teşkil etmektedir. Zira kulübün ve/veya kulüp yönetiminin zarar görmesini isteyen kişiler/taraftarların hukuka aykırı bu fiil ve eylemleri bilinçli gerçekleştirmeleri de mümkündür. Söz konusu cezalandırma,

özellikle hukuktaki “cezaların şahsiliği” ilkesi ile de yakından ilişkilidir (İmamoğlu vd., 2007:26).

Futbolda kulüplerin gerçekleştirdikleri transferlerde TFF’ye yapmak zorunda oldukları ödenti miktarları, her sezon başı ödedikleri emeklilik hakkı ödentisi kulüpler açısından bakıldığında şikayet konusu olmaktadır. Özerkleşen diğer spor federasyonlarının da TFF’yi örnek aldıkları unutulmamalıdır. Bu bağlamda ödenti miktarları düşürülmeli veya doğrudan kulüp yerine futbolcudan tahsil edilmelidir (İmamoğlu vd., 2007:26).

Bazı mevzuatta spor kulüplerine mali güçlerinden, yapabileceklerinden daha fazla sorumluluk verildiği, Federasyonlarca getirilen düzenlemelerin amacını ve spor kulüplerinin gücünü aştığı görülmektedir. Örneğin karşı takımın taraftarları veya kulübün kötü niyetli taraftarlarının yaptığı kötü tezahürat ve davranış neticesinde kulüp, en önemli gelir kaynağı ve dayanağı olan seyirciden mahrum kalabilmekte, seyircisiz oynama cezasına çarptırılabilir. Ya da 2004 yılından bu yana profesyonel kulüplerden Avrupa Futbol Federasyonları Birliği(UEFA)’nin, dolayısıyla TFF’nin istediği normlar, bu kulüplerin ekonomik güçlerinin çok üzerindedir.

Spor kulüplerinin televizyon ve radyodan yapılacak müsabaka yayınlarından elde ettikleri gelirlerin bir kısmı doğrudan bağlı oldukları federasyonlara gitmektedir. Bu oran her branş için değişiklik göstermektedir (İmamoğlu vd., 2007:29). Örneğin futbolda bu oran %10’dur ve TFF’ye ödenmektedir. Bu kesinti ve oranı da kulüpler için önemli bir sorundur.

3.9. KULÜP YÖNETİMLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Sporcuların müsabaka, antrenman yahut özel yaşamları esnasında geçirdikleri sakatlıklar, yaralanmalar ve hatta ölümler spor kulüplerine hem maddi, hem de manevi kayıp olarak yansımaktadır. Bu sporcuların kulübün yatırım yaptığı gelecek

vadeden yahut popüler/elit bir sporcu olması durumunda kulüp zararı daha da büyük olmaktadır. Sporcular, hatta teknik heyet için hayata geçirilecek bir sigorta sistemi bütün bu sorunların giderilmesi için yeterli olabilecektir.

Kulüp yönetimlerinin spor sponsorluğunu kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektöre detaylı olarak anlatamaması, sponsorluk çalışmalarının faydalarını açıkça ortaya koyamaması sebebiyle kulüpler sponsorluk gelirinden mahrum kalmaktadır. Bürokratik işlemler kurum/kuruluşlarca vakit kaybı olarak görülmektedir. Diğer alanlardaki(bilim, eğitim, kültür, sanat gibi) sponsorluklar yönetimler tarafından sportif alana kaydırılmamaktadır. Yine sponsor firma sayısı arttırılmamakta ve çeşitlendirilememektedir. Mevcut sponsorluk çalışmaları da daha çok kamuoyunda en popüler olan branşlardaki kulüplerde yoğunlaşmakta, kulüp yönetimleri bunları yönlendirememektedir (İmamoğlu vd., 2007:35). Spor kulüplerinin kendi aralarında ortak irade oluşturamaması sponsorluk alanında da devletin teşvikini veya cazibeyi arttırıcı çalışmaları zorlamamaktadır. Sponsorluk nedeniyle ödenmemesi gereken vergiye ilişkin oranlar teşvikten uzak ve karışıktır. Tüm bu hususlar spor kulüplerinin sponsorluk çalışmalarından yeterince faydalanamaması, gelirlerini arttıramaması sonucunu doğurmaktadır.

Spor kulüplerinin çoğunluğu profesyonel bir yönetim anlayışına sahip değildir. Bu bağlamda spor kulüpleri ile ilgili tüm mevzuatın kulüpler lehine yenilenmesinden daha önemlisinin, bu mevzuatı kulüp lehine yorumlayacak ve uygulayabilecek profesyonel bir yönetim anlayışı olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde kulüplerin şirketleşmeleri, profesyonel yönetim anlayışına sahip olmaları ve kurumsallaşmaları aynı paralellikte gerçekleşmemektedir. Kurumsal ve profesyonel bir yönetim anlayışına sahip olunmaması başlıca; kulüp yönetiminin çok sesli olması, yöneticilerin ve dolayısıyla kulübün kamuoyunda itici hale gelmesi, alınacak kararların sağlıklı ve yerinde olmaması, görev yetki ve sorumlulukların belirlenememesi, kulüp işleyişi ve denetiminin sağlıklı yürütülememesi, işletmenin ve organizasyonun profesyonelce gerçekleştirilememesi, mali sorunların çözülememesi, gelir kalemlerinin arttırılmaması, mevcut gelirlerin verimli değerlendirilememesi, giderlerin azaltılmaması, gerçekçi bir bütçe ile orta ve uzun

vadeli plan/program yapılamaması, personelin ve sporcuların verimsizliği gibi pek çok soruna sebebiyet vermektedir.

Kulüplerin elde ettiği başarıların maddiyata dönüştürülmesinde veya ileriye dönük yatırım yapılmasında, sporcu transferlerinde kulüp yönetimleri tarafından zamanlama hataları yapılmakta, bu da büyük fırsatların kaçmasına, hatta zarar doğmasına sebep olmaktadır. Sporcuların geleceğinin görülememesi, seçilen sponsorların piyasadaki durumu, sponsorun ürettiği mal veya hizmetin kalitesi, bunların kulübe sağlayacağı fayda ve sponsorluk süresi yapılan planlama ve sözleşmelerde dikkate alınmadığı için özellikle uzun vadeli sponsorluk anlaşmalarında ve sporcu transferlerinde spor kulüpleri açısından sıkıntılar doğmaktadır.

Sporcuların sporculuk yaşamlarını maddi bir karşılığa dönüştürme, geçimlerini sağlamanın da ötesinde parasal birikime sahip olma düşüncesi içerisinde doping, şike gibi yasal olmayan ve spor etiğiyle bağdaşmayan hareketlere girişmeleri hem kendileri açısından, hem de mensubu oldukları spor kulüpleri açısından büyük sorunlar yaratmaktadır. Bu tür eylemlerinin tespiti neticesinde aldıkları sportif cezalar sadece kendilerini değil, spor kulüplerini de maddi ve manevi olarak zor durumda bırakmaktadır (Akşar, 2010:83) Kulüplerde profesyonel bir kriz yönetiminin de uygulanamaması neticesinde kamuoyu önünde kulübün imajı bozulmakta, borsadaki hisse fiyatları düşmekte, gelirleri olumsuz etkilenmekte, itibar kaybına uğramakta, hatta küme düşme cezası dahi alabilmektedirler.

Bunun yanında kulüp yönetimlerinin spor sözleşmelerinden doğan yükümlülüklerini sözleşmeye uygun olarak yerine getirmemesi neticesinde kulüplerin maddi ve manevi tazminat davalarına muhatap olmaları da sıkça rastlanan bir durumdur. Sözleşme şartlarına uygun davranılmaması sebebiyle kulüplerin ödedikleri tazminatların haricinde ülke ve dünya kamuoyunda kaybettikleri itibar ve imaj kaybı da geleceğe yönelik olarak spor kulüplerinin çok daha zor durumlara düşmesine sebep olmaktadır.

Futbol kulüpleri profesyonel bir menajerlik sistemi ile yönetilmemektedir. Bunun sonucunda sporcu ile sporcu, sporcu ile kulüp yönetimi/yöneticisi, sporcu ile teknik heyet yahut teknik heyet ile kulüp yönetimi/yöneticisi arasında iletişim eksikliğinden kaynaklanan gereksiz sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun yanında karşılıklı taleplerin iletilmesi imkanı da ortadan kalmış olmaktadır. Oysa sporcular ile teknik heyet ve kulüp yönetimi, hatta taraftarlar arasında köprü vazifesi görececek bir menajerlik sisteminin oluşturulması bu tür sorunların asgari seviyeye inmesine hizmet edecektir. Tercihen sportif alandan seçilecek ve menajer olarak görevlendirilecek kişi aynı zamanda sayılan spor unsurları üzerinde saygınlığı ve donanımıyla otorite de kurabilecek, onları kaynaştırabilecek, kulüp yönetimi/yöneticisinin gereksiz yere sporcu ve teknik heyet ile birebir görüşmesini, birbirleriyle muhatap olmasını, ciddiyyetten uzak yahut gergin bir spor ortamının doğmasını engelleyebilecek, takımın her türlü seyahatinin organizasyonu ile ilgilenebilecek, kurumsallaşmaya katkıda bulunabilecek türden profesyonelliğin gerektirdiği niteliklere sahip olmalıdır (İmamoğlu vd., 2007:38).

Her örgütün ve dolayısıyla kulübün bir amacı, çevre ile etkileşimi vardır. Spor kulüplerinin hedeflerine ulaşip ulaşmadıklarını en belirgin olarak performansları, elde ettikleri başarıları ortaya koyar. Zira spor kulüplerinin asıl amacı sportif alanda başarılı olmaktır. Günümüzde ise kulüp yönetimleri bu asıl amaca paralel olmayan, ters düşen fiil ve eylemlerde bulunmakta, kendi menfaatlerine fakat kulüp amacına hizmet etmeyecek idari kararlar aldıkları görülmektedir. Futbol kulüplerinin istenen başarıya ulaşamaması, küçük beklentilere dahi cevap verememesi, dahası şike-doping gibi amaca ters uygulamaları görülmesi kulübün çevresi ile etkileşimlerinin azalmasına, ihtiyacı olan desteğin ortadan kalkmasına meydan vermektedir. Ayrıca karlılık ve büyüme amacıyla şirketleşen kulüpler yine bu sebeplerden dolayı bir türlü ekonomik amaçlarına ulaşamamaktadır.

Bir çok spor kulübünün tesis, personel, teknik donanım eksikliği vardır. Personeline dönük hizmet içi eğitim imkanı bulunmamaktadır. Asli görevleri olan eğitim yanında, sağlık ve altyapı hizmetlerinde de yetersizdirler. İdari yönetim zaafı sebebiyle yerel kamuoyu ve Devlet desteğinden de mahrum kalan bu

kulüpler çok zor şartlar altında sportif alanda mücadele etmektedirler (İmamoğlu vd., 2007:24).

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 59'uncu maddesinde devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder hükmü yer almaktadır. Ülkemizde halkın son yıllarda spora olan duyarlılığı artmış olmakla birlikte insanlarımızın spora aktif katılımı yetersizdir. Oysa sporun insan ve toplum sağlığındaki rolünün artık tartışılmadığı günümüzde sporu toplumumuzun vazgeçilmez tutkusu ve yaşam biçimi haline getirebilmek için öncelikle herkes için spor seferberliği kapsamında çocuk ve gençlerimizi spor yapmaya teşvik etmek, sporu sevdirmek, sigara, içki, kumar, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklar edinmeleri yerine sosyal, üretken insanlar olarak yetişmelerini sağlayacak ortam ve fırsatları onlara sağlamak gerekmektedir.

Uluslararası ölçekte en fazla konuşulan ortak dil Futbol'dur. Bugün itibariyle devasa bir endüstri olmuştur. Endüstri ve ortak dil oluşu nedeniyle çok büyük bir kesimin ilgi odağıdır. Ancak buna rağmen, ulusal bazda bu konuyla ilgili yeterli araştırmalar yapılmamıştır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi birçok meseleye rağmen Türk Milli Takımı'nın ve bazı futbol kulüplerimizin kazandığı başarıların kamuoyunda yaptığı etki, küreselleşen dünyadaki Futbol'un gücünü bir kez daha göstermiştir.

Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen Türk spor yönetiminde ve özellikle futbol alanında sorunlar da yaşanmaktadır. Futbolun yönetsel sorunları arasında doping, şike, sponsorluk, yayın gelirleri, tesislerin yapılanması, siyaset ve şiddet gibi konular sayılabilir.

Günümüz üst düzey futbol kulüplerinin sportif ve mali başarıya ulaşabilmesinin yolu, kadrosunda barındırdığı yıldızları iyi yönetmekten, teknik adamları iyi yönlendirmekten, kulübe büyük maddi katkı sağlayan taraftar müşteri ile yönetim arasında çok başarılı bir iletişim ve etkileşim kurabilmekten geçmektedir.

Futbolumuzu yöneten insanlar kendi taraftarlarının isteklerine kulak kapamaları yerine onları iyice dinleyerek anlamaları, seyircileri sadece tüketen birer müşteri olarak görmemeleri hem kulübü güçlendirecek ve de şiddeti ortadan kaldıracaktır.

Bilindiği gibi 2012 yılı Türk futbolunda şike davalarının çok yoğun olarak konuşulduğu bir yıl olmuştur. Özellikle şike yapanların sorumluluğu futbol kulübünü bağlamaz şeklinde alınan kararlar şike cezasına öngörülen cezaların azaltılması gibi uygulamalar Türk futbolunda kapanması derin yaralar oluşturmuştur. Halbuki şike yapan bir kulüp başkanı ise temsil ettiği kulüp de kanaatimizce bu işten sorumludur ve cezalandırılmaları gerekmektedir. Bu gibi olaylara müsamaha gösterilmesi şike sorununu ortadan kaldırmayacaktır.

Futbol üzerinden oynanan bahislerde çok yüksek meblağlara ulaşmaktadır. Spor Toto öncülüğünde yapılan ve daha sonraları özel sektöründe girişimleriyle çeşitlenen bahis piyasası da şike olaylarından son derece etkilenmekte, taraftarların ve bahis oynayanların şike olayları nedeniyle Türk futboluna olan güvenin azalmasına neden olmaktadır.

Tesislerin yapılması konusunda da Türkiye’de büyük sıkıntılar vardır. Hala ülkemizde uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapabilecek stadyum potansiyeli yoktur. Örneğin milyar dolarlar harcanarak yapılan Türk Telekom Arena Stadi’nin rüzgar panellerinin olmaması, zemininin kötü olması gibi sebepler, olumsuz hava koşullarından futbol oynanmasına izin vermemektedir. Aslında zemin sorunu Türkiye’de hemen hemen her stadyumda var olan ve önlenebilecek bir sorundur. Yöneticilerin tesislerin yapılması konusunda daha fazla özen göstermesi bu sorunların önüne geçebilecektir.

Kulüplerin varlıkları sadece sahip oldukları değerli oyuncuların oluşmamaktadır. Bugün milyon dolarların kazanıldığı futbolun üretim alanı olan statlar, her birinden binlerce doların kazanıldığı en önemli varlıklardan birisi olan taraftar müşteriler, sahip olunan çok değerli gayrimenkul ve menkul değerler, iştirak olunan önemli şirketler de kulüplerin aktiflerini oluşturmaktadır. Bu nedenle kulüpler sahip oldukları bu varlıklarını çok etkin ve minimum riskle yönetmek zorundadırlar.

Yayın hakları ve sponsorluk konuları da Türk futbolunda önemli miktarda paraların söz konusu olduğu alanlardır. Özellikle yayın hakları konusunda bir tekel oluşmuş durumdadır. Sponsorluk faaliyetlerinden ve yayın hakkı gelirlerinden küçük kulüplerin yeterince faydalanamadığı düşünüldüğünde, bu konuda yeniden yasal düzenlemeler yapılması gerekliliği ortadadır.

Tüm spor dallarında görülmesine rağmen özellikle futbolla gündeme gelen şiddet ve holiganlık konusunda da ağır yaptırımlara gidilmelidir. Son zamanlarda yapılan yasal düzenlemelerle stadyumlara alkollü taraftarların alınmaması yerinde bir uygulama olmakla birlikte yeterli değildir. Ayrıca şiddete başvuran taraftarların maç saatlerinde emniyet teşkilatına ait karakollarda gözetim altında tutulması uygulaması da yerinde bir uygulama olmuştur. Bu konuda taraftarların bilinçlendirilmesi, kulüplerin de stadyumların güvenliğinin sağlanması konusunda özel sektörden daha fazla takviye kuvvet kullanması önerilebilir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi temelinde Denetleme ve Divan Kurulları'nın fonksiyonlarını tam anlamıyla yerine getiremiyor olmaları, kulüp içinde merkeziyetçi demokratik yapılanmanın, demokrasi kısmını sekteye uğrattırıyor. Kurumsallaşma kurum içinde kuvvetler ayrılığına bağlı bir yönetim anlayışının, şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin örgüte egemen kılınmasını ifade eder. Bu kapsamda olaya bakıldığında, kulüplerimizde bu kurumların doğru çalışmadığını gözlemliyoruz. Öncelikle bu olumsuzlukların giderilmesi gerekiyor ama daha önemlisi ülkemizde futbolda rekabet yanlış bir düzlem içinde gidiyor. Haksız rekabet temelinde şekillenen ve üç büyüklerin ekseninde konumlandırılmış bir lig ne yazık ki Türk futbolunun gelişiminin önündeki en büyük engeldir.

Elde edilen veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, hukukun düzenleyici rolüne sportif alanda da mutlak ihtiyaç duyulduğu, sporun her unsuruna eşit mesafede olacak ve spor ruhuna uygun bir spor hukuk sisteminin geliştirilip, bu sistemde spor kulüplerine ayrı ve özel bir yer verilmesi gerektiği görülmektedir. Ülkemizde kulüplerle ilgili mevzuatta günümüz şartlarına ve uluslararası spor mevzuatına uygun değişiklikler yapılmakla beraber bunların yeterli olmadığı, kulüplerin halen birçok sorununun mevcut mevzuattan kaynaklandığı ancak,

problemlerin kaynağının sadece yasalar olarak görülemeyeceği, tüzel kişiliğe sahip kulüplerin kendi kişisel tercihleri ve uygulamalarının da pek çok soruna kaynak teşkil ettiği açıktır.

Sonuç olarak, ülke futbolunda başarısının artması ve spor etiğinin yerleşebilmesi için kulüplerin kendi özeleştirilerini yaparak uygulama ve tercihlerini gözden geçirmesi, konu ile ilişkili hususlarda araştırmalar yapılması ve tüm sportif unsurların bir araya gelmesiyle günün şartlarına uygun hukuki düzenlemelerin bir an evvel gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Süresiz Yayınlar

AKŞAR, T. (2008). Türkiye Euro 2008'den 300 milyon dolar kazanacak. Fesam yayın portalı. Erişim Tarihi: 26.01.2023, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=sur_makale.

AKŞAR T., (2010). *Futbolun Ekonomi Politikü Üzerine Yazılar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

DELOİTTE. (2007). *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu*. Erişim Tarihi: 22.11.2012. https://www.deloitte.com/view/tr_TR/tr/fikirlervecozumler/yayinveraporlar/seriler/sporseri/7db49387372fb110VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm.

DEMİR, H. (2006). *Türk Spor Teşkilatı (Tarihsel Gelişim, Kapsam ve Bir Araştırma)*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

ERKAL, M. (1981). *Sosyolojik Açıdan Spor*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.

ERTAŞ, Ş., PETEK, H.(2005). *Spor Hukuku*. Ankara .Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım.

FİŞEK, K. (1985). *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

FİŞEK, K., (2003). *Spor Yönetimi*. Ankara: YGS Yayınları.

GÖREN, M. (2009). Sporun *Dünyası-Sihirli Küreyi Karanlığa Gömen Olgü: Siyaset*, Erişim Tarihi: 21.12.2012, <http://www.butundunya.com/pdfs/2009/06/101-103.pdf>.

HERBERT, G., (1979). Teknik Editör ve Çevirenler: Tekok O, Aytek B, Sen S, *Örgütlerin Yönetimi Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından*. Ankara: Turhan Kitabevi

HÜNERLİ, S. (2011). *Türkiye’de Futbol İktidarı ve Fanatizmin Karikatürlerde Yansımaları*. Erişim Tarihi: 07.10.2012, e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/7075.

KARASÜLEYMANOĞLU, A. (1989). *Yeni Boyutlarıyla Spor*. İkinci Basım, Ankara: Engin Yayınları.

KETEN, M. (1993). *Türkiye’de Spor*. Yeniden Düzenlenmiş II. Baskı, İstanbul: Polat Ofset

ÖZDEN, F. (2010). *Spor Federasyonlarında Özerklik*. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği 3. Sınıf Spor Yönetimi ve Güncel Sorunlar Dersi. Konya

TALİMCİLER, A. (2003). *Türkiye’de Futbol Fanatizm ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

TALİMCİLER, A. (2012). *Sosyolojik Açıdan Futbol Fanatizmi*. Erişim Tarihi: 21.12.2012, <http://www.ahmettalimciler.com>.

TOSUN, K., (1974). *İşletme Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Sürelî Yayınlar

ABBAS,, N. (1938). *Ucuz Spor*, Cumhuriyet Gazetesi, 26 Birinciteşrin. Erişim Tarihi: 19.02.2013, gazeteler.ankara.edu.tr/dergiler/62/1758/27458.pdf

BAHTİYAR, A. (1937). *B.Menderes'e Açık Mektup*. Akşam Gazetesi. Aralık 1937.
Erişim Tarihi: 11.12.2012,
gazeteler.ankara.edu.tr/dergiler/2399/17068/27908.pdf

BILL, K., *Sport Managament*, Learning Matters, 2009. ISBN: 978 1 84445 2637

DEMİR, V. (1998). *Türkiye'de Futbol Maçlarının Televizyondan Yayın Hakkı Sorunu*, İ.Ü. İletişim Dergisi.

DEVECİOĞLU, S. (2002). *Türkiye Futbol Federasyonunun Özerkliği*, Gazi Beden Eğitimi Bilimleri Dergisi. Cilt:VIII. sayı:3

DEVECİOĞLU, S. (2004). *Sporun Ekonomik Boyutu*, Standart Ekonomik ve Teknik Dergi., T.S.E.. Yıl:43. Sayı:511.

DEVECİOĞLU, S.(2008). *Türkiye'de Futbolun Kurumsallaşması*, Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi. Erişim tarihi: 14.01.2013
<http://iletisimdergisi.gazi.edu.tr/arsiv/26.pdf>

MİLLİYET GAZETESİ. 9 Mart 2000. *Futbolda Şaşırtan Tablo*. Erişim Tarihi: 03.03.2013
<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1955/03/29>.

İMAMOĞLU, A.F.; KARAOĞLU, E., ERTURAN, E.E..*Türkiye'de Spor Kulüplerinin Yapısal Nitelikleri ve Temel Problemleri*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi. Cilt 12. Sayı 3. Temmuz 2007. S.35-61

SEZGİN, İ.. *Gençlik ve Spor Politikaları ve Beden Eğitimi Öğretmenliği*. Beden Eğitimi Dergisi, No:28-29.

ULUĞ, Y. (2004). *Zalimin Zulmü Varsa, Mazlumun Futbolu Var*, Pazar Vatan, 6 Haziran.

WATT, David C.. *Sports Managament and Administration*. Routlodge Group. 2003. ISBN 0-203-78353-0

Tezler

ADİLOĞULLARI, B. (2008). *Çocuk Tribünü Uygulamasının Çocuklar ve Futbol Taraftarları Üzerine Etkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Ankara

AKDENK,, M. (1989). *Türk Sporunun Gelişmesinde Spor Federasyonlarının Rolü Güreş Federasyonu Örneği*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. İstanbul.

AYDIN, A. D. (2005). *Spor Kulüplerinin Halka Açılmasının Finansal Yapıları Üzerine Etkileri*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Ankara.

AYDIN, E. (2008). *Futbol Ekonomisi: 2 Ülke Kıyaslaması: (İngiltere ve Türkiye)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Uluslararası İşletmecilik Bilim Dalı. İstanbul.

ÇAKMAK, R. İ. (2007). *Küreselleşmenin Spora Etkileri*. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Mersin.

DERVENT, F. (2007). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişki*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı. Ankara.

DEVECİOĞLU, S. (1996). *Fırat Havzasındaki Spor Teşkilatlarının Sporun Yaygınlaştırılmasına Katkıları*. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Müdürlüğü Fen-Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
Elazığ.

DOĞAN, E. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Karate Sporunun Tarihi Gelişimi (1970-2000)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı. İstanbul.

DURGUN, D. (2007). *Türkiye'de Sporun Gelişimi ve Değişen Kullanıcı Gereksinmelerini Karşılama Yönde Modern Stadyum Yapılarının Temel Planlama Özellikleri*. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Edirne.

HACIKÖYLÜ, C. (2011). *Türkiye'de Profesyonel Spor Kulüplerinin ve Sporcuların Vergilendirilmesi*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

ERÖZ, M. F. (2007). *Milli Düzeyde Atletizm, Güreş, Judo ve Halter Yapan Sporcuların Doping ve Ergojenik Yardım Hakkındaki Görüşlerinin ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Kütahya.

ERDOĞDU, S., (2003). *Kamu Personel Rejiminde Uyarlanma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü. Ankara.

ESKİCİOĞLU, Y. (2003). *Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Programı. Bolu.

EVREN, C. (2007). *Türkiye'de Futbolun Bir Kitle Sportu Olarak Endüstrileşmesinde Ana Akım Medyanın İdeolojik Tutumunun İrdelenmesi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- GÜL, Ç. (2008). *Türk Spor Teşkilatının Sorunları ve Yeniden Yapılanması*. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı. Ankara.
- GÜLER, D. (1996). *Kayseri Bölgesinde Futbol Liglerine Katılan Spor Kulüplerinin Çalışma Şartları ve Sporcu Kaynakları*. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı. Kayseri.
- GÜNGÖR, B. (2009). *Berlin Olimpiyatları Ekseninde Basında Türk Sporunu (1936-1938)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. Ankara.
- HELVACI, M. (2007). *Türkiye'de Avrupa Birliği Sürecine Uygun Olarak Yürütülen Spor Alanındaki Hukuki ve Kurumsal Değişikliklere İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi*. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı. Kayseri.
- İNAN T., (2007). *Türkiye'deki Futbol Kulüplerinin Gişe Gelirlerini Arttırmaya Yönelik Uygulamaların İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Çukurova.
- KAVAK, M. (2011). *Türkiye Futbol Federasyonu'nun Teşkilat Yapısı ve Hukuki Statüsü*. Galatasaray Üniversitesi Spor Hukuku Yüksek Lisans Programı. İstanbul.
- KAYALARLI, A. M. (2007). *Spor Federasyonlarının Özerkleşmesine İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi*. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- KAZAN, B. (2009). *Türkiye'de Futbol, Fanatizm ve Şiddet*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı. İstanbul.

- ORHAN, Ü. (2007). *5149 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Çerçevesinde Spor Güvenliği*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. İstanbul.
- ÖZMADEN, H. (1999). *Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlarındaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. İstanbul.
- ÖZTÜRK, E. G. (2009). *Türkiye’de Doping, Sporcuların Doping Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi (Hentbol Örneği)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Ankara.
- ŞAHİN, M. (1995). *Spor Ahlakının Temel Sorunları*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Adana.
- ŞAHİN, M. (2011). *Hollanda Spor Politikası ve Türkiye Karşılaştırması*. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Kayseri.
- VAR, L. (2008). *Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma (Kırşehir Örneği)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Ankara.
- YILDIRIM, E. (2001). *Futbolcularda Eğitim Düzeyleri İle İlgili Doping Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Doping Kullanım Eğilimlerinin Analizi*. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Elazığ.

İnternet Kaynakları

<http://www.ankarastrateji.org/haber/futbolun-ekonomisi-516/>. Erişim Tarihi: 12.8.2013

http://www.academia.edu/1579749/turkiyede_spor_kuluplerinin_yapısal_nitelikleri_ve_temel_problemleri. Erişim Tarihi: 2.12.2013

<http://www.tff.org>, 18.11.2004-01.07.2005. Erişim Tarihi: 25.12.2012

<http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx>. Erişim Tarihi: 22.11.2012

<http://www.sgm.gov.tr>. Erişim Tarihi: 14.12.2013

<http://www.sportoto.gov.tr/haberler.php?id=168>. Erişim Tarihi: 17.11.2012

<http://www.sportoto.gov.tr/icerik.php?d=16>. Erişim Tarihi: 17.11.2012

<http://www.sponsorluk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 20.02.2013.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>. Erişim Tarihi: 06.03.2013.

<http://www.ekonomikspor.com/turkiyede-futbol-ve-siyaset-iliskisi>. Erişim Tarihi: 21.05.2013.

<http://www.verkac.org/?p=385>, 01.07.2005. Erişim Tarihi: 10.05.2013.

http://www.genar.com.tr/files/2004%20HAZIRANturk_toplumunda_futbol_algisi.pdf. Erişim Tarihi: 22.12.2012

<http://www.wada-ama.org/en/World-Anti-Doping-Program/Sports-and-Anti-Doping-Organizations/>. Erişim Tarihi: 12.11.2012

Mevzuat

3183 Sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21273.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21273.pdf>

Erişim Tarihi: 23.12.2012

3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3289.doc>. Erişim tarihi:

18.12.2013

5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun,
http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/denetim/spor/belgeler/5894_SAYILI_TURKIYE_FUTBOL_FEDERASYONU_KURULUS_GOREVLERI%20KANUN.pdf. Erişim Tarihi: 20.5.2013

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm>. Erişim Tarihi: 23.12.2012

6259 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111215.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111215.htm>. Erişim Tarihi: 23.12.2012